

HOGE RAAD VAN FINANCIEN

AFDELING "FINANCIERINGSBEHOEFTE VAN DE OVERHEID"

**ADVIES TER VOORBEREIDING VAN HET
STABILITEITSPROGRAMMA 2023-2026**

APRIL 2023

De Leden van de Afdeling:

de Heer P. WUNSCH, Voorzitter

de Heer K. ALGOED
Mevrouw A. BAUWENS
de Heer E. DE BOECK
de Heer R. DELCOURT
Mevrouw W. DEMEESTER-DE MEYER
de Heer D. DE SMEDT
de Heer A. DESSOY
Mevrouw J. FISZMAN ¹
de Heer A-M. PONCELET
de Heer S. VANACKERE
de Heer N. WAEYAERT

Waarnemer:

de Heer G. SERVAIS

Secretariaat:

Mevrouw C. SPINNOY
Mevrouw E. VANALME
de Heer G. HANCE
de Heer T. GILSON

¹ Benoemingsbesluit nog niet afgerond.

INHOUD

Inhoud	5
Lijst van de afkortingen	11
Woord vooraf	13
Synthese	15
Het basisscenario bij ongewijzigd beleid en de verschillen met andere prognoses	15
Macro-economische vooruitzichten.....	16
Budgettaire vooruitzichten.....	17
Het Europese regelgevende begrotingskader vandaag en morgen, de nationale begrotingsregels en de Europese budgettaire richtsnoeren voor 2024	20
Stand van zaken.....	20
Het bestaande Europese begrotingskader	20
Het nationale begrotingskader	22
De hervorming van het EU-kader voor economische governance	22
De Europese budgettaire richtsnoeren voor de Stabiliteits- en Convergentieprogramma's 2023-2026	23
De landspecifieke aanbevelingen voor 2024.....	25
Toepassing van de buitensporige tekortprocedure.....	26
Aanbevelingen en normatieve aanpassingstrajecten	26
Uitgangspunten en methodiek voor de bepaling van de normatieve trajecten	26
Prioritaire doelstellingen van het begrotingstraject voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026	27
Normatief traject 1 op basis van de prognoses FPB	30
Normatief traject 2 op basis van de prognoses MoCo	31
Normatief traject 3 op basis van de prognoses FPB dat schuldgraadstabilisatie mogelijk maakt.....	32
Methodiek van de verdeling van de aanbevolen begrotingstrajecten voor de Gezamenlijke Overheid voor de diverse overheidsgeledingen.....	34

	Aanbevolen begrotingstrajecten voor de deelsectoren van de overheid – verdeling van de aanbevolen bijkomende structurele verbetering over Entiteit I, Entiteit II, het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale Overheden	35
	Verdere opsplitsing van de aanbevolen bijkomende structurele inspanning tussen de individuele deelstaten	38
1	Basisscenario van het Federaal Planbureau	41
1.1	Macro-economische context en conjunctuurevolutie	42
1.2	Globale evolutie van de overheidsfinanciën op het niveau van de Gezamenlijke Overheid.....	44
1.3	Evolutie van de schuldgraad.....	55
1.4	Vorderingensaldi van de verschillende Entiteiten en de Gemeenschappen en Gewesten	60
1.5	Evolutie van de overheidsinvesteringen in 2022-2028	62
2	Het Europese begrotingskader vandaag en morgen en de Europese richtsnoeren voor 2024	69
2.1	Het huidige Europese begrotingskader en de nationale begrotingsregels	69
2.1.1	Het preventieve luik	70
2.1.2	Het corrigerende luik.....	71
2.1.3	Omzetting van het Europese begrotingskader naar de interne Belgische context.....	72
2.2	Hervorming van het EU-kader voor economische governance.....	73
2.2.1	Verloop van het beslissingsproces.....	73
2.2.2	Inhoudelijke toelichting van het nieuwe EU-kader voor economische governance	75
2.3	De Europese budgettaire richtsnoeren voor de periode 2023-2024	80
2.3.1	De transitieperiode 2023-2024	80
2.3.2	De Europese budgettaire richtsnoeren voor de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's 2023-2026.....	81
2.3.3	De landspecifieke aanbevelingen voor 2024	82
2.3.4	Toepassing van de buitensporige tekortprocedure.....	85
3	Aanbevelingen en normatieve trajecten	87
3.1	Normatieve begrotingstrajecten aanbevolen voor de Gezamenlijke Overheid.....	87

3.1.1	Uitgangspunten en methodiek voor de bepaling van de normatieve trajecten.....	87
3.1.2	Prioritaire doelstellingen van het begrotingstraject voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026	92
3.1.3	Minimaal aanbevolen begrotingstrajecten voor de Gezamenlijke Overheid	95
3.1.3.1	Normatief traject 1 op basis van de prognoses FPB.....	95
3.1.3.2	Normatief traject 2 op basis van de prognoses MoCo.....	96
3.1.3.3	Normatief traject 3 op basis van de prognoses FPB dat schuldgraadstabilisatie mogelijk maakt.....	98
3.2	Methodiek van de verdeling van de aanbevolen begrotingstrajecten voor de Gezamenlijke Overheid over de diverse overheidseledingen	100
3.3	Verdeling van de globale aanbevolen bijkomende structurele inspanning tussen de grote deelsectoren van de overheid.....	102
3.3.1	Aanbevolen begrotingstrajecten voor Entiteit I.....	103
3.3.1.1	Entiteit I: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB	103
3.3.1.2	Entiteit I: normatief traject 2 op basis van de prognoses van het MoCo	104
3.3.1.3	Entiteit I: normatief traject 3 op basis van de prognoses van het FPB	106
3.3.1.4	Samenvatting van de drie trajecten voor Entiteit I	108
3.3.2	Aanbevolen begrotingstrajecten voor Entiteit II.....	108
3.3.2.1	Entiteit II: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB	108
3.3.2.2	Entiteit II: normatief traject 2 op basis van de prognoses van het MoCo	110
3.3.2.3	Entiteit II: normatief traject 3 op basis van de prognoses van het FPB	111
3.3.2.4	Samenvatting van de drie trajecten voor Entiteit II.....	113
3.3.3	Aanbevolen begrotingstrajecten voor het geheel van Gemeenschappen en Gewesten.....	113
3.3.3.1	G&G: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB	113
3.3.3.2	G&G: normatief traject 2 op basis van de prognoses van het MoCo	114

3.3.3.3	G&G: normatief traject 3 op basis van de prognoses van het FPB	116
3.3.3.4	Samenvatting van de drie trajecten voor het geheel van G&G.. 117	
3.3.4	Aanbevolen begrotingstrajecten voor het geheel van de Lokale Overheden	118
3.3.4.1	LO: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB	118
3.3.4.2	LO: normatief traject 2 op basis van de prognoses van het MoCo	119
3.3.4.3	LO: normatief traject 3 op basis van de prognoses van het FPB	120
3.3.4.4	Samenvatting van de drie trajecten voor de Lokale Overheden	122
3.4	Verdere opsplitsing van de aanbevolen bijkomende structurele inspanning tussen de individuele deelstaten.....	122
3.4.1	Individuele deelstaten: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB.....	124
3.4.2	Individuele deelstaten: normatief traject 3 dat een schuldgraadstabilisatie op het niveau van de Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt, op basis van de prognoses van het FPB.....	130
4	Bijlagen.....	136
4.1	Vergelijking van de ramingen van de output gap tussen het FPB en de Europese Commissie	136
4.2	De begrotingsresultaten van de Gezamenlijke Overheid voor 2016-2021	138
4.3	Verschillen in de prognoses van het FPB van 2/2023 ten opzichte van 2/2022	139
4.4	Economische vooruitzichten voor de eurozone: ramingen van de Europese Commissie en de OESO.....	140
4.5	Ramingen voor het vorderingensaldo en de schuldgraad in de eurozone op basis van de Autumn Forecast 2022 van de Europese Commissie	141
4.6	De procedure bij buitensporige tekorten.....	143
4.7	Impact van de voorschottenbenadering over het traject 2022-2028 bij ongewijzigd beleid.....	145

4.8	Detaillering en duiding van de verschillen tussen de prognoses FPB en de prognoses Monitoringcomité (beide bij ongewijzigd beleid).....	146
-----	---	-----

LIJST VAN DE AFKORTINGEN

Bbp	Bruto binnenlands product
BHG	Brusselse Hoofdstedelijke Gewest
BNI	Belasting op niet-inwoners
BOSA	Beleid en Ondersteuning / Stratégie et Appui
BTP	Procedure bij buitensporige tekorten
COM	(Europese) Commissie
CSR	Country-specific recommendations (landspecifieke aanbevelingen)
DG	Duitstalige Gemeenschap
DSA	Debt Sustainability Analysis (schuldhoudbaarheidsanalyse)
EC	Europese Commissie
ECB	Europese Centrale Bank
EDP	Excessive deficit procedure (procedure bij buitensporige tekorten)
EFB	European Fiscal Board
EFSF	European Financial Stability Facility (Europese Faciliteit voor Financiële Stabiliteit)
EI	Entiteit I (Federale Overheid en Sociale Zekerheid)
EII	Entiteit II (Gemeenschappen en Gewesten en Lokale Overheden)
EPC	Economic Policy Committee (Comité voor de economische politiek)
EPP	Economisch partnerschapsprogramma
ESR	Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen
EU	Europese Unie
FG	Franse Gemeenschap
FGC	Franse Gemeenschapscommissie
FO	Federale Overheid
FOD	Federale Overheidsdienst
FPB	Federaal Planbureau
G&G	Gemeenschappen en Gewesten
GEC	General escape clause (algemene ontsnappingsclausule)
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
GO	Gezamenlijke Overheid
HRF	Hoge Raad van Financiën
HRF-FIN	Afdeling "Financieringsbehoeften van de overheid" van de Hoge Raad van Financiën
IFI	Independent Fiscal Institution (Onafhankelijke begrotingsinstelling)
IGO	Inkomensgarantie voor ouderen

INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
IZW	Instelling zonder winstoogmerk
LO	Lokale Overheden
LSA	Landspecifieke aanbevelingen
MIP	Macroeconomic Imbalance Procedure (procedure bij macro-economische onevenwichtigheden)
MoCo	Monitoringcomité
MTO	Medium-term (budgetary) objective (middellange termijndoelstelling)
NFS	Netto te financieren saldo
NGEU	NextGenerationEU
NICP	Nationale index van de consumptieprijzen
O.B.	Ongewijzigd beleid
OBP	Ontwerpbegrotingsplan
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OG	Output gap
OLO	Obligation Linéaire / Lineaire Obligatie
PB	Personenbelasting
p.p.	Procentpunt
PPP	Publiek-privaat partnerschap
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
RPB	Rechtspersonenbelasting
RRF	Recovery and Resilience Facility (Faciliteit voor Herstel en Veerkracht)
RSVZ	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
SB	Structural balance (structureel saldo)
SGP	Stabiliteits- en Groeipact
SP	Stabiliteitsprogramma
SWT	Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelag
SZ	Sociale Zekerheid
VenB	Vennootschapsbelasting
VG	Vlaamse Gemeenschap
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VWEU	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
WG	Waalse Gewest

WOORD VOORAF

Dit advies kadert in de opdracht die aan de Afdeling werd gegeven door het Samenwerkingsakkoord dat op 13 december 2013 werd afgesloten, na de goedkeuring van hun respectievelijke Parlementen, tussen de federale overheid en de deelstaten in uitvoering van artikel 3 van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie. Het Verdrag werd door België op 2 maart 2012 ondertekend en trad in werking op 1 januari 2013. De jaarlijks terugkerende opdracht kadert in de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma dat de begrotingsdoelstellingen voor de periode 2023-2026 zal bepalen en dat uiterlijk op 30 april 2023 door de federale Regering aan de Europese Commissie dient overhandigd te worden. Dit advies schuift normatieve begrotingstrajecten naar voren voor de periode 2024-2026.

In onderhavig advies wordt eveneens gevolg gegeven aan de nieuwe opdracht die in het kader van het federaal beleid inzake overheidsinvesteringen, en meer bepaald het Herstel- en Investeringsplan, aan de Afdeling werd opgedragen inzake de consolidatie van investeringsuitgaven van alle overheidsgeledingen. De consolidatie-oefening werd gemaakt op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 opgesteld door het Federaal Planbureau.

De Afdeling is gehouden te vertrekken van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 die door het Federaal Planbureau op 23 februari 2023 werden gepubliceerd en rekening houden met de op 8 februari 2023 beschikbare informatie. Omwille van de grootteorde van de afwijking tussen die vooruitzichten en de prognoses die door het Monitoringcomité op 23 maart 2023 werden bekendgemaakt, worden laatstgenoemde ten uitzonderlijke titel ook betrokken in de normatieve aanpassingstrajecten.

Zoals in het recente verleden, diende ook dit advies opnieuw in een context van grote economische onzekerheid opgesteld te worden. Dit geldt voor alle ramingen en prognoses die in deze woelige en onzekere tijden worden gemaakt en dient aan te zetten tot de nodige voorzichtigheid in de beleidskeuzes.

In het eerste deel wordt het budgettaire basisscenario onderzocht dat als referentie voor de bepaling van de aanbevolen budgettaire aanpassingstrajecten werd weerhouden. Het basisscenario berust op voormelde macro-budgettaire vooruitzichten op middellange termijn van het FPB die een bijdrage vormen tot de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma en het Nationaal Hervormingsprogramma. In dit deel is ook de consolidatie-oefening met betrekking tot de overheidsinvesteringen in 2022-2028 opgenomen.

Het tweede deel is gewijd aan het bestaande Europese begrotingskader, de thans in voorbereiding zijnde hervorming van het EU-kader voor economische governance, dat tevens een herziening van de Europese begrotingsregels inhoudt, en tot slot de Europese budgettaire richtsnoeren 2024 voor het opstellen van de eerstvolgende Stabiliteits- en Convergenceprogramma's.

De aanbevolen normatieve aanpassingstrajecten zijn opgenomen in het derde deel. Zij werden opgesteld voor alle overheidsgeledingen, van de Gezamenlijke Overheid tot de individuele deelstaten, voor zover de beschikbare informatie dit toelaat.

SYNTHESE

Het basisscenario bij ongewijzigd beleid en de verschillen met andere prognoses

In dit deel is naast een toelichting bij het basisscenario bij ongewijzigd beleid ook de consolidatie-oefening opgenomen met betrekking tot de overheidsinvesteringen in 2022-2028 zoals die door de federale regering aan de Afdeling werd gevraagd.

De Afdeling heeft het budgettaire basisscenario onderzocht dat als referentie diende voor de bepaling van de aanbevolen normatieve begrotingstrajecten in onderhavig advies. Dat scenario berust op de macrobudgettaire vooruitzichten op middellange termijn van het Federaal Planbureau (FPB) die aan de federale regering werden overgemaakt met het oog op de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma dat aan de Europese autoriteiten tegen eind april 2023 dient overhandigd te worden. De belangrijkste macro-economische parameters van die vooruitzichten, alsmede die betreffende de overheidsfinanciën, worden uiteengezet in de mededeling van het FPB van 23 februari 2023 betreffende de voorlopige versie van de “Economische vooruitzichten 2023-2028”. Zoals de vorige jaren werd de projectie opgesteld “bij ongewijzigd beleid”, er wordt rekening gehouden met de geldende wetgevende bepalingen en de beslissingen die gekend waren op 8 februari 2023 ².

Omwille van de grootteorde van de verschillen tussen dit basisscenario van het Federaal Planbureau en de vooruitzichten van het Monitoringcomité ³ (MoCo), werd ten uitzonderlijke titel ook een begrotingstraject uitgewerkt dat vertrekt van de prognoses van het Monitoringcomité van 23 maart 2023, zoals verder toegelicht in het derde deel van onderhavig advies. Niet de macro-economische vooruitzichten maar wel de budgettaire vooruitzichten verschillen.

² Zoals voorheen zijn de voor 2022 weergegeven resultaten, die dienen als uitgangspunt voor de vooruitzichten 2023-2028, nog voorlopige ramingen die door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) kunnen worden herzien bij de publicatie later in april 2023 van de eerste officiële resultaten inzake de overheidsrekeningen.

³ De opdracht van het Monitoringcomité bestaat erin regelmatig rapporten over de begrotingstoestand op te stellen ter voorbereiding van elke begrotingscyclus. Het Monitoringcomité is samengesteld uit de topambtenaren van de FOD BOSA, de FOD Financiën, de Sociale Zekerheid, de RSZ, het RIZIV, de RSVZ en de Inspectie van Financiën.

Macro-economische vooruitzichten

Wat de **macro-economische context en conjunctuurevolutie** betreft, kunnen de verwachtingen van het Federaal Planbureau als volgt worden samengevat.

In het basisscenario **vertraagt de reële economische groei tot 1,0% in 2023**, nadat de reële groei op jaarbasis in 2022 (3,1%), ondanks de energiecrisis, uiteindelijk goed stand hield. **Er wordt verwacht dat de groei in 2024 (1,7%) aantrekt, gevolgd door een gemiddelde jaarlijkse groei van 1,4% voor de periode 2025-2028.**

De vertraging van de economische groei in 2023 ten opzichte van 2022 is toe te schrijven aan een langzamere groei van de binnenlandse vraag (1,3%), in het bijzonder van de particuliere consumptie, in combinatie met een verslechtering van de goederen- en dienstenbalans (-0,3%) als gevolg van een vertraging van de uitvoer. De investeringen (bruto vaste kapitaalvorming) daarentegen nemen toe na de daling die in 2022 opgetekend werd. De groei van de investeringen wordt met name getrokken door een sterke stijging van de overheidsinvesteringen (10,6%)⁴.

In de projectieperiode 2024-2028 wordt de hogere economische groei in 2024 verklaard door een opflakking van de binnenlandse vraag in 2024 (1,9%), ondersteund door de particuliere consumptie en de investeringen, en een minder grote krimp van de netto-uitvoer (-0,2%). Na 2024 stabiliseert de groei van de economische activiteit zich op 1,4%, wegens een terugloop van de groei van de binnenlandse vraag (naar 1,5%) en een minder negatieve bijdrage van de goederen- en dienstenbalans, dewelke zelfs licht positief wordt in 2027. Na de opleving van 2024 vertraagt de groei van de particuliere consumptie in de periode 2025-2028, terwijl de groei van de overheidsconsumptie versnelt. Na de groeiversnelling in 2024 vertraagt ook de groei van de private investeringen, en die zal pas in 2028 aantrekken. Tot slot kennen de overheidsinvesteringen een terugval na de sterke expansie van 2023-2024.

Na een piek van 6,5% in 2022 valt de groei van de bbp-deflator terug tot 3,4% in 2023, en daalt verder tot 1,6% in 2028. De groei van de deflator convergeert in de richting van de groei van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen (NICP). **Gecombineerd met de reële bbp-groei draagt de evolutie van de bbp-deflator bij tot de vertraging van de nominale bbp-groei tot 3,0% vanaf 2026.**

⁴ Ter informatie: in 2021 en 2022 bedraagt het aandeel van de bruto investeringen in vaste activa van de overheidssector 11,3% van de totale binnenlandse bruto investeringen in vaste activa in lopende prijzen, hetzij 2,7% van het nominale bbp.

In het basisscenario van het FPB **vertraagt de potentiële groei met ongeveer 0,1 procentpunt per jaar, van 1,7% in 2022 tot 1,1% in 2028.** Die daling is te wijten aan een groeivertraging van de potentiële werkgelegenheid en, in eerder beperkte mate, aan een groeivertraging van de kapitaalvoorraad op het einde van de periode. In 2023 komt de effectieve reële groei toch onder de potentiële groei te liggen omdat de verwachte reële groei slechts 1% bedraagt in dat jaar. Vanaf 2024 is de effectieve reële groei echter weer hoger dan de potentiële groei, behalve in 2025. **De output gap – die gedicht werd in 2022, nadat die in 2020 sterk negatief geworden was – wordt bijgevolg negatief in 2023⁵. Vervolgens verkleint de output gap elk jaar – behalve in 2025 wanneer die zeer licht verslechtert – om in 2028 volledig gedicht te zijn.**

Budgettaire vooruitzichten

Wat de **globale evolutie van de overheidsfinanciën** op het niveau van de Gezamenlijke Overheid betreft, voorziet **het Federaal Planbureau dat het nominale tekort in 2023 zal oplopen tot 5,7% bbp**, tegenover 4,0% bbp in 2022. In 2028 stijgt het nominale tekort tot 5,9% bbp, hetzij **een gecumuleerde verslechtering met 1,9 procentpunten bbp over de periode 2022-2028.**

De vooruitzichten van het Monitoringcomité zijn optimistischer. Het nominale tekort in 2023 blijft hoog, maar toch 1% bbp lager dan de raming van het Federaal Planbureau. Op basis van de prognoses van het MoCo zou in 2023 het nominale tekort 4,8% bbp bedragen, tegenover 4,1% bbp in 2022. In 2028 zou het nominale tekort 5,4% bbp bedragen, hetzij een gecumuleerde verslechtering met 1,3 procentpunt bbp over de periode 2022-2028.

De verschillen tussen het Federaal Planbureau en het Monitoringcomité situeren zich voornamelijk op het niveau van Entiteit I. Zij worden grotendeels verklaard door een andere inschatting van bepaalde ontvangsten en uitgaven. De belangrijkste afwijkingen betreffen de raming van de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting, de uitgaven voor gezondheidszorgen en de pensioenuitgaven.

Het Federaal Planbureau verwacht dus **een gecumuleerde verslechtering van het nominaal tekort van 1,7 procentpunt bbp tussen 2022 en 2026** (met andere woorden over de periode 2023-2026), **en van 1,9 procentpunt bbp tegen 2028, waarvan ongeveer de helft toe te wijzen is aan de stijging van de rentelasten en de andere helft aan de toename van het nominale primaire tekort.**

⁵ Bijlage 4.1 vergelijkt de ramingen van de output gap van het FPB (februari 2023) met de ramingen van de Europese Commissie (november 2022) voor de periode 2022-2024.

Voor een meer gedetailleerde analyse van de door het Federaal Planbureau verwachte evolutie bij ongewijzigd beleid van het primaire saldo, de rentelasten, de uitgaven- en ontvangstenratio en het structurele saldo alsook de omzetting van het vorderingensaldo naar het structurele saldo, wordt verwezen naar de tekst van deel 1.2 van de integrale tekst.

In de vooruitzichten van het Federaal Planbureau neemt de schuldgraad van de Gezamenlijke Overheid gedurende de projectieperiode toe in een context van ongewijzigd beleid. De daling van de schuldgraad in 2020-2021 was dus niet van blijvende aard. Na de piek van 112,0% bbp in 2020 daalde de schuldgraad gedurende twee opeenvolgende jaren, wat resulteerde in een schuldgraad van 105,0% bbp in 2022. Vertrekkend van die 105,0% bbp in 2022 **loopt de schuldgraad gestaag op, en ze versnelt tot 113,6% bbp in 2026 en 119,1% bbp tegen 2028. Het betreft een toename met respectievelijk 8,6 en 14,2 procentpunt bbp.**

Voor een meer gedetailleerde bespreking van de onderliggende endogene en exogene factoren die de evolutie van schuldgraad beïnvloeden, wordt verwezen naar deel 1.3 van de integrale tekst.

Het Monitoringscomité raamt de schuldgraad in 2022 op 105,2 % bbp en verwacht een verdere stijging tot 111,2% bbp in 2026 en 115,9% in 2028.

De uitsplitsing van het vorderingensaldo over Entiteit I en Entiteit II op basis van de vooruitzichten van het Federaal Planbureau geeft aan dat over de periode 2023-2026 en tegen 2028 **de verslechtering van het vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid**, uitgedrukt als percentage van het bbp, **te wijten is aan de toename van het tekort van Entiteit I** (Federale Overheid en Sociale Zekerheid). Het is bijna uitsluitend het tekort van Entiteit I dat zorgt voor de stijging van het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid in 2023. Na een lichte daling in 2024 neemt het tekort van Entiteit I elk jaar toe.

Tabel 1
Evolutie van de vorderingensaldi van de Entiteiten I en II
(in % bbp)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2022-2026 (in p.p.)
Gezamenlijke Overheid	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	-1,7%
<u>Entiteit I</u>	<u>-2,9%</u>	<u>-4,4%</u>	<u>-4,3%</u>	<u>-4,5%</u>	<u>-4,9%</u>	<u>-5,2%</u>	<u>-5,4%</u>	<u>-2,0%</u>
Federale Overheid	-2,4%	-4,5%	-4,4%	-4,3%	-4,5%	-4,6%	-4,8%	-2,2%
Sociale Zekerheid	-0,5%	0,1%	0,0%	-0,2%	-0,4%	-0,5%	-0,6%	0,1%
<u>Entiteit II</u>	<u>-1,2%</u>	<u>-1,3%</u>	<u>-1,1%</u>	<u>-1,0%</u>	<u>-0,8%</u>	<u>-0,6%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>0,3%</u>
Gemeenschappen en Gewesten	-1,2%	-1,2%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,4%
Lokale Overheden	0,0%	-0,1%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Het tekort van het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten vermindert jaarlijks over de hele projectieperiode.

Tabel 2
Ramingen van de vorderingensaldi van de Gemeenschappen en Gewesten
(in % bbp)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2022-2026 (in p.p.)
Gemeenschappen en Gewesten	-1,2%	-1,2%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,4%
Vlaamse Gemeenschap	-0,4%	-0,4%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,3%
Franse Gemeenschap	-0,2%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	0,0%
Waal's Gewest	-0,4%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	0,1%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	0,0%
Andere deelgebieden en interregionale eenheden	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

De Vlaamse Gemeenschap en het Waalse Gewest dragen bij tot het neerwaartse pad van het vorderingentekort van het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten over de projectieperiode. Uitgaand van een vorderingentekort van 0,4% bbp in 2022, is **de Vlaamse Gemeenschap goed op weg om weer aan te knopen met het ESR-begrotingsevenwicht in 2028, en het tekort van het Waalse Gewest halveert. De tekorten van de Franse Gemeenschap en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest blijven relatief stabiel over de projectieperiode** ⁶.

⁶ De uitsplitsing van het vorderingensaldo van het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten voor de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie ontbreekt in de door het Federaal Planbureau aangeleverde gegevens.

Het vorderingensaldo van de Lokale Overheden vertoont in 2023 en 2024 een tekort wegens de expansiefase van hun investeringscyclus in aanloop naar de lokale verkiezingen van oktober 2024. Daarna neemt het tekort geleidelijk af tot 2028 en keert zo terug naar het quasi-evenwicht, dat ook in 2022 werd waargenomen.

Het Europese regelgevende begrotingskader vandaag en morgen, de nationale begrotingsregels en de Europese budgettaire richtsnoeren voor 2024

Stand van zaken

De Europese Commissie heeft op 9 november 2022 een mededeling gepubliceerd waarin de oriëntaties voor de hervorming van het EU-kader voor economische governance (of Europees economisch beleidskader) worden uiteengezet. Het betreft een leidraad of voorstellen van de Commissie die thans nog het voorwerp uitmaken van besprekingen tussen de Lidstaten. Eens die beleidsdiscussies over die hervormingsleidraad binnen de Raad van de Europese Unie zullen beëindigd zijn, de Europese Commissie de opstelling van de wetgevingsvoorstellen heeft afgerond en die wetgevingsvoorstellen uiteindelijk door de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement worden goedgekeurd, zal het herziene EU-kader voor economische governance in werking treden.

In afwachting van dit nieuwe kader blijft het bestaande rechtskader van toepassing.

Tegelijkertijd worden sommige elementen van de voorgestelde hervormingsleidraad echter al weerhouden als input voor de Lidstaten voor het opstellen van hun eerstvolgende Stabiliteits- en Convergentieprogramma's in de lente van 2023. De richtsnoeren voor het begrotingsbeleid voor 2024 werden door de Commissie op 8 maart 2023 gepubliceerd. De Ecofin-Raad heeft op 14 maart 2023 de herziene ontwerpconclusies over de hervormingsleidraad goedgekeurd waarin niet alle maar toch reeds enkele belangrijke elementen van de hervorming werden weerhouden. Op 23 maart 2023 hebben de EU-leiders deze leidraad bekrachtigd.

Het bestaande Europese begrotingskader

Het **bestaande Europese begrotingskader** wordt onder meer gevormd door het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) dat bestaat uit het preventieve luik en het corrigerende luik. De naleving van het preventieve luik van het SGP wordt getoetst aan de hand van twee criteria:

- de in structurele termen ⁷ uitgedrukte begrotingsdoelstelling op middellange termijn (*Medium Term Objective* of MTO) of desgevallend het aanpassingstraject naar die MTO, en de uitgavenbenchmark. Het aanpassingstraject wordt uitgedrukt in de vereiste jaarlijkse structurele verbetering van het saldo.
- de uitgavenbenchmark is een uitgavennorm en legt een bovengrens op aan de netto groei van de overheidsuitgaven ⁸. Het respecteren van de uitgavennorm laat toe de MTO te bereiken en eens gerealiseerd, die verder aan te houden.

Het corrigerende luik van het SGP is gericht op de in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) opgenomen vereiste dat de Lidstaten buitensporige tekorten en excessieve schuldniveaus moeten vermijden omwille van de onderlinge afhankelijkheid en de sterke oversijpelingseffecten (*spillovers*) tussen de Lidstaten van de Europese Unie, en van de eurozone in het bijzonder. Om dit risico te verminderen, werden limietwaarden bepaald:

- het nominale vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid mag de kritische drempel van 3% van het bbp niet overschrijden; dit is het tekortcriterium van het corrigerende luik;
- de schuldgraad van de Gezamenlijke Overheid mag niet groter zijn dan 60% van het bbp of dient in voldoende mate af te nemen en deze referentiewaarde in een bevredigend tempo te benaderen; dit is het schuld criterium van het corrigerende luik.

⁷ In structurele termen betekent na uitsluiting van 1) de cyclische invloeden op het begrotingssaldo en 2) de impact van éénmalige en tijdelijke maatregelen, die in het ESR als “one offs” worden beschouwd (niet elke tijdelijke maatregel of impact is een one off; elke one off is wel tijdelijk).

⁸ Het betreft een uitgavenaggregaat dat nauw aansluit bij de primaire uitgaven en het adjectief “netto” betekent dat een eventuele overschrijding van de maximale uitgavengroei gecompenseerd kan worden door discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde. Voor een gedetailleerde definitie van het bedoelde uitgavenaggregaat: zie het Rapport van de Afdeling van juli 2020, deel 2.1.1.3 “*De uitgavenbenchmark*”.

Het nationale begrotingskader

De vertaling van die Europese begrotingsregels naar de verschillende overheidsgeledingen van een Lidstaat geschiedt volgens nationaal uitgewerkte begrotingsregels die tussen de Lidstaten sterk verschillen omdat zij heel erg afhankelijk zijn van de institutionele organisatie van de Lidstaten. **In België wordt de interne implementatie van het Europese begrotingskader geregeld door het Samenwerkingsakkoord dat op 13 december 2013** tussen de Federale Overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies ⁹ werd afgesloten na de goedkeuring ervan door hun respectievelijke Parlementen, betreffende de uitvoering van artikel 3, § 1, van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie.

De kern van dat Samenwerkingsakkoord is dat alle overheden op middellange termijn naar een structureel evenwicht dienen te evolueren. Dat houdt in dat de begrotingen in structurele termen, dus na neutralisering van de cyclische invloeden en van de zogenaamde “one offs” of éénmalige factoren (gedefinieerd in ESR), in evenwicht moeten zijn.

De hervorming van het EU-kader voor economische governance

De Europese Commissie heeft op 9 november 2022 haar oriëntaties of leidraad voor een hervorming van het kader voor economische governance gepubliceerd ¹⁰. De hervorming van de Europese begrotingsregels is een essentieel onderdeel van de voorgestelde hervorming.

De Raad van de Europese Unie onderstreept het belang van het EU-kader voor economische governance voor het realiseren van een doeltreffende coördinatie van en toezicht op het economische beleid in de hele EU. Dit EU-kader houdt de overheidsfinanciën van alle Lidstaten op middellange en lange termijn solide en houdbaar, bevordert de duurzame economische groei en de convergentie, en pakt macro-economische onevenwichtigheden aan, geflankeerd door groei- en veerkracht bevorderende hervormingen en investeringen.

⁹ Zie https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/downloads/samenwerkingsakkoord_13_december_2013.pdf

¹⁰ Europese Commissie, 09.11.2022, COM(2022) 583, Final communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, “*Communication on orientations for a reform of the EU economic governance framework*”.

De herziene ontwerpconclusies van de Raad van 14 maart 2023 betreffen nog niet het volledige toekomstige kader voor economische governance, maar er werd alvast een consensus bereikt over een twaalfal cruciale elementen van de hervormingsleidraad. De besluiten van de Raad dienaangaande zijn opgenomen in punt 2.2.2 van de integrale tekst.

De Europese budgettaire richtsnoeren voor de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's 2023-2026

Op het vlak van de Europese begrotingsregels bevinden de Lidstaten zich in 2023-2024 in een transitiefase. De toepassing van de algemene ontsnappingsclausule wordt eind december 2023 stopgezet omdat de voorwaarden van de desactivering vanaf 2024 voldaan zijn. Ingevolge de opeenvolgende crisissen zijn de overheidstekorten en de overheidsschuld in de meeste Lidstaten fors opgelopen. Het nieuwe begrotingskader is nog niet in voege en het bestaande wetskader blijft van toepassing.

In die complexe context heeft de Europese Commissie op 8 maart 2023 de richtsnoeren voor de opstelling van de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's 2023–2026 bekendgemaakt ¹¹.

Daaropvolgend zal de Commissie in mei-juni 2023 de landspecifieke aanbevelingen of LSA (*Country Specific Recommendations* of CSRs) voor 2024 mededelen met het oog op de opstelling door de Lidstaten in oktober 2023 van de ontwerpbegrotingsplannen 2024. Die ontwerpplannen zullen door de Commissie in de herfst worden geëvalueerd.

In haar mededeling van 8 maart 2023 stelt de Europese Commissie dat het begrotingsbeleid in 2023-2024 dient gericht te zijn op:

- het waarborgen van de houdbaarheid van de schuld op middellange termijn,
- en het bevorderen van duurzame en inclusieve groei in alle Lidstaten.

In de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's dienen de Lidstaten:

1. de "budgettaire structurele middellange termijnplannen", zoals bedoeld in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie, op te nemen;
2. begrotingsdoelstellingen vast te stellen die voldoen aan de criteria uiteengezet in die hervormingsrichtsnoeren:

¹¹ Document: European Commission, Brussels, 8.3.2023, COM(2023) 141 final, *Communication from the Commission to the Council "Fiscal policy guidance for 2024"*.

a. voor de Lidstaten met hoge tot matige uitdagingen inzake overheidsschuld:

- een geloofwaardige en continue schuldvermindering realiseren,
- of de schuld op middellange termijn op een prudent niveau houden,
- conform de regels van het Stabiliteits- en Groeipact.

In haar hervormingsplannen stelt de Commissie voor om de classificatie van de Lidstaten volgens uitdagingen inzake schuldniveau te baseren op de analyse van de houdbaarheid van de schuld (*Debt Sustainability Analysis framework* of DSA).

b. voor alle Lidstaten:

- het vorderingstekort tijdens de door het Stabiliteits- of Convergenceprogramma bestreken periode 2023-2026:
 - mag niet meer bedragen dan de referentiewaarde van 3% van het bbp,
 - of tot minder dan 3% van het bbp worden teruggebracht, d.i. uiterlijk in 2026.
- het tekort op middellange termijn bij ongewijzigd beleid onder de 3% van het bbp houden.

3. verslag uitbrengen over hun geplande energiesteunmaatregelen: duiding van de budgettaire impact, de geleidelijke afbouw van de maatregelen en de onderliggende hypothesen inzake de evolutie van de energieprijzen;

4. aangeven hoe hun hervormings- en investeringsplannen, met inbegrip van de plannen begrepen in de Herstel- en Veerkrachtplannen (RRF), zullen bijdragen tot de budgettaire houdbaarheid en een duurzame en inclusieve economische groei, overeenkomstig de criteria vastgesteld in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie.

Het is dus van belang dat de begrotingsdoelstellingen in de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's in overeenstemming zijn met de criteria in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie, zijnde:

1. waarborgen dat de schuldratio op een geloofwaardig en continu neerwaarts gericht pad wordt gebracht of op een prudent voorzichtig niveau blijft op middellange termijn, al naargelang de schuldsituatie in de betrokken Lidstaat, en
2. dat het begrotingstekort op middellange termijn onder de referentiewaarde van 3% van het bbp ligt.

De landspecifieke aanbevelingen voor 2024

De landspecifieke aanbevelingen zullen **gekwantificeerd en gedifferentieerd worden in functie van de uitdagingen voor de overheidsschuld** van de betrokken Lidstaten (de Commissie stelt voor om die analyse te baseren op de *Debt Sustainability Analysis framework* of DSA). De LSA zullen zowel kwantitatieve richtsnoeren als kwalitatieve aanbevelingen inzake investeringen en energiemaatregelen omvatten. In afwachting van een beslissing over en de inwerkingtreding van het nieuw kader voor economische governance, zullen de landspecifieke aanbevelingen voor 2024 consistent zijn met zowel de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie als met de huidige reglementering van het Stabiliteits- en Groeipact.

De Commissie zal in de landspecifieke begrotingsaanbevelingen **het belang van de overheidsinvesteringen** blijven benadrukken. Het veiligstellen van de nationaal gefinancierde hoog kwalitatieve investeringen en het effectief gebruiken van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht (*Recovery and Resilience Facility* of RRF) en andere Europese fondsen blijven belangrijke aanbevelingen voor alle Lidstaten, in het bijzonder met het oog op de digitale en groene transitie en andere doelen ter versterking van de veerkracht zodat een duurzame en inclusieve economische groei kan gerealiseerd worden.

In de Lidstaten met hoge tot matige uitdagingen inzake overheidsschuld mogen de budgettaire inspanningen niet op de investeringen wegen, maar dienen investeringen mogelijk gemaakt te worden door de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken tot de potentiële economische groei op middellange termijn.

De landspecifieke aanbevelingen voor 2024 zullen ook aandacht besteden aan de **budgettaire kost van de energiemaatregelen**. De Commissie is van oordeel dat die overheidstussenkomsten in 2024 geleidelijk dienen afgebouwd te worden als de groothandelsprijzen stabiel blijven en de lagere energiekosten in de kleinhandelsprijzen worden weerspiegeld. De aldus geboekte besparingen dienen voor een vermindering van de overheidstekorten te worden aangewend. Indien daarentegen de energieprijzen opnieuw stijgen en de overheidssteun niet volledig kan worden afgebouwd, zijn uitsluitend zeer doelgerichte steunmaatregelen ter bescherming van kwetsbare gezinnen en ondernemingen aangewezen. De overgang van breed toegepaste naar zeer doelgerichte maatregelen zal de budgettaire kost drukken, de energiebesparingen stimuleren en een geleidelijke en duurzame aanpassing van de economie binnen afzienbare tijd mogelijk maken.

Toepassing van de buitensporige tekortprocedure

De Europese Commissie zal aan de Raad van de Europese Unie voorstellen om in het voorjaar van 2024 die buitensporige tekortprocedures (BTP) te openen op basis van de gerealiseerde cijfers voor 2023, in overeenstemming met de bestaande wettelijke bepalingen.

De Lidstaten moeten hiermee rekening houden bij de uitvoering van hun begrotingen voor 2023 en bij de opstelling van hun Stabiliteits- en Convergenceprogramma's voor 2023-2026 dit voorjaar en de ontwerpbegrotingsplannen voor 2024 dit najaar.

De mogelijke gevolgen van de opstarting van een BTP voor een betrokken Lidstaat worden toegelicht in bijlage 0.

Aanbevelingen en normatieve aanpassingstrajecten

Uitgangspunten en methodiek voor de bepaling van de normatieve trajecten

De Afdeling heeft in haar aanbevelingen rekening gehouden met de bestaande nationale begrotingsregels en met de budgettaire richtsnoeren van de Europese Commissie voor 2024¹² die de leidraad vormen voor de opstelling van de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's 2023-2026.

De Afdeling is overeenkomstig de Europese begrotingsregels gehouden om de vooruitzichten van het FPB te gebruiken als uitgangspunt voor de budgettaire trajecten die zij aanbeveelt. De economische vooruitzichten 2023-2028 bij ongewijzigd beleid (in ESR), die door het FPB op 23 februari 2023 werden gepubliceerd en rekening houden met de op 8 februari 2023 beschikbare informatie, vormen de uitvalsbasis voor onderhavig Advies.

De aanpassingstrajecten die door de Afdeling worden aanbevolen, zijn opgesteld in ESR¹³.

Het jaar voorafgaand aan de in het Stabiliteitsprogramma bestreken periode is de vertrekbasis voor de trajectbepaling van de Afdeling. Onderhavig Advies kadert in de voorbereiding van het eerstvolgende Stabiliteitsprogramma en heeft dus **het jaar 2023 als uitgangspunt**.

¹² Document: European Commission (2023), "Fiscal guidance for 2024", COM (2023) 141 final, 08.03.2023, Communication from the Commission to the Council.

¹³ Bijgevolg dienden de prognoses van het Monitoringcomité, voor wat de aanrekening van de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting betreft, eerst omgezet te worden van de voorschottenbenadering naar de ESR-benadering (op inkohieringenbasis).

Omdat de verschillen tussen het scenario FPB en het scenario MoCo ditmaal dermate groot zijn, heeft de Afdeling ervoor geopteerd om de doelstellingen en de methodiek die zij in de bepaling van de normatieve trajecten (die uitgaan van het scenario FPB) heeft weerhouden, tevens toe te passen op het scenario MoCo. **Dit laat toe dat de Regeringen zelf kunnen uitmaken welk van de twee scenario's zij het meest waarschijnlijk vinden en als uitgangspunt willen weerhouden voor de uittekening van het toekomstig begrotingstraject dat in het Stabiliteitsprogramma 2023-2026 zal opgenomen worden.**

De onzekerheid over het startjaar 2023 heeft consequenties zowel voor de bepaling van de vereiste globale structurele verbetering als voor de verdeling daarvan tussen Entiteit I en Entiteit II. Om die reden heeft de Afdeling **de aanbevelingen geformuleerd in termen van vereiste bijkomende structurele inspanningen ten opzichte van ongewijzigd beleid.**

Prioritaire doelstellingen van het begrotingstraject voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026

De Afdeling is van oordeel dat het ten eerste aangewezen is dat het Stabiliteitsprogramma 2023-2026 aan **twee prioritaire doelstellingen** beantwoordt.

De eerste doelstelling is het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3,0% bbp brengen vóór het einde van de periode die bestreken wordt in dat Stabiliteitsprogramma. Het vorderingentekort dient dus op een duurzame wijze te worden afgebouwd tot minstens 2,9% bbp uiterlijk in 2026. De al te vaak in het verleden toegepaste backloading¹⁴ dient stopgezet te worden en zonder verder uitstel, uiterlijk in de begroting 2024, dient een aanvang gemaakt te worden met de vereiste budgettaire sanering, zodat op zeer korte termijn de noodzakelijke ommekeer in het begrotingsbeleid wordt gerealiseerd.

De tweede doelstelling is het waarborgen van een geloofwaardige en continue schuldgraadvermindering, of de schuld op middellange termijn op een prudent niveau houden, conform de regels van het Stabiliteits- en Groeipact, want België zal met een schuldgraad die eind 2023 meer dan 106% bbp¹⁵ zal bedragen, zeker tot de Lidstaten met hoge tot matige uitdagingen inzake de overheidsschuld gerekend worden.

¹⁴ Onder backloading/ frontloading verstaat men respectievelijk het uitstellen/ vervroegen van een deel van de begrotingsinspanning naar het latere/ eerdere/ jaar.

¹⁵ Schuldgraad 2023: prognoses FPB 106,8%, prognoses MoCo 106,4% bbp.

Er werden **drie normatieve trajecten** uitgetekend die de bijkomende structurele inspanning aangeven die in vergelijking met de verwachte evolutie bij ongewijzigd beleid vereist is om de aanbevolen doelstellingen van de Afdeling te realiseren.

Het eerste en het derde traject vertrekken van het scenario FPB bij ongewijzigd beleid en verschillen van elkaar op het vlak van het ritme van de vereiste bijkomende structurele inspanningen en resulteren bijgevolg in een verschillend ritme van schuldgraadvermindering.

Indien de Regeringen het scenario MoCo waarschijnlijker achten, dan vinden zij in traject twee de inspanningen terug die ten opzichte van de prognoses MoCo bij ongewijzigd beleid vereist zijn om de doelstellingen van de Afdeling te halen. **Eens de keuze gemaakt omtrent het scenario van ongewijzigd beleid dat men als uitgangspunt voor het toekomstig begrotingstraject weerhoudt, dient men echter consequent en coherent binnen éénzelfde scenario te blijven.**

De Afdeling wenst ook te benadrukken dat het niet de bedoeling is om in de toekomst stelselmatig normatieve trajecten te formuleren op basis van andere gegevensbronnen dan de economische vooruitzichten bij ongewijzigd beleid opgesteld door het FPB. De Afdeling is in toepassing van het Europees begrotingskader ertoe gehouden haar aanbevelingen ter voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma op die vooruitzichten te baseren.

De Afdeling houdt in onderhavig Advies deze lijn aan, maar heeft desalniettemin aandacht voor de prognoses van het MoCo omwille van de grootteorde van de afwijkingen tussen beide prognoses.

De Afdeling acht het ten zeerste aangewezen de nodige behoedzaamheid aan de dag te leggen omdat in de budgettaire richtsnoeren voor 2024, zoals goedgekeurd door de Raad van de Europese Unie, het volgende risico duidelijk wordt aangegeven:

“Als de begrotingsdoelstellingen in de Stabiliteits- en Convergentieprogramma’s in overeenstemming zijn met de criteria in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie, zijnde waarborgen dat de schuldratio op een geloofwaardig en continu neerwaarts gericht pad wordt gebracht of op een prudent voorzichtig niveau blijft op middellange termijn, al naargelang de schuldsituatie in de betrokken Lidstaat, en dat het begrotingstekort op middellange termijn onder de referentiewaarde van 3 % van het bbp ligt:

- *dan zullen de landspecifieke aanbevelingen voor 2024 rekening houden met de door de Lidstaten zelf bepaalde begrotingsdoelstellingen die zij in hun Stabiliteits- en Convergentieprogramma’s hebben opgenomen;*

- *als hieraan niet voldaan is en de Commissie oordeelt dat de begrotingsdoelstellingen in de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's niet ambitieus genoeg zijn, zal zij voor 2024 zelf gekwantificeerde doelstellingen bepalen die zowel met de hervormingsrichtsnoeren als met de huidige reglementering van het Stabiliteits- en Groeipact in overeenstemming zijn."*

Gelet op de hiervoor vermelde Europese richtsnoeren voor 2024 met betrekking tot de afbouw van het vorderingentekort en de schuldbeheersing in functie van de uitdagingen inzake overheidsschuld, moeten in feite alle trajecten in onderhavig Advies opgevat worden als minimale trajecten.

De trajecten bieden immers nog geen wezenlijke buffers voor mogelijke toekomstige schokken zoals we die de voorbije jaren hebben gekend (de COVID-19-pandemie, verstoringen van de aanbodketens, de energiecrisis gevolgd door fors stijgende energieprijzen en een hoog oplopende inflatie), of mogelijke tegenvallers door hoger dan verwachte kosten ingevolge toekomstige uitdagingen, zoals onder meer de vergrijzing van de bevolking, de oorlog in Oekraïne, de verdere renteverhogingen ingevolge het restrictief monetair beleid van de ECB en de klimaatveranderingen. Het is dan nog alleen het derde traject dat de schuldgraad in de periode 2024-2026 op het niveau van 2023 stabiliseert.

De Afdeling beveelt aan om backloading¹⁶ in elk geval te vermijden. Dat geeft naar alle waarschijnlijkheid geen goed signaal, noch naar de financiële markten, noch in het kader van het Europese budgettaire toezicht, inzonderheid de analyse van de houdbaarheid van de schuld.

Indien de Regeringen kiezen om te vertrekken van de vooruitzichten van het MoCo, dan is de Afdeling van mening dat een minimale bijkomende structurele inspanning van 0,7 procentpunt bbp per jaar, te beginnen in 2024, vereist is om het vorderingentekort in 2026 onder de referentiewaarde van 3,0% bbp te brengen (zoals in het tweede traject wordt weergegeven).

Het derde traject dat een stabilisatie van de schuldgraad vanaf het eerste jaar, hetzij vanaf 2024 toelaat, is het minst risicovol in het licht van de beoordeling die de Europese Commissie zal vellen over het respecteren van de Europese richtsnoeren voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026.

De drie trajecten worden hierna kort toegelicht.

¹⁶ Onder backloading/ frontloading verstaat men respectievelijk het uitstellen/ vervroegen van een deel van de begrotingsinspanning naar het latere/ eerdere/ jaar.

Normatief traject 1 op basis van de prognoses FPB

In traject 1 is over 2024-2026 gecumuleerd een bijkomende structurele inspanning vereist van 2,8 procentpunt bbp, hetzij gemiddeld 0,9 procentpunt bbp per jaar (inspanning die ter illustratie in 2027-2028 verder wordt aangehouden).

Dit traject resulteert in een vorderingensaldo van -2,9% bbp in 2026 en laat toe de schuldgraad, evenwel na een toename in 2024 en 2025, te stabiliseren in 2026 op 108% bbp.

Tabel 3
Aanbevolen normatief traject voor de Gezamenlijke Overheid,
vertrekkende van de prognoses FPB

GEZAMENLIJKE OVERHEID										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp				Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	0,0%	-0,2%
Rentelasten	(2)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,3%	2,5%	2,6%	0,5%	0,9%
Primair saldo	(3)	-2,5%	-4,0%	-3,5%	-3,4%	-3,4%	-3,3%	-3,3%	0,5%	0,7%
Structureel saldo (SB)	(4)	-4,2%	-5,2%	-5,1%	-5,2%	-5,5%	-5,6%	-5,9%	-0,2%	-0,7%
	<i>Δ structureel saldo</i>		-1,02%	0,16%	-0,10%	-0,28%	-0,16%	-0,28%	-0,2%	-0,7%
Schuldgraad	(5)	105,0%	106,8%	108,4%	110,8%	113,6%	116,3%	119,1%	6,8%	12,3%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,4%	-2,7%	-2,2%	-1,2%	-0,9%	-0,8%	-0,7%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	<i>(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)</i>			1,1%	0,8%	0,7%	0,8%	0,7%	2,6%	4,0%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	<i>(Δ7.a)</i>			0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,2%	-0,7%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	<i>(Δ7.a1)</i>			0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,7%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	<i>(Δ7.b)</i>			0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,7%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-4,2%	-5,2%	-4,1%	-3,3%	-2,6%	-1,9%	-1,2%	2,6%	4,0%
Cyclische weerslag	(8)	0,0%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,3%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Genormeerd vorderingensaldo	(10) = (7) + (8) + (9)	-4,0%	-5,7%	-4,5%	-3,6%	-2,9%	-2,0%	-1,2%	2,8%	4,5%
Genormeerde rentelasten	(11)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,2%	2,4%	2,4%	0,5%	0,7%
Evolutie rentelasten	<i>(Δ11)</i>		0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,5%	0,7%
Genormeerd structureel primair saldo	(12) = (7) + (11)	-2,7%	-3,5%	-2,2%	-1,2%	-0,4%	0,5%	1,2%	3,1%	4,7%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	<i>(Δ12)</i>		-0,8%	1,3%	1,0%	0,8%	0,9%	0,7%	3,1%	4,7%
Genormeerd primair saldo	(13) = (10) + (11)	-2,5%	-4,0%	-2,6%	-1,5%	-0,7%	0,3%	1,2%	3,3%	5,2%
Gecumuleerde primaire inspanning	(14) = (13) - (3)	0,0%	0,0%	0,9%	1,9%	2,8%	3,6%	4,5%	2,8%	4,5%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	<i>(Δ14)</i>		0,0%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,5%
Schuldgraad	(15)	105,0%	106,8%	107,5%	108,1%	108,0%	107,2%	105,6%	1,2%	-1,2%
Jaarlijks verschil, waarvan:	<i>(16) = (Δ 15)</i>		1,8%	0,7%	0,6%	0,0%	-0,8%	-1,7%	1,2%	-1,2%
Endogene evolutie	<i>(15.a)</i>		1,3%	0,3%	0,3%	-0,3%	-1,1%	-1,9%	0,3%	-2,8%
Primair saldo	<i>(15.a1)</i>		4,0%	2,6%	1,5%	0,7%	-0,3%	-1,2%	4,8%	3,2%
Impact (impliciete rente - groei)	<i>(15.a2)</i>		-2,7%	-2,2%	-1,2%	-1,0%	-0,8%	-0,7%	-4,4%	-6,0%
Exogene evolutie	<i>(15.b)</i>		0,6%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,9%	1,5%

Bron: Berekening door de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid, HRF, op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (2/2023).

Normatief traject 2 op basis van de prognoses MoCo

In traject 2 is over 2024-2026 gecumuleerd een bijkomende structurele inspanning vereist van 2,1 procentpunt bbp, hetzij gemiddeld 0,7 procentpunt bbp per jaar (inspanning die ter illustratie in 2027-2028 verder wordt aangehouden).

Dit traject¹⁷ resulteert in een vorderingensaldo van -2,9% bbp in 2026 en laat toe de schuldgraad, na een toename in 2025, zo goed als te stabiliseren in 2026 op 107% bbp.

Tabel 4
Aanbevolen normatief traject voor de Gezamenlijke Overheid,
vertrekkende van de prognoses MoCo

GEZAMENLIJKE OVERHEID										
uitgaande van de nota Monitoringcomité 2023-2028 (23.03.2023)										
In % bbp				Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (03/2023 MoCo)										
Vorderingensaldo	(1)	-4,1%	-4,8%	-4,6%	-4,7%	-5,0%	-5,2%	-5,4%	-0,2%	-0,7%
Rentelasten	(2)	1,5%	1,8%	2,0%	2,2%	2,4%	2,6%	2,9%	0,6%	1,1%
Primair saldo	(3)	-2,6%	-3,0%	-2,6%	-2,5%	-2,6%	-2,6%	-2,5%	0,4%	0,4%
Structureel saldo (SB)	(4)	-4,2%	-4,3%	-4,2%	-4,3%	-4,7%	-5,0%	-5,4%	-0,4%	-1,1%
	<i>Δ structureel saldo</i>		-0,04%	0,08%	-0,15%	-0,37%	-0,31%	-0,39%	-0,4%	-1,1%
Schuldgraad	(5)	105,2%	106,4%	107,2%	109,0%	111,2%	113,5%	115,9%	4,8%	9,5%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,4%	-2,7%	-2,1%	-1,1%	-0,8%	-0,6%	-0,4%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	<i>(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)</i>			0,8%	0,5%	0,3%	0,4%	0,3%	1,6%	2,3%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	<i>(Δ7.a)</i>			0,1%	-0,2%	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,4%	-1,1%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	<i>(Δ7.a1)</i>			0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,7%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	<i>(Δ7.b)</i>			0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	2,1%	3,4%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-4,2%	-4,3%	-3,5%	-3,0%	-2,6%	-2,3%	-2,0%	1,6%	2,3%
Overgangscorrecties	(8)	0,2%	-0,5%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,2%	0,5%
Genormeerd vorderingensaldo	(10) = (7) + (8) + (9)	-4,1%	-4,8%	-3,9%	-3,3%	-2,9%	-2,4%	-2,0%	1,9%	2,8%
Genormeerde rentelasten	(11)	1,5%	1,8%	2,0%	2,2%	2,4%	2,5%	2,7%	0,6%	0,9%
Evolutie rentelasten	(Δ11)	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,6%	0,9%
Genormeerd structureel primair saldo	(12) = (7) + (11)	-2,8%	-2,5%	-1,5%	-0,8%	-0,3%	0,3%	0,7%	2,2%	3,2%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	(Δ12)		0,2%	1,0%	0,7%	0,5%	0,6%	0,5%	2,2%	3,2%
Genormeerd primair saldo	(13) = (10) + (11)	-2,6%	-3,0%	-1,9%	-1,1%	-0,5%	0,1%	0,7%	2,4%	3,7%
Gecumuleerde primaire inspanning	(14) = (13) - (3)	0,0%	0,0%	0,7%	1,4%	2,0%	2,7%	3,3%	2,0%	3,3%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	(Δ14)		0,0%	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%	0,6%	2,0%	3,3%
Schuldgraad	(15)	105,2%	106,4%	106,5%	107,0%	107,2%	106,8%	106,0%	0,8%	-0,4%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(16) = (Δ 15)		1,2%	0,1%	0,5%	0,1%	-0,3%	-0,8%	0,8%	-0,4%
Endogene evolutie	(15.a)		0,3%	-0,3%	0,0%	-0,3%	-0,7%	-1,2%	-0,5%	-2,5%
Primair saldo	(15.a1)		3,0%	1,9%	1,1%	0,5%	-0,1%	-0,7%	3,5%	2,7%
Impact (impliciete rente - groei)	(15.a2)		-2,7%	-2,2%	-1,1%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	-4,1%	-5,1%
Exogene evolutie	(15.b)		0,9%	0,4%	0,5%	0,4%	0,4%	0,4%	1,3%	2,1%

Bron: Berekeningen door de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid, HRF, op basis van de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/3/2023).

¹⁷ Trajectberekening met inachtneming van: 1/ voor prognoses bij ongewijzigd beleid: NFS en schuldgraad versie 23.03.2023, rentelasten en primair saldo herrekend a.h.v. impliciete rentevoet nota MoCo 16.03.2023, 2/ overgangscorrecties (Gezamenlijke Overheid: cyclische component en one offs) o.b.v. nota MoCo 16.03.2023.

Gelet op de grote algemene economische onzekerheid voor de korte en middellange termijn, die nog wordt versterkt door 1/ de onzekerheid over de budgettaire uitgangspositie 2023 (m.a.w. zal het nominaal en structureel saldo effectief zoveel gunstiger uitvallen dan aanvankelijk verwacht of niet), 2/ de onzekerheid over het verdere verloop van de budgettaire toestand en 3/ de handhaving van de schuldgraad op een zeer hoog peil en het uitblijven van een wezenlijke schuldafbouw over de horizon van het Stabiliteitsprogramma, is de Afdeling van oordeel dat:

- **het normatief traject 1 de *minimale begrotingsinspanningen* reflecteert die noodzakelijk zijn om een verdere ontsporing van de overheidsfinanciën te vermijden, indien de prognoses van het FPB als uitgangspunt worden weerhouden;**
- **het normatief traject 2 de *minimale begrotingsinspanningen* reflecteert die noodzakelijk zijn om een verdere ontsporing van de overheidsfinanciën te vermijden, indien de prognoses van het MoCo als uitgangspunt worden weerhouden;**
- **desalniettemin zijn traject 1 en traject 2, van de drie trajecten, niet het minst risicovol in het licht van de beoordeling die de Europese Commissie zal vellen over het respecteren van de Europese richtsnoeren voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026.**
- **rekening houdend met het optimistische maar nog steeds onzekere vertrekpunt 2023, is de Afdeling van mening dat elke vorm van backloading bij de keuze van het traject 2 uitgesloten is en dat een minimaal vereiste bijkomende structurele inspanning van 0,7 procentpunt bbp dient behaald te worden, zeker in het eerste jaar van het Stabiliteitsprogramma, dus in 2024.**

Normatief traject 3 op basis van de prognoses FPB dat schuldgraadstabilisatie mogelijk maakt

In **traject 3** wordt een zekere **frontloading**¹⁸ vooropgesteld zodat een **schuldgraadstabilisatie op het niveau van 2023** mogelijk wordt.

¹⁸ Onder frontloading/ backloading verstaat men respectievelijk het vervroegen / uitstellen van een deel van de begrotingsinspanning naar het eerdere/ latere jaar.

Over 2024-2026 gecumuleerd is een bijkomende structurele inspanning vereist van 2,8 procentpunt bbp. Maar in tegenstelling tot de andere trajecten wordt de gecumuleerde bijkomende structurele inspanning niet gelijkmatig gespreid over de periode 2024-2026. **Het zwaartepunt van de inspanning ligt in 2024 en neemt af in 2025-2026, zodat de schuldratio op het niveau van 2023 wordt gestabiliseerd over de drie volgende jaren.**

Dit traject resulteert in een **vorderingensaldo van -2,9% bbp in 2026** en laat toe de **schuldgraad over de horizon van het Stabiliteitsprogramma te stabiliseren op het niveau van 2023, zijnde 106,8% bbp.**

Omwille van de stabilisatie van de schuldgraad vanaf het eerste jaar, hetzij vanaf 2024, is het traject 3 het minst risicovol in het licht van de beoordeling die de Europese Commissie zal vellen over het respecteren van de Europese richtsnoeren voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026.

Tabel 5
Traject voor de Gezamenlijke Overheid, dat schuldgraadstabilisatie mogelijk maakt, vertrekkende van de prognoses FPB

GEZAMENLIJKE OVERHEID - Traject schuldgraadstabilisatie										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp				Horizon					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	resp.	resp.
				2024	2025	2026			Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	0,0%	-0,2%
Rentelasten	(2)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,3%	2,5%	2,6%	0,5%	0,9%
Primair saldo	(3)	-2,5%	-4,0%	-3,5%	-3,4%	-3,4%	-3,3%	-3,3%	0,5%	0,7%
Structureel saldo (SB)	(4)	-4,2%	-5,2%	-5,1%	-5,2%	-5,5%	-5,6%	-5,9%	-0,2%	-0,7%
<i>Δ structureel saldo</i>				0,16%	-0,10%	-0,28%	-0,16%	-0,28%	-0,2%	-0,7%
Schuldratio	(5)	105,0%	106,8%	108,4%	110,8%	113,6%	116,3%	119,1%	6,8%	12,3%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp groei)</i>	(6)	-8,4%	-2,7%	-2,2%	-1,2%	-0,9%	-0,8%	-0,7%		
Ambitueuzer genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)			1,8%	0,7%	0,1%	0,6%	0,6%	2,6%	3,8%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	(Δ7.a)			0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,2%	-0,7%
<i>aanbevolen bijkomende structurele inspanning</i>	(Δ7.a1)			0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,7%
	(Δ7.b)			1,6%	0,9%	0,4%	0,8%	0,9%	2,8%	4,5%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-4,2%	-5,2%	-3,5%	-2,7%	-2,6%	-2,0%	-1,4%	2,6%	3,8%
Cyclische weerslag	(8)	0,0%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,3%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Genormeerd vorderingensaldo	(10) = (7) + (8) + (9)	-4,0%	-5,7%	-3,8%	-3,0%	-2,9%	-2,2%	-1,4%	2,8%	4,3%
Genormeerde rentelasten	(11)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,2%	2,3%	2,4%	0,5%	0,7%
Evolutie rentelasten	(Δ11)		0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,5%	0,7%
Genormeerd structureel primair saldo	(12) = (7) + (11)	-2,7%	-3,5%	-1,5%	-0,6%	-0,4%	0,3%	1,0%	3,1%	4,5%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	(Δ12)		-0,8%	2,0%	0,9%	0,2%	0,7%	0,7%	3,1%	4,5%
Genormeerd primair saldo	(13) = (10) + (11)	-2,5%	-4,0%	-1,9%	-0,9%	-0,7%	0,1%	1,0%	3,3%	4,9%
Gecumuleerde primaire inspanning	(14) = (13) - (3)	0,0%	0,0%	1,6%	2,4%	2,8%	3,5%	4,3%	2,8%	4,3%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	(Δ14)		0,0%	1,6%	0,8%	0,3%	0,7%	0,8%	2,8%	4,3%
Schuldgraad	(15)	105,0%	106,8%	106,8%	106,8%	106,8%	106,2%	104,8%	0,0%	-2,0%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(16) = (Δ 15)		1,8%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,6%	-1,4%	0,0%	-2,0%
Endogene evolutie	(15.a)		1,3%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-1,0%	-1,7%	-0,9%	-3,6%
Primair saldo	(15.a1)		4,0%	1,9%	0,9%	0,7%	-0,1%	-1,0%	3,5%	2,4%
Impact (impliciete rente - groei)	(15.a2)		-2,7%	-2,2%	-1,2%	-1,0%	-0,8%	-0,7%	-4,4%	-6,0%
Exogene evolutie	(15.b)		0,6%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,9%	1,5%

Bron: Berekeningen door de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid, HRF, op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (2/2023).

Methodiek van de verdeling van de aanbevolen begrotingstrajecten voor de Gezamenlijke Overheid voor de diverse overheidsgelidingen

Voor de verdeling van de aanbevolen begrotingstrajecten voor de Gezamenlijke Overheid tussen de diverse overheidsgelidingen hanteerde de Afdeling de voorbije jaren het bij ongewijzigd beleid verwachte structurele saldo van het jaar voorafgaand aan de start van het normatief traject (SB_{t-1}) als referentie-indicator. Dat structureel saldo SB_{t-1} weerspiegelt de budgettaire impact van de gemaakte beleidskeuzes van de betrokken overheden en hun (verwachte) budgettaire uitgangspositie. De verdeling van het voor de Gezamenlijke Overheid aanbevolen traject over de verschillende entiteiten en overheden gebeurde volgens hun respectievelijk aandeel in het structureel saldo SB_{t-1} dat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid wordt verwacht op basis van de februari-vooruitzichten van het FPB:

$$(SB_{t-1} \text{ deelsector} \times / SB_{t-1} \text{ GO})$$

Die werkwijze wordt in onderstaand advies behouden om de volgende redenen. De bestaande Europese reglementering vervat in het Stabiliteits- en Groeipact is nog steeds van toepassing, in afwachting van een definitieve beslissing over de hervorming van het EU-kader voor economische governance, waar het begrotingskader deel van uitmaakt. Voormeld Samenwerkingsakkoord van december 2013, dat uitvoering geeft aan het bestaande Europese begrotingskader, is eveneens nog steeds van toepassing.

Aanbevolen begrotingstrajecten voor de deelsectoren van de overheid – verdeling van de aanbevolen bijkomende structurele verbetering over Entiteit I, Entiteit II, het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale Overheden

Tabel 6
Aandeel van de deelsectoren in het SB₂₀₂₃ bij ongewijzigd beleid van de Gezamenlijke Overheid

SB ₂₀₂₃ bij ongewijzigd beleid % bbp (tenzij anders vermeld)	Entiteit I	Entiteit II	w.o.		GO	w.o. onverdeelde (**)
			G&G	LO		
1 Prognoses FPB (feb. 2023)						
SB ₂₀₂₃	-4,09%	-1,15%	-1,06%	-0,09%	-5,24%	
% aandeel in GO	77,97%	22,03%	20,30%	1,74%	100,00%	n.v.t.
2 Prognoses MoCo (23.03.2023) (*)						
SB ₂₀₂₃	-2,70%	-1,55%	-1,46%	-0,09%	-4,28%	-0,03%
% aandeel in GO	63,12%	36,28%	34,16%	2,13%	100,00%	0,60%
(2-1) Verschil (MoCo - FPB)						
SB ₂₀₂₃	1,38%	-0,40%	-0,40%	0,00%	0,96%	-0,03%
% aandeel in GO	-14,85%	14,25%	13,86%	0,39%	0,00%	n.v.t.

(*) Omgezet van voorschottenbenadering naar ESR.

(**) Onverdeelde correcties Gezamenlijke Overheid: buiten beschouwing gelaten in de normatieve begrotingstrajecten op basis van de prognoses MoCo.

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023) en de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/03/2023).

De toepassing van deze verdeelsleutel resulteert in de volgende normatieve aanpassingstrajecten (voor Entiteit I, Entiteit II, het geheel van Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale overheden), die de trajecten 1 tot 3 op het niveau van de Gezamenlijke Overheid als referentiebasis hebben.

De Afdeling raadt de betrokken entiteiten en overheden aan om mogelijke marges niet aan te wenden in het geval de schuldgraad niet stabiliseert of daalt in de genormeerde aanpassingstrajecten.

De schuldgraad van de Lokale Overheden neemt af in de drie aanpassingstrajecten maar de Afdeling acht het raadzaam om eventuele marges toch niet te benutten, omdat dit een geringe maar extra bijdrage kan betekenen tot de forse inspanningen die vereist zijn om de schuldgraad van de Gezamenlijke Overheid te stabiliseren of minstens de toename ervan af te remmen.

Tabel 7
Aanbevolen normatief traject voor Entiteit I, Entiteit II, G&G en LO,
vertrekkende van de prognoses FPB

Traject 1 - Entiteit I, Entiteit II, G&G en LO uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023									
In % bbp			Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23) resp.	(28 - 23) resp.
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
Entiteit I:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,7%	4,5%
genormeerd vorderingensaldo	-2,9%	-4,4%	-3,6%	-2,8%	-2,2%	-1,6%	-0,9%	2,2%	3,5%
genormeerde schuldgraad	83,5%	84,7%	85,0%	85,1%	84,8%	83,9%	82,3%	0,0%	-2,4%
Entiteit II:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
genormeerd vorderingensaldo	-1,2%	-1,3%	-0,9%	-0,8%	-0,7%	-0,5%	-0,3%	0,6%	1,0%
genormeerde schuldgraad	21,4%	22,1%	22,5%	23,0%	23,3%	23,4%	23,2%	1,2%	1,2%
G&G:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%	0,3%
genormeerd vorderingensaldo	-1,2%	-1,2%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,4%	-0,2%	0,6%	0,9%
genormeerde schuldgraad	17,3%	18,0%	18,5%	19,0%	19,4%	19,6%	19,5%	1,4%	1,5%
LO:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%
genormeerd vorderingensaldo	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
genormeerde schuldgraad	4,1%	4,1%	4,0%	4,0%	3,9%	3,8%	3,7%	-0,2%	-0,4%
GO:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,7%
genormeerd vorderingensaldo	-4,0%	-5,7%	-4,5%	-3,6%	-2,9%	-2,0%	-1,2%	2,8%	4,5%
genormeerde schuldgraad	105,0%	106,8%	107,5%	108,1%	108,0%	107,2%	105,6%	1,2%	-1,2%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

Tabel 8
Aanbevolen normatief traject voor Entiteit I, Entiteit II, G&G en LO,
vertrekkende van de prognoses MoCo

Traject 2 - Entiteit I, Entiteit II, G&G en LO uitgaande van de nota Monitoringcomité 2023-2028 (23.03.2023)									
In % bbp			Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Entiteit I:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (MoCo)			0,9%	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	2,3%	3,7%
genormeerd vorderingensaldo	-2,9%	-3,4%	-2,5%	-2,1%	-1,8%	-1,5%	-1,2%	1,6%	2,2%
genormeerde schuldgraad	83,8%	84,3%	83,6%	83,0%	82,3%	81,5%	80,3%	-2,0%	-4,0%
Entiteit II:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (MoCo)			-0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%
genormeerd vorderingensaldo	-1,2%	-1,3%	-1,3%	-1,2%	-1,0%	-0,9%	-0,7%	0,3%	0,6%
genormeerde schuldgraad	21,4%	22,1%	22,9%	23,7%	24,4%	24,9%	25,1%	2,3%	3,0%
G&G:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (MoCo)			-0,4%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%
genormeerd vorderingensaldo	-1,2%	-1,2%	-1,3%	-1,1%	-1,0%	-0,8%	-0,7%	0,2%	0,5%
genormeerde schuldgraad	17,3%	18,0%	18,9%	19,8%	20,5%	21,0%	21,3%	2,5%	3,3%
LO:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (MoCo)			0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%
genormeerd vorderingensaldo	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,1%	0,1%
genormeerde schuldgraad	4,1%	4,1%	4,0%	4,0%	3,9%	3,9%	3,8%	-0,2%	-0,3%
GO:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (MoCo)			0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	2,1%	3,4%
genormeerd vorderingensaldo	-4,1%	-4,8%	-3,9%	-3,3%	-2,9%	-2,4%	-2,0%	1,9%	2,8%
genormeerde schuldgraad	105,2%	106,4%	106,5%	107,0%	107,2%	106,8%	106,0%	0,8%	-0,4%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/03/2023).

Tabel 9
Normatief traject voor Entiteit I, Entiteit II, G&G en LO, dat schuldgraadstabilisatie
toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid

Traject 3 - Entiteit I, Entiteit II, G&G en LO - traject dat schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023									
In % bbp			Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Entiteit I:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)	0,0%	0,0%	1,3%	0,8%	0,5%	0,8%	0,9%	2,7%	4,3%
genormeerd vorderingensaldo	-2,9%	-4,4%	-3,0%	-2,4%	-2,2%	-1,7%	-1,1%	2,2%	3,3%
genormeerde schuldgraad	83,5%	84,7%	84,4%	84,1%	83,8%	83,0%	81,7%	-0,9%	-3,0%
Entiteit II:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
genormeerd vorderingensaldo	-1,2%	-1,3%	-0,8%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	-0,3%	0,7%	1,0%
genormeerde schuldgraad	21,4%	22,1%	22,4%	22,7%	23,0%	23,1%	23,1%	0,9%	1,0%
G&G:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
genormeerd vorderingensaldo	-1,2%	-1,2%	-0,7%	-0,6%	-0,6%	-0,4%	-0,3%	0,6%	0,9%
genormeerde schuldgraad	17,3%	18,0%	18,4%	18,8%	19,1%	19,3%	19,3%	1,1%	1,3%
LO:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)	0,0%	0,0%	0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%
genormeerd vorderingensaldo	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
genormeerde schuldgraad	4,1%	4,1%	4,0%	3,9%	3,9%	3,8%	3,7%	-0,2%	-0,4%
GO:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)	0,0%	0,0%	1,6%	0,9%	0,4%	0,8%	0,9%	2,8%	4,5%
genormeerd vorderingensaldo	-4,0%	-5,7%	-3,8%	-3,0%	-2,9%	-2,2%	-1,4%	2,8%	4,3%
genormeerde schuldgraad	105,0%	106,8%	106,8%	106,8%	106,8%	106,2%	104,8%	0,0%	-2,0%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

Verdere opsplitsing van de aanbevolen bijkomende structurele inspanning tussen de individuele deelstaten ¹⁹

Voor de vaststelling van de aanbevolen begrotingstrajecten van de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wordt dezelfde methodiek toegepast als voor de deelsectoren van de Gezamenlijke Overheid. De verdeelsleutel wordt afgeleid op basis van het aandeel van hun respectievelijk structureel saldo bij ongewijzigd beleid in het overeenstemmend structureel saldo van de Gezamenlijke Overheid en dit voor het jaar voorafgaand aan de start van het aanpassingstraject, dus 2023. Hierbij werd uitgegaan van de prognoses van het FPB bij ongewijzigd beleid (dus traject 1 en traject 3). Het was niet meer mogelijk om voor de individuele deelstaten ook het traject 2 (uitgaande van de prognoses MoCo) uit te werken omwille van het ontbreken van detailgegevens over de correcties die toelaten om de vorderingensaldi om te zetten in structurele saldi.

Tabel 10

Aandeel van de individuele deelstaten in het SB2023 van de Gezamenlijke Overheid

SB₂₀₂₃ bij ongewijzigd beleid <i>% bbp (tenzij anders vermeld)</i>	VG	FG	WG	BHG	DG, GGC, FGC & VGC <i>(per saldo)</i>	TOTAAL G&G
Prognoses FPB (feb. 2023)						
SB ₂₀₂₃	-0,37%	-0,11%	-0,34%	-0,20%	-0,04%	-1,06%
% aandeel in GO	7,04%	2,09%	6,51%	3,80%	0,85%	20,30%
% aandeel in G&G	34,70%	10,28%	32,10%	18,73%	4,20%	100,00%

Bron: Berekeningen HRF-FIN.

De toepassing van deze verdeelsleutel resulteert in de volgende normatieve aanpassingstrajecten (voor de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest), die de trajecten 1 en 3 op het niveau van de gezamenlijke overheid als referentiebasis hebben.

De Afdeling raadt de betrokken deelstaten aan om mogelijke marges niet aan te wenden wanneer de schuldgraad niet stabiliseert of daalt in de genormeerde aanpassingstrajecten.

¹⁹ Door het ontbreken van afzonderlijke gegevens voor de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in de door het Federaal Planbureau aangeleverde gegevens, is het voor de Afdeling niet mogelijk om ook voor deze entiteiten afzonderlijke aanpassingstrajecten te adviseren. Deze vier entiteiten zijn gegroepeerd onder de rubriek "Andere deelgebieden en interregionale eenheden" zonder verdere opdeling.

Tabel 11
Aanbevolen normatief traject voor de individuele deelstaten,
vertrekkende van de prognoses FPB

Traject 1 - Individuele deelstaten									
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023									
In % bbp			Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Vlaamse Gemeenschap:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			-0,08%	0,04%	-0,08%	0,00%	0,02%	-0,12%	-0,10%
genormeerd vorderingensaldo	-0,37%	-0,41%	-0,30%	-0,27%	-0,22%	-0,15%	-0,09%	0,19%	0,33%
genormeerde schuldgraad	5,86%	6,27%	6,55%	6,84%	7,08%	7,24%	7,27%	0,81%	1,00%
Franse Gemeenschap:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,08%	0,03%	0,02%	0,00%	0,01%	0,13%	0,14%
genormeerd vorderingensaldo	-0,17%	-0,12%	-0,10%	-0,08%	-0,07%	-0,05%	-0,03%	0,06%	0,10%
genormeerde schuldgraad	2,18%	2,22%	2,22%	2,24%	2,24%	2,22%	2,18%	0,02%	-0,04%
Waaals Gewest:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,03%	0,03%	0,03%	0,01%	0,00%	0,09%	0,09%
genormeerd vorderingensaldo	-0,40%	-0,39%	-0,28%	-0,23%	-0,18%	-0,13%	-0,08%	0,21%	0,31%
genormeerde schuldgraad	6,46%	6,53%	6,63%	6,72%	6,78%	6,77%	6,72%	0,24%	0,19%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,02%	0,03%	0,02%	0,03%	0,02%	0,07%	0,12%
genormeerd vorderingensaldo	-0,22%	-0,20%	-0,16%	-0,13%	-0,10%	-0,07%	-0,05%	0,10%	0,16%
genormeerde schuldgraad	1,80%	1,98%	2,11%	2,22%	2,30%	2,35%	2,37%	0,32%	0,39%
G&G (*)									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,04%	0,13%	0,00%	0,04%	0,06%	0,17%	0,27%
genormeerd vorderingensaldo	-1,18%	-1,17%	-0,87%	-0,73%	-0,60%	-0,42%	-0,25%	0,58%	0,93%
genormeerde schuldgraad	17,27%	17,99%	18,51%	19,02%	19,39%	19,56%	19,50%	1,40%	1,52%

(*) Met inbegrip van de DG, GGG, FGC, VGC & onverdeelde waarvoor geen afzonderlijke aanpassingstrajecten kunnen opgesteld worden bij gebrek aan gedetailleerde gegevens.

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

Tabel 12
Normatief traject voor de individuele deelstaten, dat schuldgraadstabilisatie toelaat
op het niveau van de Gezamenlijke Overheid

Traject 3 - Individuele deelstaten - traject dat schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid									
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023									
In % bbp			Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Vlaamse Gemeenschap:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			-0,03%	0,03%	-0,12%	-0,01%	0,01%	-0,12%	-0,11%
genormeerd vorderingensaldo	-0,37%	-0,41%	-0,25%	-0,23%	-0,22%	-0,16%	-0,10%	0,20%	0,31%
genormeerde schuldgraad	5,86%	6,27%	6,51%	6,76%	6,99%	7,16%	7,22%	0,72%	0,94%
Franse Gemeenschap:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,10%	0,03%	0,01%	-0,01%	0,01%	0,13%	0,14%
genormeerd vorderingensaldo	-0,17%	-0,12%	-0,08%	-0,07%	-0,07%	-0,05%	-0,03%	0,06%	0,09%
genormeerde schuldgraad	2,18%	2,22%	2,21%	2,21%	2,21%	2,20%	2,16%	0,00%	-0,06%
Waaals Gewest:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,07%	0,02%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,09%	0,08%
genormeerd vorderingensaldo	-0,40%	-0,39%	-0,23%	-0,19%	-0,18%	-0,14%	-0,09%	0,21%	0,30%
genormeerde schuldgraad	6,46%	6,53%	6,59%	6,64%	6,70%	6,71%	6,67%	0,16%	0,13%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest:									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,05%	0,02%	0,00%	0,02%	0,02%	0,07%	0,11%
genormeerd vorderingensaldo	-0,22%	-0,20%	-0,13%	-0,11%	-0,10%	-0,08%	-0,05%	0,10%	0,15%
genormeerde schuldgraad	1,80%	1,98%	2,08%	2,17%	2,26%	2,31%	2,34%	0,27%	0,35%
G&G (*)									
vereiste bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid (FPB)			0,18%	0,11%	-0,11%	0,00%	0,05%	0,17%	0,22%
genormeerd vorderingensaldo	-1,18%	-1,17%	-0,73%	-0,61%	-0,59%	-0,45%	-0,29%	0,58%	0,89%
genormeerde schuldgraad	17,27%	17,99%	18,37%	18,76%	19,13%	19,35%	19,34%	1,15%	1,35%

(*) Met inbegrip van de DG, GGG, FGC, VGC & onverdeelde waarvoor geen afzonderlijke aanpassingstrajecten kunnen opgesteld worden bij gebrek aan gedetailleerde gegevens.

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

1 BASISSCENARIO VAN HET FEDERAAL PLANBUREAU

In dit deel is naast een toelichting bij het basisscenario bij ongewijzigd beleid ook de consolidatie-oefening opgenomen met betrekking tot de overheidsinvesteringen in 2022-2028 zoals die door de federale regering aan de Afdeling werd gevraagd (zie deel 1.5).

In dit deel wordt het budgettaire basisscenario onderzocht, dat als referentie zal dienen voor de bepaling van het door de Afdeling aanbevolen normatieve begrotingstraject. Dat scenario berust op de macrobudgettaire vooruitzichten op middellange termijn van het Federaal Planbureau (FPB), die aan de federale regering werden overgemaakt met het oog op de voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma, dat de federale regering bij de Europese autoriteiten tegen eind april 2023 zal moeten indienen. De belangrijkste macro-economische parameters van die vooruitzichten, alsmede die betreffende de overheidsfinanciën, worden uiteengezet in de mededeling van het FPB van 23 februari 2023 betreffende de voorlopige versie van de “Economische vooruitzichten 2023-2028”.

Omwille van de grootteorde van de verschillen tussen dit basisscenario van het Federaal Planbureau en de vooruitzichten van het Monitoringcomité, werd ten uitzonderlijke titel ook een begrotingstraject uitgewerkt dat vertrekt van de prognoses van het Monitoringcomité van 23 maart 2023, zoals verder toegelicht in het derde deel van onderhavig advies.

Uit het basisscenario van het FPB kunnen de volgende elementen worden onthouden:

De voor 2022 weergegeven resultaten, die dienen als uitgangspunt voor de vooruitzichten 2023-2028, zijn nog voorlopige ramingen die door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) kunnen worden herzien bij de publicatie in april 2023 van de eerste officiële resultaten inzake de overheidsrekeningen.

Zoals de vorige jaren werd de projectie opgesteld “bij ongewijzigd beleid”, dus door rekening te houden met de geldende wetgevende bepalingen en de beslissingen die gekend waren op 8 februari 2023, alsmede met de endogene dynamiek van de ontvangsten- en uitgavencategorieën die niet geleid worden door wettelijke bepalingen en, desgevallend, met de verlenging van de tendensen voor de zuiver discretionaire uitgaven.

De macro-economische context wordt kort uiteengezet in deel 1.1. Deel 1.2 beschrijft de evolutie van de overheidsfinanciën (saldi, ontvangsten en uitgaven) op het niveau van de Gezamenlijke Overheid voor de projectieperiode 2023-2028 van het FPB, met in het bijzonder aandacht voor de periode van het Stabiliteitsprogramma 2023-2026. De evolutie van de schuldgraad van de overheid wordt geanalyseerd in deel 1.3. Deel 1.4 geeft een uitsplitsing van het vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid over de verschillende deelsectoren en over de deelstaten. Tot slot gaat het deel 1.5 dieper in op de verwachte evolutie van de overheidsinvesteringen.

1.1 Macro-economische context en conjunctuurevolutie

In de projectie van het FPB die de basis vormt voor het Advies van de Afdeling, vertraagt de reële economische groei tot 1,0% in 2023, nadat de reële groei op jaarbasis in 2022 (3,1%), ondanks de energiecrisis, uiteindelijk goed stand hield. Er wordt verwacht dat de groei in 2024 (1,7%) aantrekt, gevolgd door een gemiddelde jaarlijkse groei van 1,4% voor de periode 2025-2028.

De vertraging van de economische groei in **2023** ten opzichte van 2022 is toe te schrijven aan een langzamere groei van de binnenlandse vraag (1,3%), in combinatie met een verslechtering van de goederen- en dienstenbalans (-0,3%) als gevolg van een vertraging van de uitvoer. De groei vertraging van de overheidsconsumptie, en nog meer van de particuliere consumptie, leidt tot een tragere groei van de binnenlandse vraag, terwijl de investeringen (bruto vaste kapitaalvorming) toenemen na de daling die in 2022 opgetekend werd. De groei van de investeringen wordt met name getrokken door een sterke stijging van de overheidsinvesteringen (10,6%)²⁰. Tegelijkertijd nemen de investeringen in woongebouwen af (-1,5%) en kennen de bedrijfsinvesteringen nog een kleine krimp (-0,1%).

²⁰ Ter informatie: in 2021 en 2022 bedraagt het aandeel van de bruto investeringen in vaste activa van de overheidssector 11,3% van de totale binnenlandse bruto investeringen in vaste activa in lopende prijzen, hetzij 2,7% van het nominale bbp.

In de projectieperiode **2024-2028** wordt de hogere economische groei in 2024 verklaard door een opflakking van de binnenlandse vraag in 2024 (1,9%), ondersteund door de particuliere consumptie en de investeringen, en een minder grote krimp van de netto-uitvoer (-0,2%). Na 2024 stabiliseert de groei van de economische activiteit zich op 1,4%, wegens een terugloop van de groei van de binnenlandse vraag (naar 1,5%) en een minder negatieve bijdrage van de goederen- en dienstenbalans, dewelke zelfs licht positief wordt in 2027. Na de opleving van 2024 vertraagt de groei van de particuliere consumptie in de periode 2025-2028, terwijl de groei van de overheidsconsumptie versnelt. Na de groeiversnelling in 2024 vertraagt ook de groei van de private investeringen, en die zal pas in 2028 aantrekken. Tot slot kennen de overheidsinvesteringen een terugval na de sterke expansie van 2023-2024.

Tabel 13
Macro-economische context van het basisscenario van het FPB (in %)

		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Reële bbp-groei	(1)	<u>3,1%</u>	<u>1,0%</u>	<u>1,7%</u>	<u>1,3%</u>	<u>1,4%</u>	<u>1,4%</u>	<u>1,4%</u>
Binnenlandse vraag (bijdrage)	(1a)	2,0%	1,3%	1,9%	1,5%	1,5%	1,3%	1,5%
Consumptieve bestedingen van particulieren	(1b)	4,0%	1,6%	1,9%	1,7%	1,3%	1,4%	1,3%
Consumptieve bestedingen van de overheid	(1c)	1,2%	1,1%	0,8%	0,9%	1,2%	1,3%	1,3%
Bruto vaste kapitaalvorming	(1d)	-1,0%	0,8%	2,8%	1,6%	1,7%	0,7%	1,8%
Netto-uitvoer (bijdrage)	(1e)	0,3%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,1%	-0,1%
Uitvoer van goederen en diensten	(1f)	4,9%	2,3%	2,5%	3,3%	3,4%	2,6%	2,8%
Invoer van goederen en diensten	(1g)	4,6%	2,5%	2,6%	3,3%	3,3%	2,4%	2,8%
Voorraadverandering (bijdrage)	(1h)	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Potentiële bbp-groei	(2)	<u>1,7%</u>	<u>1,6%</u>	<u>1,5%</u>	<u>1,4%</u>	<u>1,3%</u>	<u>1,2%</u>	<u>1,1%</u>
Output gap	(3)	0,0%	-0,6%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,3%	0,0%
Δ output gap	= Δ(3) = (1) - (2)	1,4%	-0,6%	0,2%	-0,1%	0,0%	0,1%	0,3%
Cyclische component saldo (EC-methode)	= 0,615 * (3)	0,0%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%
Nominale bbp-groei	(4)	9,9%	4,4%	4,1%	3,2%	3,0%	3,0%	3,0%
Bbp-deflator (% groei)	(5)	6,5%	3,4%	2,3%	1,9%	1,7%	1,7%	1,6%
NICP (% groei)	(6)	9,6%	4,5%	2,9%	1,8%	1,7%	1,7%	1,6%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de Hoge Raad van Financiën (HRF) op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Na een piek van 6,5% in 2022 valt de groei van de bbp-deflator terug tot 3,4% in 2023, en daalt verder tot 1,6% in 2028. De groei van de deflator convergeert in de richting van de groei van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen (NICP) en vanaf 2025 liggen de niveaus weer dicht bij elkaar. Gecombineerd met de reële bbp-groei draagt de evolutie van de bbp-deflator bij tot de vertraging van de nominale bbp-groei tot 3,0%.

In het scenario van het FPB vertraagt de potentiële groei met ongeveer 0,1 procentpunt per jaar, van 1,7% in 2022 tot 1,1% in 2028. Die daling is te wijten aan een groeivertraging van de potentiële werkgelegenheid en, in eerder beperkte mate, aan een groeivertraging van de kapitaalvoorraad op het einde van de periode. In 2023 komt de effectieve reële groei toch onder de potentiële groei te liggen omdat de verwachte reële groei slechts 1% bedraagt in dat jaar. Vanaf 2024 is de effectieve reële groei echter weer hoger dan de potentiële groei, behalve in 2025. De output gap – die gedicht werd in 2022, nadat die in 2020 sterk negatief geworden was – wordt bijgevolg negatief in 2023²¹. Vervolgens verkleint de output gap elk jaar – behalve in 2025 wanneer die zeer licht verslechtert – om in 2028 volledig gedicht te zijn.

1.2 Globale evolutie van de overheidsfinanciën op het niveau van de Gezamenlijke Overheid

Het in 2022 gerealiseerde vorderingensaldo betreft nog een raming in afwachting van de publicatie van de overheidsrekeningen door het INR in april 2023²². In het scenario van het FPB bedraagt het **nominale tekort** van de Gezamenlijke Overheid 4,0% bbp in 2022. Dat is een verbetering met 1,5 procentpunt bbp ten opzichte van het tekort in 2021, dat al een verbetering had opgetekend ten opzichte van 2020.

Het Federaal Planbureau voorziet dat het nominale tekort in 2023 opnieuw zal oplopen tot 5,7% bbp. Daarna zakt het tot 5,4% bbp in 2024, en in de periode 2025-2028 verslechtert het met gemiddeld 0,1 procentpunt per jaar, tot 5,7% bbp in 2026 en 5,9% bbp in 2028. Dit stemt overeen met een gecumuleerde verslechtering van 1,7 procentpunt bbp tussen 2022 en 2026 (met andere woorden over de periode 2023-2026), en van 1,9 procentpunt bbp tegen 2028, waarvan ongeveer de helft toe te wijzen is aan de stijging van de rentelasten en de andere helft aan de toename van het nominale primaire tekort.

²¹ Bijlage 4.1 vergelijkt de ramingen van de output gap van het FPB (februari 2023) met de ramingen van de Europese Commissie (november 2022) voor de periode 2022-2024.

²² De begrotingsrealisaties van de Gezamenlijke Overheid voor de periode 2016-2021, zoals die gepubliceerd zijn door het INR in de Rekeningen van de Overheid van oktober 2022, zijn opgenomen in bijlage 4.2.

Die trend over de projectieperiode is aldus deels te wijten aan de aanhoudende stijging van de rentelasten tot 2,6% bbp in 2028, nadat die in 2022 een historisch dieptepunt van 1,5% bbp bereikt hadden. De stijging bedraagt gemiddeld 0,2 procentpunt bbp per jaar tijdens de projectieperiode, wat neerkomt op een gecumuleerde toename van de rentelasten met 0,8 procentpunt bbp tussen 2022 en 2026, en met 1,1 procentpunt bbp tegen 2028. Die toename vloeit voort uit een stijging van de impliciete rentevoet op de schuld in combinatie met een stijging van de uitstaande schuldratio. Historisch gezien hadden de rentelasten geen opwaartse trend meer gekend sinds het begin van de jaren 1990.

Tabel 14
Evolutie van het vorderingensaldo (in % bbp)

		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ 2022-2026 (in p.p.)
Totale ontvangsten	(1)	49,6%	49,9%	49,9%	50,0%	49,9%	49,7%	49,7%	0,3%
waarvan cyclische gedeelte	(2)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
waarvan one offs	(3)	0,3%	-0,1%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,3%
<i>p.m. structurele ontvangsten</i>	(4) = (1)-(2)-(3)	49,4%	50,0%	50,0%	50,0%	49,9%	49,7%	49,7%	0,6%
Totale uitgaven	(5)	53,6%	55,6%	55,3%	55,5%	55,6%	55,5%	55,6%	2,0%
waarvan cyclische gedeelte	(6)	0,0%	0,3%	0,2%	0,3%	0,3%	0,2%	0,0%	0,3%
waarvan one offs	(7)	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%
waarvan rentelasten	(8)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,3%	2,5%	2,6%	0,8%
<i>p.m. primaire uitgaven</i>	(9) = (5)-(8)	52,1%	53,9%	53,4%	53,4%	53,4%	53,0%	53,0%	1,2%
<i>p.m. structurele primaire uitgaven</i>	(10) = (9)-(6)-(7)	52,1%	53,5%	53,2%	53,1%	53,1%	52,9%	53,0%	1,0%
<i>p.m. structurele uitgaven</i>	(11) = (5)-(6)-(7)	53,6%	55,2%	55,1%	55,2%	55,4%	55,4%	55,6%	1,8%
Overeenstemmende saldi									
Nominaal vorderingensaldo	(12) = (1)-(5)	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	-1,7%
	Δ (12)	1,5%	-1,7%	0,3%	-0,1%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	
Nominaal primair saldo	(13) = (12)+(8)	-2,5%	-4,0%	-3,5%	-3,4%	-3,4%	-3,3%	-3,3%	-0,9%
	Δ (13)	1,3%	-1,4%	0,5%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%	
Structureel vorderingensaldo	(14) = (4)-(11)	-4,2%	-5,2%	-5,1%	-5,2%	-5,5%	-5,6%	-5,9%	-1,2%
	Δ (14)	0,0%	-1,0%	0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	
Structureel primair saldo	(15) = (14)+(8)	-2,7%	-3,5%	-3,2%	-3,1%	-3,2%	-3,1%	-3,3%	-0,5%
	Δ (15)	-0,2%	-0,8%	0,3%	0,1%	-0,1%	0,0%	-0,1%	

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

In 2022 heeft het **nominale primaire saldo** de in 2021 ingezette verbetering verdergezet. Het ging van -3,9% bbp in 2021 naar -2,5% bbp in 2022. Volgens het Federaal Planbureau verslechtert het nominale primaire saldo in 2023 tot -4,0% bbp. Vervolgens verbetert het elk jaar, met uitzondering van een hele lichte verslechtering in 2026, tot -3,5% bbp in 2024 en tot -3,3% bbp in 2028. Bijgevolg wordt het nominale vorderingensaldo zonder de toename van de rentelasten verwacht lichtjes dalen over de periode 2025-2028. Wegens de in het vooruitzicht gestelde forse verslechtering in 2023, en die slechts gedeeltelijk weggewerkt wordt tegen 2028, wordt tijdens de periode 2023-2026 een verslechtering van het primair saldo met 0,9 procentpunt bbp voorzien, en met 0,8 procentpunt bbp tegen 2028. Aldus draagt het nominale primaire saldo, samen met de hiervoor besproken rentelasten, bij tot de opwaartse trend van het vorderingentekort over de projectieperiode. De verslechtering van het nominale primaire saldo over die periode is te wijten aan een toename van de primaire uitgaven, terwijl de ontvangsten een stijgend verloop vertonen ²³.

De cyclische component heeft een negatieve weerslag op de evolutie van het nominale vorderingensaldo in 2023, omdat men verwacht dat de economische activiteit onder zijn potentiële niveau valt. Aangezien de negatieve output gap geleidelijk gedicht wordt in de loop van de projectieperiode, met uitzondering van een hele kleine ombuiging in 2025, heeft de cyclische component een positieve invloed op de evolutie van het vorderingensaldo na 2023. Tijdens de volledige periode 2023-2026 verslechtert de cyclische component met 0,3 procentpunt bbp, omdat de in 2023 negatief geworden output gap nog niet volledig gedicht wordt tegen 2026, maar pas tegen 2028.

De eenmalige en tijdelijke factoren (de *“one offs”* of *“one shots”*) hebben zowel in periode 2023-2026 als tegen 2028 een negatieve impact van 0,2 procentpunt bbp op het vorderingensaldo. Na een positieve impact van 0,2 procentpunt bbp op het vorderingensaldo van 2022 in verband met een verschuiving van de ontvangsten van 2021 inzake kohieren van de personenbelasting (0,3 procentpunt bbp), hebben de eenmalige en tijdelijke factoren een negatieve impact in 2023 en 2024 (-0,1 procentpunt bbp) en is de impact bijna nul in 2025. Aan de ontvangstenzijde wordt voor Entiteit I een tijdelijke en eenmalige daling van de fiscale ontvangsten verwacht van 2023 tot en met 2025 door de invoering van de hervorming van de schalen van de bedrijfsvoorheffing. Aan de uitgavenzijde worden in 2023 de laatste uitgaven met betrekking tot de overstromingen van juli 2021 geboekt door Entiteit II ²⁴, terwijl in 2024 verkopen van gebouwen zorgen voor tijdelijke en eenmalige negatieve kapitaaluitgaven voor de Vlaamse Gemeenschap.

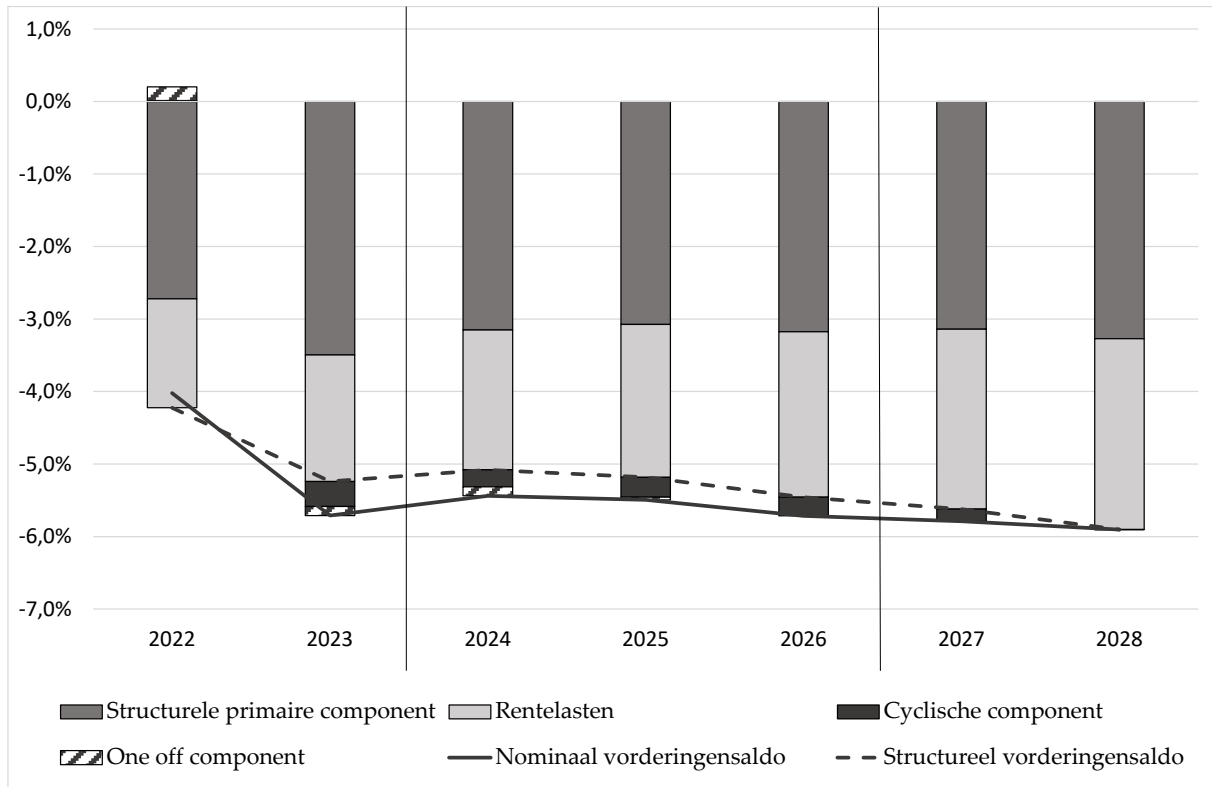
²³ Zie infra voor meer detail over de evolutie van de overheidsontvangsten en -uitgaven.

²⁴ Met name door het Waalse Gewest, de Lokale Overheden en wellicht ook het Vlaamse Gewest.

Conform de Europese richtlijnen in het kader van de algemene ontsnappingsclausule (*General Escape Clause*), worden de uitzonderlijke maatregelen die genomen werden in het kader van de coronapandemie en die slechts een tijdelijke impact hadden, door het Federaal Planbureau niet beschouwd als “one offs”. Hetzelfde geldt voor de tijdelijke maatregelen in verband met de energiecrisis en de oorlog in Oekraïne, met inbegrip van de kosten die voortvloeien uit de opvang van Oekraïense vluchtelingen, de humanitaire hulp en bepaalde bijkomende defensie-uitgaven, conform de Europese richtlijnen over de classificatie van tijdelijke en eenmalige maatregelen.

De verslechtering van het **structurele vorderingensaldo** is minder uitgesproken over de periode 2023-2026 (-1,2 procentpunt bbp) en tegen 2028 (-1,7 procentpunt bbp) dan de verslechtering van het nominale saldo, net omdat abstractie gemaakt wordt van de verslechtering van de cyclische component en de tijdelijke en eenmalige factoren ten opzichte van 2022. Tijdens de projectieperiode volgt het structurele saldo dezelfde trend als het nominale saldo, maar het structurele saldo wordt niet beïnvloed door de verslechtering van de cyclische component en de one offs in 2023, noch door de positieve weerslag van het wegvallen ervan in de loop van de periode 2024-2028. Bijgevolg is het structurele tekort kleiner dan het nominale tekort tijdens de projectieperiode 2023-2028, maar over de periode 2025-2028 kent het structurele tekort een sterkere verslechtering (namelijk $-0,8$ procentpunt bbp ten opzichte van 2024 voor het structurele saldo, tegenover $-0,5$ procentpunt bbp voor het nominale vorderingensaldo), waardoor ze bijeenkomen in 2028 (zie ook Grafiek 1).

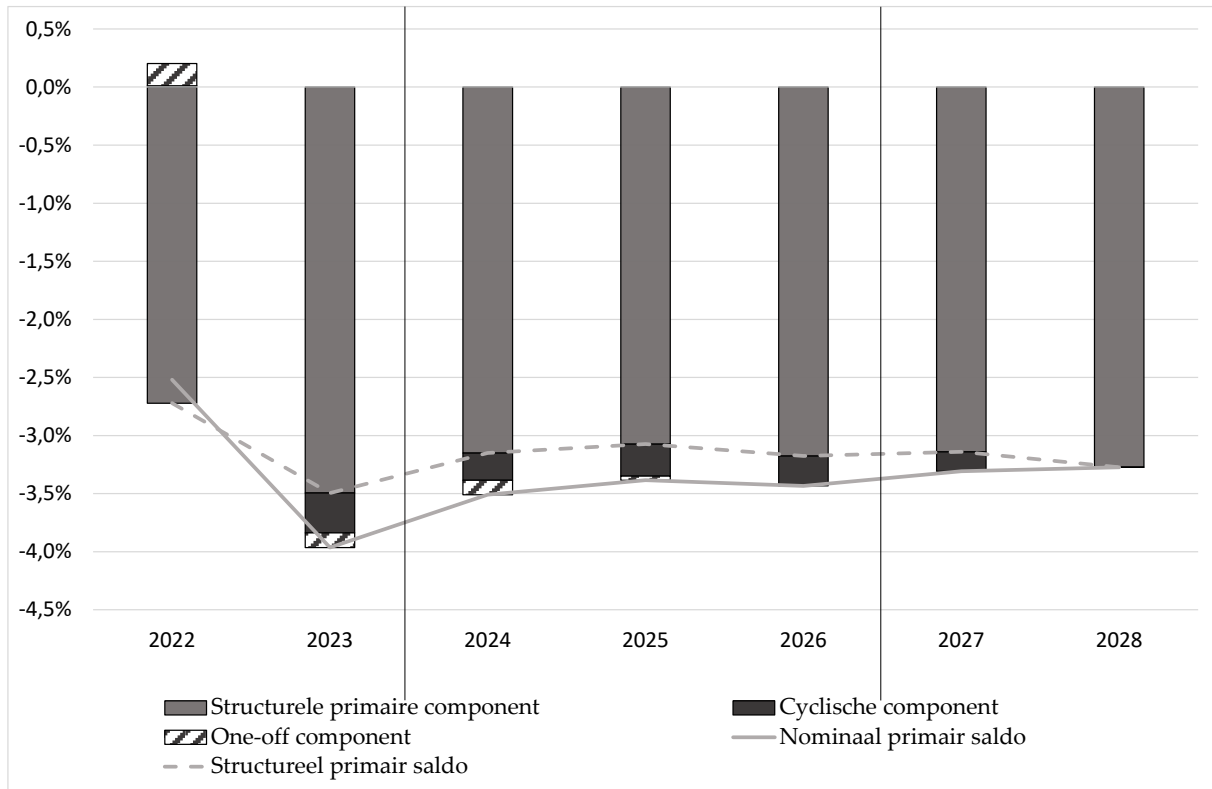
Grafiek 1
Evolutie van het structurele vorderingensaldo en van zijn componenten (2022-2028)
(in % bbp)

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Verwacht wordt dat het **structurele primaire saldo** een minder uitgesproken verslechtering optekent dan het nominale primaire saldo over de periode 2023-2026 en tegen 2028, om dezelfde redenen als hierboven aangehaald (abstractie van de negatieve impact van de cyclische component en one offs). Terwijl het nominale primaire saldo een verbetering laat zien over de periode 2024-2028, profiteert het structurele primaire saldo niet van de verbetering van de cyclische component en de one offs over de periode 2025-2028, en verslechtert het over de periode 2026-2028 (zie ook Grafiek 2). De relatief sterke stijging van het structurele primaire tekort in 2023 (0,8 procentpunt bbp) valt volledig toe te schrijven aan de toename van de structurele primaire uitgavenratio. Vervolgens verbetert het structurele saldo dankzij de trendmatige daling van de structurele primaire uitgavenratio. De structurele ontvangstenratio, die vrij stabiel blijft in over de periode 2023-2025, neemt daarna licht af, wat leidt tot een verslechtering van het structurele primaire saldo.

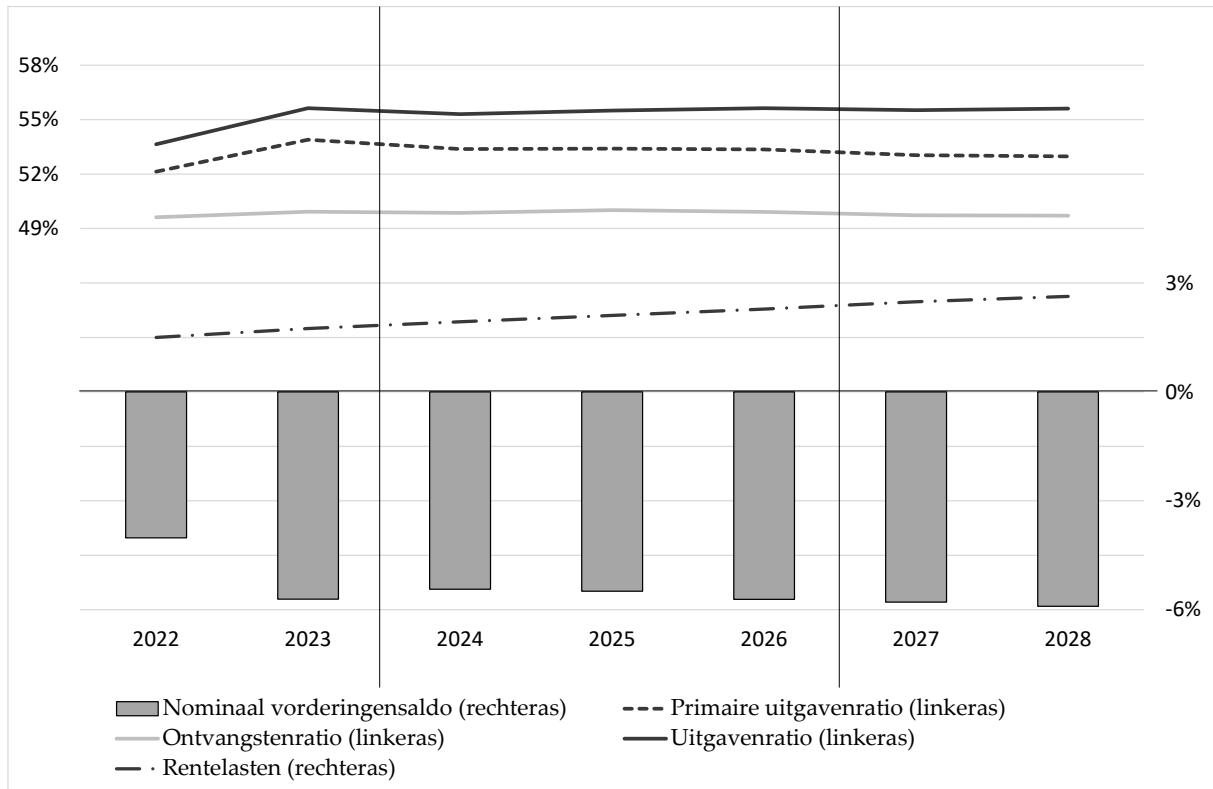
Grafiek 2
Evolutie van het structurele primaire saldo en van zijn componenten (2022-2028)
(in % bbp)

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

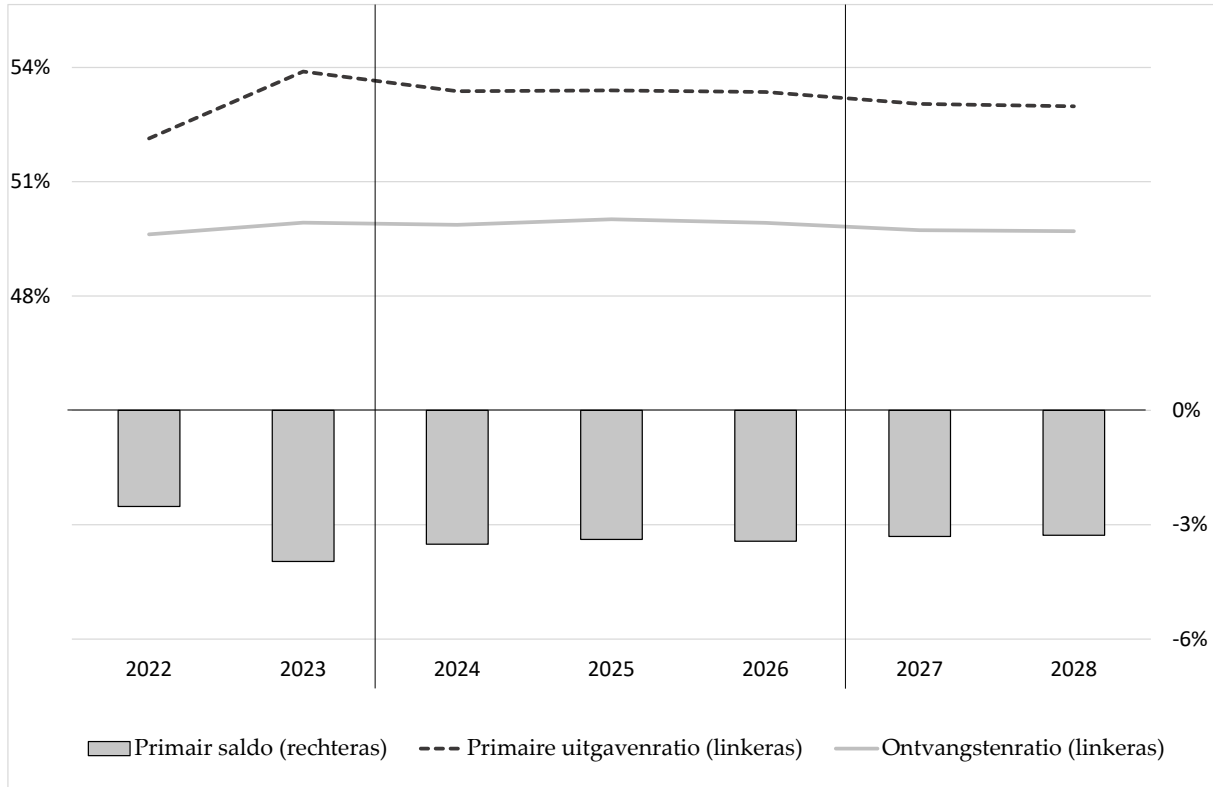
Grafiek 3 en Grafiek 4 geven respectievelijk een overzicht van de evolutie van het nominale vorderingensaldo en van het nominale primaire saldo en de componenten ervan, namelijk de ontvangsten, de primaire uitgaven en de rentelasten.

Grafiek 3
Evolutie van het nominale vorderingensaldo en van zijn componenten (2022-2028)
(in % bbp)

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Grafiek 4
Evolutie van het nominale primaire saldo en van zijn componenten (2022-2028)
(in % bbp)

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Tabel 15
Evolutie van de ontvangstenratio (in % bbp)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2022-2026 (in p.p.)
Totale ontvangsten	49,6%	49,9%	49,9%	50,0%	49,9%	49,7%	49,7%	0,3%
Fiscale en parafiscale ontvangsten	42,8%	43,0%	43,1%	43,2%	43,2%	43,1%	43,2%	0,4%
Directe belastingen op de gezinnen (w.o. PB)	12,2%	12,4%	12,5%	12,7%	12,8%	12,9%	13,0%	0,6%
Directe belastingen op de vennootschappen (w.o. VenB)	4,1%	3,4%	3,3%	3,3%	3,3%	3,3%	3,3%	-0,8%
Directe belastingen op andere sectoren	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,0%
Indirecte belastingen	12,7%	13,1%	13,0%	12,9%	12,7%	12,6%	12,5%	0,0%
Werkelijke sociale bijdragen	12,8%	13,2%	13,4%	13,4%	13,4%	13,4%	13,4%	0,5%
Kapitaalbelastingen	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,0%
Niet-fiscale ontvangsten	6,8%	6,9%	6,8%	6,8%	6,8%	6,6%	6,6%	0,0%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

De ratio van de **totale ontvangsten** stijgt tot een piek van 50,0% bbp in 2025, en daalt vervolgens tot 49,9% bbp in 2026 en tot 49,7% bbp in 2028, wat nog hoger is dan in 2022. De ratio van de fiscale en parafiscale ontvangsten stijgt tot 43,2% bbp in 2025 (+0,4 procentpunt bbp) en blijft relatief stabiel over de rest van de projectieperiode. Tussen 2024 en 2028 schommelt die ratio licht tussen 43,1% bbp en 43,2% bbp. Die ratio profiteert zowel van de aanhoudende groei van de directe belastingen op de gezinnen, die stijgen van 12,2% bbp in 2022 tot 12,8% bbp in 2026 en tot 13,0% bbp in 2028, als van de effectieve sociale bijdragen die sterk toenemen tussen 2022 en 2023, van 12,8% bbp tot 13,2% bbp. Die laatste stijgen verder tot 13,4% bbp in 2024. Daarna blijven ze stabiel tot 2028.

De stijging van de ontvangsten uit de directe belastingen op de gezinnen die in de periode 2023-2028 waargenomen wordt, wordt echter gecompenseerd door een aanzienlijke daling van de ontvangsten uit de directe belastingen op de vennootschappen tussen 2022 en 2023, van 4,1% bbp naar 3,4% bbp. De daling gaat verder in 2024 (-0,1 procentpunt bbp), waarna de ontvangsten uit de directe belastingen op vennootschappen zich stabiliseren op 3,3% bbp tot in 2028. De ontvangsten uit de indirecte belastingen nemen sterk toe in 2023 tot 13,1% bbp (+0,4 procentpunt bbp). Niettemin dalen ze daarna geleidelijk, jaarlijks en continu tot 12,5% bbp in 2028. De ontvangsten uit de kapitaalbelastingen (0,7% bbp) en uit de directe belastingen op andere sectoren (0,2% bbp) blijven over de hele periode stabiel.

De groei van de werkgelegenheidsgraad, de sterke inflatie en de daaruit voortvloeiende indexering, alsook het verdwijnen van de tijdelijke maatregel inzake de verlaging van de sociale bijdragen die in 2023 ingevoerd is in het kader van de energiecrisis, dragen bij tot de groei van de ontvangsten uit de directe belastingen op de gezinnen en van de effectieve sociale bijdragen. De daling van de marges van de bedrijven nadat die in 2022 een hoog niveau bereikten, evenals het wegvallen van de discretionaire financieringsmaatregelen in verband met de energiecrisis, dragen bij tot de afname van de ratio van de ontvangsten uit de directe belastingen op de vennootschappen in de beschouwde periode.

De ratio van de niet-fiscale ontvangsten stijgt in 2023 tot 6,9% bbp (+0,1 procentpunt bbp). Daarna blijft die ratio dalen tot 2028: eerst tot 6,8% bbp voor de periode 2024-2026 en vervolgens tot 6,6% bbp in 2027 en 2028.

Tabel 16
Evolutie van de uitgavenratio (in % bbp)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2022-2026 (in p.p.)
Totale uitgaven	53,6%	55,6%	55,3%	55,5%	55,6%	55,5%	55,6%	2,0%
Primaire uitgaven	52,1%	53,9%	53,4%	53,4%	53,4%	53,0%	53,0%	1,2%
Lopende uitgaven	48,4%	49,9%	49,4%	49,4%	49,5%	49,6%	49,5%	1,2%
Beloning van werknemers	12,4%	12,9%	12,9%	12,8%	12,7%	12,6%	12,5%	0,3%
Intermediair verbruik	4,2%	4,1%	4,0%	3,9%	3,8%	3,8%	3,7%	-0,3%
Sociale uitkeringen	25,6%	26,7%	26,9%	27,2%	27,4%	27,6%	27,8%	1,8%
<i>In geld</i>	17,3%	18,2%	18,4%	18,5%	18,6%	18,7%	18,7%	1,3%
<i>In natura</i>	8,3%	8,6%	8,5%	8,7%	8,8%	8,9%	9,1%	0,5%
Subsidies aan bedrijven	3,9%	3,8%	3,7%	3,7%	3,7%	3,6%	3,6%	-0,2%
Inkomstenoverdrachten	2,3%	2,3%	1,9%	1,9%	1,9%	1,9%	1,9%	-0,4%
Kapitaaluitgaven	3,8%	4,0%	4,0%	4,0%	3,8%	3,5%	3,4%	0,1%
waaronder overheidsinvesteringen in vaste activa	2,7%	2,9%	3,1%	3,0%	3,0%	2,8%	2,7%	0,3%
Rentelasten	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,3%	2,5%	2,6%	0,8%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

De **ratio van de totale uitgaven** stijgt met 2,0 procentpunt bbp tussen 2022 en 2023. Hij daalt in 2024 licht tot 55,3% bbp. Over de periode 2025-2028 schommelt die ratio tussen 55,5% bbp en 55,6% bbp.

De **primaire uitgaven** kennen een aanzienlijke toename tussen 2022 en 2023. Ze gaan van 52,1% bbp naar een piek in die periode van 53,9% bbp. Vanaf 2024 dalen ze tot 53,4% bbp en ze blijven dan stabiel tot 2026. In 2027 nemen ze verder af tot 53,0% bbp en ze blijven op dat niveau in 2028.

Meer in detail stijgen de lopende uitgaven tussen 2022 en 2023. Ze bedragen 49,9% bbp (+1,5 procentpunt bbp) in 2023. In 2024 dalen ze met 0,5 procentpunt bbp, en in de periode 2025-2028 schommelen ze tussen 49,4% bbp en 49,6% bbp.

De beloning van werknemers stijgt met 0,5 procentpunt bbp tot 12,9% bbp in 2023 en blijft op dit plafond in 2024. Vanaf 2025 daalt die uitgavencategorie geleidelijk met 0,1 procentpunt bbp per jaar tot 12,5% bbp in 2028. De uitgaven inzake intermediair verbruik dalen gaandeweg met bijna 0,1 procentpunt bbp over de periode 2022-2028 van 4,2% bbp tot 3,7% bbp. De uitgaven voor sociale uitkeringen lopen voortdurend op tussen 2022 en 2028, fors in 2023 (+1,1 procentpunt bbp) en nadien met min of meer 0,2 procentpunt bbp per jaar. Tussen 2022 en 2028 gaan ze van 25,6% bbp naar 27,8% bbp. De uitgaven voor sociale uitkeringen in geld zien hun groei geleidelijk aan vertragen, wat niet het geval is bij de sociale uitkeringen in natura. De subsidies aan bedrijven, die namelijk beïnvloed werden door de verhoging van de loonkostensubsidies in de zorgsector in 2019-2022, dalen stapsgewijs in 2023, 2024 en 2027, telkens met 0,1 procentpunt bbp tot 3,6% bbp vanaf 2027.

De kapitaaluitgaven nemen in 2023 toe met 0,2 procentpunt bbp tot 4,0% bbp, en ze blijven stabiel in 2024 en 2025. Vanaf 2026 lopen ze terug, tot 3,4% bbp in 2028, wegens het aflopen van de verschillende herstelplannen en de terugval van de lokale overheidsinvesteringen na de verkiezingen van 2024, en ondanks de toegenomen investeringen op vlak van defensie.

Ten slotte klimmen de **rentelasten** permanent omhoog tot 2028, waarbij ze bijna ieder jaar toenemen met ongeveer 0,2 procentpunt bbp. Over de periode 2023-2028 lopen ze op van 1,5% bbp in 2022 tot 2,6% bbp in 2028.

De afname van de uitgavenratio in 2024 valt vooral toe te schrijven aan het uitdoven van de tijdelijke steunmaatregelen in verband met de energiecrisis (voornamelijk het uitgebreide sociale tarief voor energie in de categorie van de sociale uitkeringen in natura en de “energiecheques”, waaronder het basispakket, bij de inkomensoverdrachten aan de gezinnen). Over de hele projectieperiode zijn de rentelasten en de uitgaven voor sociale uitkeringen de twee belangrijkste elementen die de ratio van de overheidsuitgaven omhoogduwen. Omgekeerd wordt de toename van die ratio getemperd door de werkingskosten (beloning van werknemers na 2023 en intermediair verbruik) en de subsidies aan bedrijven.

Tabel 17
Evolutie van de uitgaven voor sociale uitkeringen (in % bbp)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2022-2026 (in p.p.)
Totale sociale uitkeringen	25,6%	26,7%	26,9%	27,2%	27,4%	27,6%	27,8%	1,8%
Pensioenen (exclusief IGO)	10,7%	11,4%	11,7%	11,8%	11,8%	11,9%	12,0%	1,1%
Gezondheidszorg	6,9%	7,2%	7,4%	7,5%	7,7%	7,8%	8,0%	0,8%
Ziekte en invaliditeit	2,2%	2,3%	2,3%	2,3%	2,4%	2,4%	2,4%	0,2%
Werkloosheid, loopbaanonderbreking en SWT (bruggpensioenen)	1,2%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%	1,0%	1,0%	-0,1%
Gezinsbijslagen	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	1,3%	0,0%
Overige	3,3%	3,3%	3,2%	3,1%	3,1%	3,1%	3,1%	-0,2%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

De evolutie van de uitgaven voor sociale uitkeringen wordt meer in detail weergegeven in Tabel 17. Op basis hiervan blijkt dat de netto toename in 2022-2028 het gevolg is van een stijging van de uitgaven voor pensioenen (+1,3 procentpunt bbp), voor gezondheidszorg (+1,1 procentpunt bbp) en, in mindere mate, voor ziekte- en invaliditeitsuitkeringen (+0,2 procentpunt bbp). De stijging wordt getemperd door de daling van de werkloosheidsuitgaven en van de overige uitkeringen. De uitgaven voor pensioenen, gezondheidszorg en ziekte en invaliditeit blijven doorgaans continu toenemen, terwijl de uitgaven voor werkloosheid, gezinsbijslagen en overige uitkeringen de neiging hebben om geleidelijk af te nemen. We stellen ook vast dat de grootste stijging van de sociale uitkeringen plaatsvindt in 2023 (+1,1 procentpunt bbp) en dat de gemiddelde groei rond de 0,2 procentpunt bbp schommelt in de rest van de periode. De toename wordt met name verklaard door de gevolgen van de inflatie, de stijging van de kosten in verband met de vergrijzing van de bevolking en het geleidelijke optrekken van de sociale minima.

1.3 Evolutie van de schuldgraad

De schuldgraad van de overheid neemt gedurende de projectieperiode toe. Na de piek van 112,0% bbp in 2020 daalde de schuldgraad gedurende twee opeenvolgende jaren, wat resulteerde in een schuldgraad van 105,0% bbp in 2022. Vetrekkend van die 105,0% bbp in 2022 loopt de schuldgraad gestaag op, en ze versnelt tot 113,6% bbp in 2026 en 119,1% bbp tegen 2028. Het betreft een toename met respectievelijk 8,6 en 14,2 procentpunt bbp ²⁵.

Tabel 18
Evolutie van de schuldgraad

		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2022-2026 (in p.p.)
Schuldratio		105,0%	106,8%	108,4%	110,8%	113,6%	116,3%	119,1%	8,6%
Δ schuldratio	$\Delta = (1)-(2)$	-4,2%	1,8%	1,6%	2,4%	2,7%	2,8%	2,8%	
									gecumuleerde evolutie t.o.v. 2022
waarvan endogene evolutie	$(1) = (1a)-(1b)$	-5,8%	1,3%	1,3%	2,1%	2,4%	2,4%	2,5%	7,1%
Vereist primair saldo voor stabilisatie	$(1a) = (5) * \text{schuldratio } (t-1)$	-8,3%	-2,7%	-2,2%	-1,2%	-1,0%	-0,9%	-0,8%	
Effectief primair saldo	(1b)	-2,5%	-4,0%	-3,5%	-3,4%	-3,4%	-3,3%	-3,3%	
waarvan exogene evolutie	(2)	1,5%	0,6%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	1,5%
Detail vereist primair saldo									
Nominale bbp-groei ('n')	(3)	9,9%	4,4%	4,1%	3,2%	3,0%	3,0%	3,0%	
Impliciete rentevoet ('i')	(4)	1,5%	1,7%	1,9%	2,0%	2,1%	2,3%	2,3%	
'Gecorrigeerd' verschil [(i-n)/(1+n)]	$(5) = [(4)-(3)]/(1+(3))$	-7,6%	-2,6%	-2,1%	-1,1%	-0,9%	-0,8%	-0,7%	

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

²⁵ Bijlage 4.5 geeft een vergelijking weer van de evolutie van de schuldgraad van de Lidstaten van de eurozone op basis van de Autumn Forecast 2022 van de Europese Commissie.

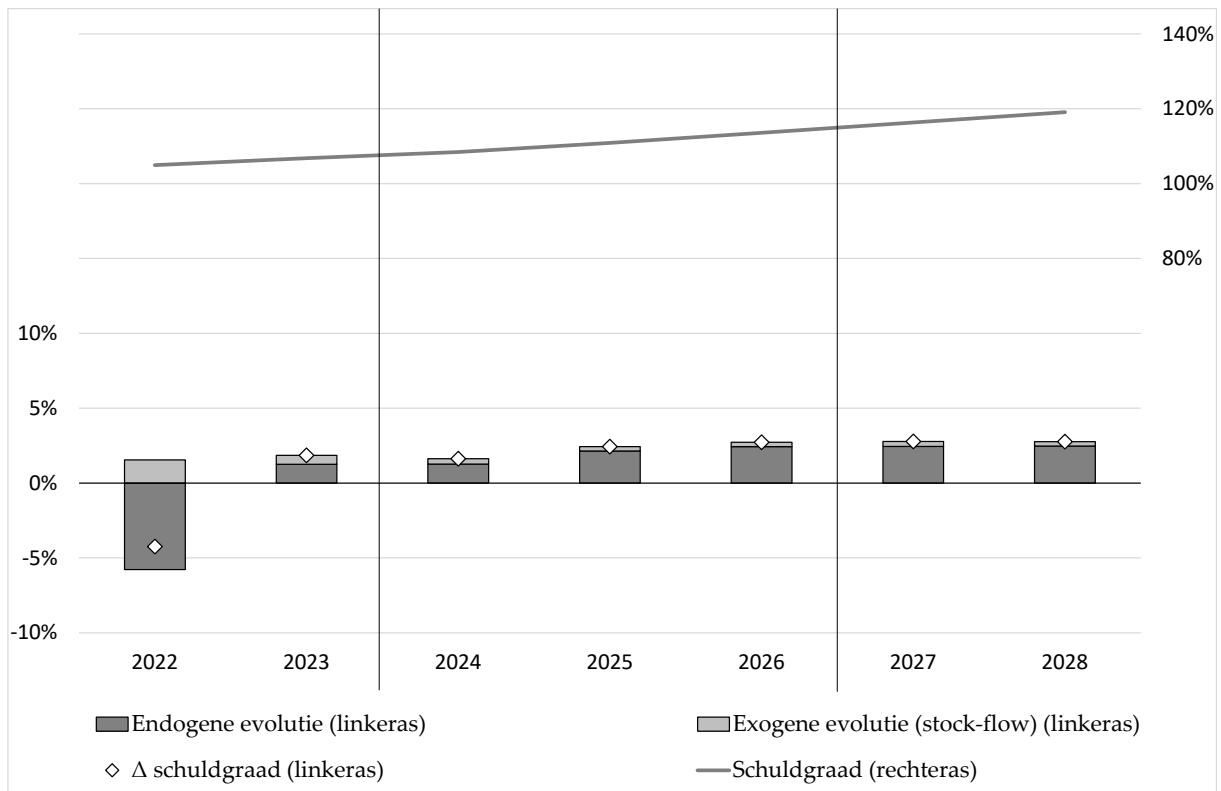
De evolutie van de schuldgraad wordt grotendeels verklaard door de endogene schuldevolutie. Over de periode 2023-2026 dragen de endogene factoren voor 7,1 procentpunt bbp bij tot de verhoging van de schuldgraad (en voor 12,0 procentpunt bbp tegen 2028). De rente-groeidynamiek blijft evenwel gunstig voor de evolutie van de schuldgraad: de nominale bbp-groei is hoger dan de impliciete rentevoet op de schuld in de periode 2023-2028, zodat het primaire saldo dat vereist is om de schuldgraad te stabiliseren, negatief is. Die autonome schulddynamiek verzacht het effect van de verwachte primaire tekorten die hoger zijn dan dat vereiste primaire saldo.

De exogene factoren dragen in beperktere mate bij tot de verwachte toename van de schuldgraad ²⁶. Hun gecumuleerde bijdrage bedraagt immers 1,5 procentpunt bbp over de periode 2023-2026 (en 2,1 procentpunt bbp tegen 2028). Het betreft grotendeels een verhoging van de toegekene leningen en participaties over de hele beschouwde periode, vooral bij de Gemeenschappen en Gewesten. Die positieve bijdrage wordt getemperd door de terugbetaling sinds 2020 van de leningen die bilateraal aan de Griekse staat toegekend zijn (*Greek Loan Facility*), en van de leningen in het kader van het EFSF (terugbetalingen door Griekenland vanaf 2023 en door Portugal vanaf 2025) in het kader van de schulden crisis in de eurozone. De correcties voor de gelopen en niet vervallen interesten hebben een schuldverhogend effect in 2022 en 2023, omdat de obligaties die in de voorgaande jaren boven pari uitgegeven werden, rentelasten met zich meebrengen die op kasbasis hoger liggen dan volgens de optiek van de vastgestelde rechten. Daarnaast oefenen ook de negatieve uitgiftepremies van de obligaties die onder pari zijn uitgegeven, een opwaartse druk uit op schuld tijdens die twee jaar. Het algemene uitstel van de betalingstermijnen voor de directe belastingen (PB, VenB, BNI en RPB) voor het aanslagjaar 2022, alsook van de bedrijfsvoorheffing en van de sociale bijdragen in het laatste trimester, dat in het kader van de energiecrisis toegekend werd, heeft tot slot de schuld in 2022 tijdelijk opgeblazen. Naar verwachting wordt dat effect in 2023 geneutraliseerd.

Zoals weergegeven in Grafiek 5 die de evolutie van de schuldgraad uitsplitst in zijn endogene en exogene component, neemt de jaarlijkse verhoging van de schuldgraad vanaf 2023 in belang toe tijdens de beschouwde periode. Die trend is toe te schrijven aan de endogene schuldevolutie, terwijl de impact van de exogene factoren vermindert.

²⁶ De exogene factoren (stock-flow aanpassingen) zijn de factoren die een weerslag hebben op de bruto schuldgraad maar niet op het vorderingensaldo.

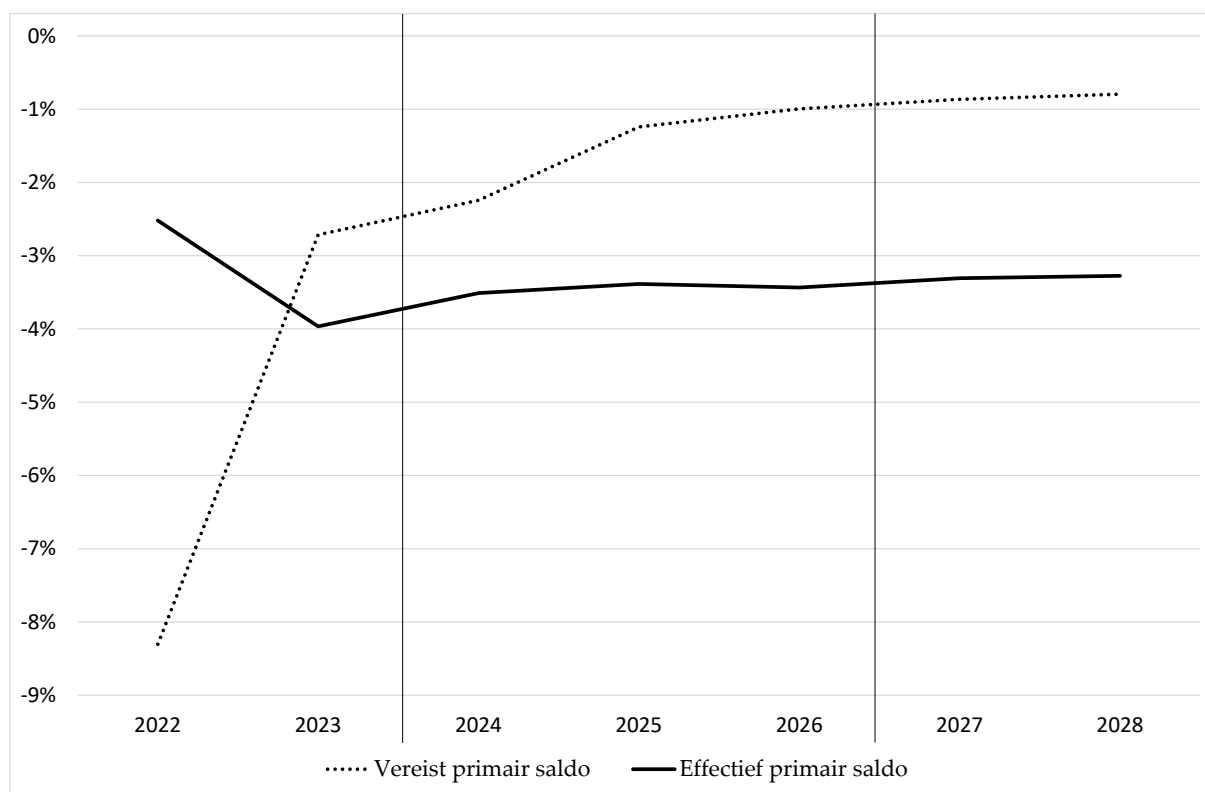
Grafiek 5
Evolutie van de schuldgraad en uitsplitsing (2022-2028) (in % bbp)

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Grafiek 6 geeft de evolutie van de endogene factoren van de schuld weer, namelijk het vereiste primaire saldo om de schuld te stabiliseren (autonome schuldevolutie) en het effectieve primaire saldo. In 2023 zorgt de stijging van het effectieve primaire tekort en de sterke toename van het vereiste primaire saldo voor een ommekeer van de gunstige relatie die sinds 2021 bestond tussen die twee indicatoren. Tijdens de rest van de periode 2021-2025 versnelt de endogene schuldtoename, want het vereiste primaire saldo wordt veeleisender, terwijl het effectieve primaire tekort relatief weinig afgebouwd wordt.

Grafiek 6
Schuldgraad: evolutie van de endogene factoren (2022-2028) (in % bbp)

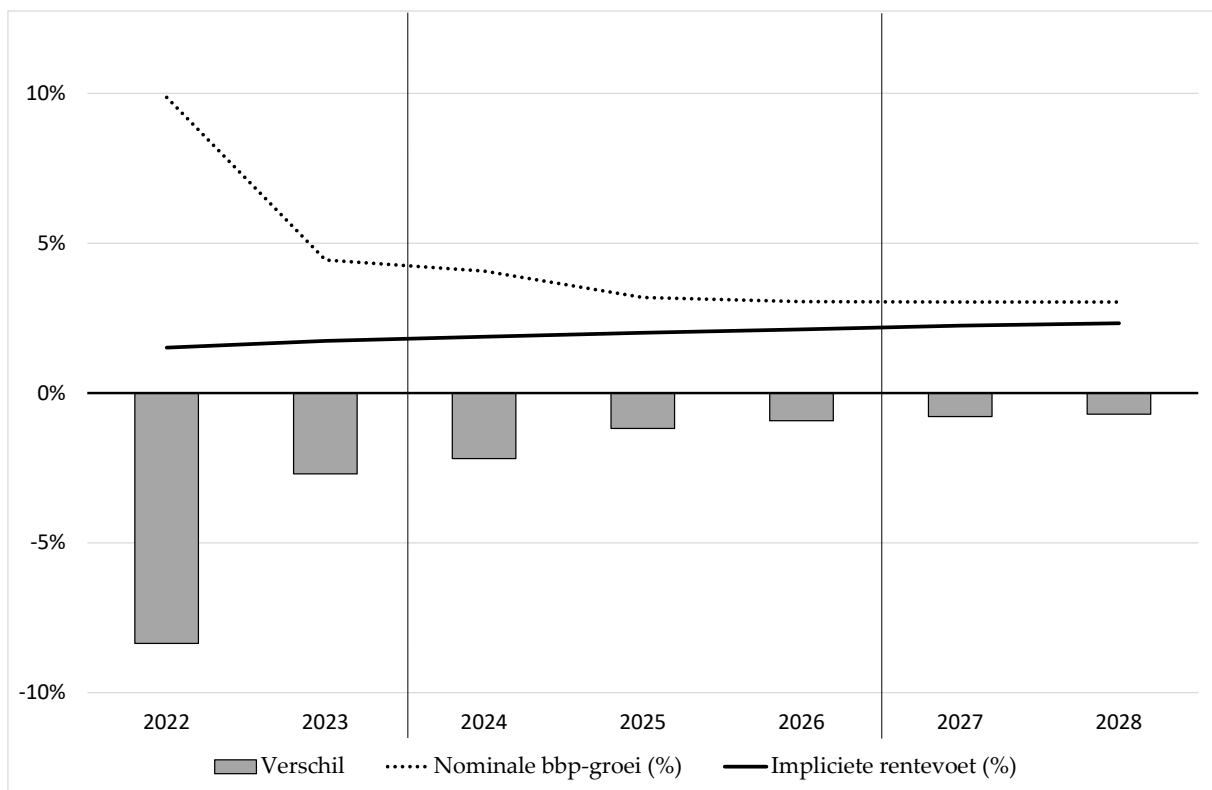

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Grafiek 7 geeft de evolutie van de nominale bbp-groei en de impliciete rentevoet weer. Dat zijn twee factoren die het vereiste primaire saldo bepalen. Nadat het vereiste primaire saldo extreem negatief werd in 2022, wordt het over de beschouwde periode veeleisender omwille van de nominale groeivertraging (zie deel 1.1) en de stijging van de impliciete rentevoet. Het vereiste primaire saldo blijft niettemin negatief, wat een explosieve schulddynamiek over de projectieperiode uitsluit (afwezigheid van het sneeuwbaaleffect).

De impliciete rentevoet, die meer dan twee decennia een dalende trend vertoonde tot een bodemrente van 1,5% in 2022, begint vanaf 2023 omhoog te klimmen. De klim zet zich verder tot 2,1% in 2026 en tot 2,3% in 2028, wat niveaus zijn die niet meer waargenomen werden sinds respectievelijk 2018 en 2017. De impliciete rentevoet neemt toe als gevolg van een stijging van de rentevoeten op de financiële markten die sinds 2022²⁷ waargenomen wordt in een context van een normalisering van het monetaire beleid. De stijging van de impliciete rentevoet verloopt met een zekere vertraging doordat de obligaties op lange termijn in 2022 nog geherfinancierd werden tegen een lagere rentevoet dan weertegen ze werden uitgegeven. Bovendien tempert het beleid om de looptijd van de overheidsschuld te verlengen de doorsijpeling van de stijging van de marktrentevoeten in de impliciete rentevoet gedurende de projectieperiode.

Grafiek 7
Evolutie van de nominale bbp-groei en impliciete rentevoet (2022-2028) (in %)

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

²⁷ De rentevoet op OLO's op 10 jaar, het belangrijkste financieringsinstrument op lange termijn van de Belgische overheid, bedroeg gemiddeld per jaar -0,1% in 2021 en 2022. Die rentevoet steeg tot 1,7% in 2022 en het FPB verwacht dat hij zal oplopen tot 3,0% tegen 2028, het hoogste percentage sinds 2012.

1.4 Vorderingensaldi van de verschillende Entiteiten en de Gemeenschappen en Gewesten

In de “Economische Vooruitzichten 2023-2028” van het Federaal Planbureau van februari 2023 werd ook een projectie van het vorderingensaldo van de subsectoren van de overheid opgenomen, uitgesplitst tussen Entiteit I en Entiteit II, en tussen de deelgebieden. In Tabel 19 worden de resultaten van die projectie weergegeven. In de saldi van de Federale Overheid en de Gemeenschappen en Gewesten is de aanrekening van de gewestelijke personenbelasting (PB) ESR²⁸-conform, dus op basis van de inkohieringen (en niet volgens de voorschottenbenadering).

Over de periode 2023-2026 en tegen 2028 is de verslechtering van het vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid, uitgedrukt als percentage van het bbp, te wijten aan de toename van het tekort van Entiteit I (Federale Overheid en Sociale Zekerheid). Het is bijna uitsluitend het tekort van Entiteit I dat zorgt voor de stijging van het vorderingstekort van de Gezamenlijke Overheid in 2023. Na een lichte daling in 2024 neemt het tekort van Entiteit I elk jaar toe.

Het tekort van het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten vermindert jaarlijks over de hele projectieperiode. Het vorderingensaldo van de Lokale Overheden vertoont in 2023 en 2024 een tekort wegens de expansiefase van hun investeringscyclus in aanloop naar de lokale verkiezingen van oktober 2024. Daarna neemt het tekort geleidelijk af tot 2028 en keert zo terug naar het quasi-evenwicht, dat ook in 2022 werd waargenomen.

Tabel 19
Evolutie van de vorderingensaldi van de Entiteiten I en II
(in % bbp)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2022-2026 (in p.p.)
Gezamenlijke Overheid	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	-1,7%
Entiteit I	-2,9%	-4,4%	-4,3%	-4,5%	-4,9%	-5,2%	-5,4%	-2,0%
Federale Overheid	-2,4%	-4,5%	-4,4%	-4,3%	-4,5%	-4,6%	-4,8%	-2,2%
Sociale Zekerheid	-0,5%	0,1%	0,0%	-0,2%	-0,4%	-0,5%	-0,6%	0,1%
Entiteit II	-1,2%	-1,3%	-1,1%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,3%
Gemeenschappen en Gewesten	-1,2%	-1,2%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,4%
Lokale Overheden	0,0%	-0,1%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

²⁸ Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen.

Door het ontbreken van een uitsplitsing van het vorderingensaldo van de Gemeenschappen en Gewesten voor de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie in de door het Federaal Planbureau aangeleverde gegevens, waarop de Afdeling “Financieringsbehoeften van de overheid” van de Hoge Raad van Financiën zich baseert, is het voor de Afdeling onmogelijk om, voor wat de vier voormelde entiteiten betreft, een advies te geven over de verdeling van de jaarlijkse begrotingsdoelstellingen in nominale en structurele termen over de verschillende overheidsgeledingen, zoals uitdrukkelijk voorzien in artikel 2, §4 van het Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013²⁹. Die vier entiteiten zijn gegroepeerd onder de rubriek “Andere deelgebieden en interregionale eenheden” in Tabel 20.

De Vlaamse Gemeenschap en het Waalse Gewest dragen bij tot het neerwaartse pad van het vorderingentekort van het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten over de projectieperiode. Uitgaand van een vorderingentekort van 0,4% bbp in 2022, is de Vlaamse Gemeenschap goed op weg om weer aan te knopen met het ESR-begrotingsevenwicht in 2028, en het tekort van het Waalse Gewest halveert. De tekorten van de Franse Gemeenschap en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest blijven relatief stabiel over de projectieperiode.

Tabel 20
Ramingen van de vorderingensaldi van de Gemeenschappen en Gewesten
(in % bbp)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2022-2026 (in p.p.)
Gemeenschappen en Gewesten	-1,2%	-1,2%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,4%
Vlaamse Gemeenschap	-0,4%	-0,4%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,3%
Franse Gemeenschap	-0,2%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	0,0%
Waals Gewest	-0,4%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	0,1%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	0,0%
Andere deelgebieden en interregionale eenheden	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

²⁹ Zie:

https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/downloads/samenwerkingsakkoord_13_december_2013.pdf

1.5 Evolutie van de overheidsinvesteringen in 2022-2028

Onderhavige analyse kadert in de nieuwe opdracht die de regering aan de Afdeling heeft opgedragen in het kader van het federaal beleid inzake overheidsinvesteringen, en meer bepaald het Herstel- en Investeringsplan. Het betreft een consolidatieoefening inzake de investeringsuitgaven van alle overheidsgeledingen.

Volgens het basisscenario van de “Economische Vooruitzichten 2023-2028” van februari 2023 van het FPB, bereikt de ratio van de bruto investeringen in vaste activa van de Gezamenlijke Overheid een piek van 3,1% bbp in 2024, en daalt die ratio vervolgens om in 2028 weer uit te komen op zijn niveau van 2022 (2,7% bbp) (zie Tabel 21). Uitgedrukt in miljoenen euro stijgen de bruto overheidsinvesteringen in vaste activa aanzienlijk tot 2024, en sneller dan de nominale bbp-groei (zie Tabel 22). Daarna daalt de ratio doordat de nominale groei van de bruto overheidsinvesteringen lager is dan de nominale bbp-groei. Het jaar 2027 wordt gekenmerkt door de sterkste terugval van de ratio van de bruto overheidsinvesteringen over de beschouwde periode wegens een nominale krimp van de bruto overheidsinvesteringen (-5,2%). De reële groei van de bruto overheidsinvesteringen is immers negatief in dat jaar (-6,8%) en dat wordt niet gecompenseerd door de groei van de deflator van de bruto overheidsinvesteringen (1,7%).

Tabel 21
Bruto investeringen in vaste activa per overheidsniveau (in % bbp)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ 2022-2026 (in p.p.)	Δ 2022-2028 (in p.p.)
Gezamenlijke Overheid	2,7%	2,9%	3,1%	3,0%	3,0%	2,8%	2,7%	0,3%	0,0%
Entiteit I	0,6%	0,6%	0,8%	0,8%	0,9%	0,8%	0,8%	0,3%	0,2%
Entiteit II	2,1%	2,3%	2,3%	2,2%	2,1%	2,0%	1,9%	0,0%	-0,2%
Gemeenschappen en Gewesten (geheel)	1,5%	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%	1,4%	1,4%	0,0%	-0,2%
Lokale Overheden	0,6%	0,7%	0,8%	0,7%	0,6%	0,6%	0,6%	0,0%	-0,1%
<i>p.m. andere netto-aankopen van niet-financiële activa</i>	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%
<i>p.m. kapitaaloverdrachten en investeringsbijdragen</i>	1,0%	1,1%	0,9%	0,9%	0,8%	0,7%	0,7%	-0,2%	-0,3%
<i>p.m. totale kapitaaluitgaven</i>	3,8%	4,0%	4,0%	4,0%	3,8%	3,5%	3,4%	0,1%	-0,3%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Tabel 22
Evolutie van de bruto investeringen in vaste activa van de Gezamenlijke Overheid
(in %)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ 2022-2026 (in p.p.)	Δ 2022-2028 (in p.p.)
nominale groei overheidsinvesteringen	8,8%	13,0%	9,5%	0,9%	2,6%	-5,2%	1,8%	-6,2%	-7,0%
reële groei overheidsinvesteringen	-1,4%	10,6%	7,4%	-0,8%	0,9%	-6,8%	0,0%	2,3%	1,4%
groei deflator van de overheidsinvesteringen	10,4%	2,2%	1,9%	1,7%	1,7%	1,7%	1,8%	-8,7%	-8,6%
nominale bbp-groei	9,9%	4,4%	4,1%	3,2%	3,0%	3,0%	3,0%	-6,8%	-6,8%
reële bbp-groei	3,1%	1,0%	1,7%	1,3%	1,4%	1,4%	1,4%	-1,8%	-1,7%
groei deflator van het bbp	6,5%	3,4%	2,3%	1,9%	1,7%	1,7%	1,6%	-4,9%	-4,9%

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

Kader 1: Definitie van de overheidsinvesteringen volgens de nationale boekhouding: de bruto investeringen in vaste activa

Volgens de ESR-definitie omvatten de kapitaaluitgaven de investeringsbijdragen, de overige kapitaaloverdrachten en de investeringsuitgaven. De investeringsuitgaven bestaan uit de bruto investeringen in activa (waaronder de bruto investeringen in vaste activa ³⁰, de veranderingen in voorraden en de netto aankopen van kostbaarheden) en de netto aankopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa (zoals de natuurlijke hulpbronnen en bepaalde contracten, huurovereenkomsten en licenties). Het concept van netto aankopen komt overeen met de aankopen min de verkopen van niet-financiële activa. Zo wordt de verkoop van een niet-financieel actief geboekt als een negatieve kapitaaluitgave en niet als een ontvangst.

Gezien het zeer geringe aandeel van de andere netto aankopen van niet-financiële activa (namelijk de voorraden, de kostbaarheden en de niet-geproduceerde niet-financiële activa) door de Gezamenlijke Overheid (<0,1% bbp), kunnen de bruto overheidsinvesteringen beperkt worden tot de bruto investeringen in vaste activa. De investeringsbijdragen vormen geen directe overheidsinvesteringen omdat ze de verwerving van vaste activa financieren door institutionele eenheden die niet binnen de overheidsperimeter vallen.

Daarnaast worden de publiek-private partnerschappen (PPP) volgens het ESR niet beschouwd als overheidsinvesteringen, voor zover de contractant die het vast actief verwerft of produceert en er de economische eigendom van krijgt (en er dus de meeste risico's en voordelen van draagt) voor een vastgestelde periode, geen deel uitmaakt van de overheidssector. In ruil daarvoor moet dat overheidsniveau inkomensoverdrachten verrichten voor de geleverde diensten door de intermediair van het actief tijdens de periode van het contract. De beslissing om de investering al dan niet buiten de begroting te houden wordt bijgevolg geval per geval genomen door het INR onder toezicht van Eurostat ³¹. Dergelijk soort contract betreft voornamelijk activa met betrekking tot infrastructuur (openbare vervoerlijnen, schoolgebouwen, wegeninfrastructuur, enz.).

Ten slotte zijn de vaste activa onderhevig aan een waardevermindering door normale slijtage of veroudering. De netto investeringen in vaste activa worden verkregen door dat verbruik van vaste activa in mindering te brengen van de bruto investeringen in vaste activa. Een positieve (negatieve) netto investering in vaste activa leidt tot een toename (afname) van de vaste kapitaalvoorraad. Om technische redenen wordt het verbruik van vaste activa echter buiten beschouwing gelaten in de projectie van het Federaal Planbureau.

Om die redenen beperkt de prospectieve analyse in onderhavig Advies zich tot de bruto investeringen in vaste activa van de overheid. Daarnaast valt het gebruik van de ESR-definitie van de bruto investeringen in vaste activa te rechtvaardigen omdat die gebruikt wordt in de berekening van de *expenditure benchmark* (uitgavencriterium) in het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact.

In vergelijking met de economische classificatie van de uitgaven en de ontvangsten in de begrotingsdocumenten, stemt de weerhouden definitie overeen met de codes 7 (investeringen en desinvesteringen), waarvan het op- en afbouwen van voorraden en de aan- en verkopen van kostbaarheden en van niet-geproduceerde niet-financiële activa uitgesloten worden. De overgangscorrecties naar ESR (voor de vastgestelde rechten en de consolidatieperimeter) worden toegepast. De Algemene Toelichting bij de begroting van de ontvangsten en uitgaven van 2023 op federaal niveau geeft met name een overzicht van de evolutie van de globale investeringsinspanning (bruto investeringen in vaste activa en investeringsbijdragen) van Entiteit I, waarbij zo dicht mogelijk aangeleund wordt bij het concept van het INR (ESR).

Wanneer de ratio van de bruto overheidsinvesteringen uitgesplitst wordt op het niveau van de subsectoren, zoals opgenomen in Tabel 21, merkt men dat het aandeel van de overheidsinvesteringen bij Entiteit I goed is voor ongeveer 1/5^e van alle overheidsinvesteringen in 2022, en dat het aandeel stijgt tot bijna een derde in 2028.

De ratio van de bruto overheidsinvesteringen van Entiteit I stijgt tot een piek van bijna 0,9% bbp in 2026. Daarna zakt die ratio tot 0,8% bbp in 2027-2028, wat neerkomt op een stijging met 0,2 procentpunt bbp in vergelijking met 2022. Die evolutie valt grotendeels toe te schrijven aan de verschillende investeringsplannen voor defensie in infrastructuur en militaire uitrusting, zoals het "STAR-plan" en het "Readiness Plan", aan de investeringen met betrekking tot Infrabel en de Regie der Gebouwen alsook aan het federale herstel- en investeringsplan na de pandemie.

³⁰ Vaste activa zijn bedoeld om gedurende minstens een jaar gebruikt te worden in het productieproces en kunnen materieel (gebouwen en civiele werken, machines en uitrusting, wapensystemen en gekweekte biologische bronnen) of immaterieel (intellectuele eigendomsrechten) zijn.

³¹ Zo bracht Eurostat een advies uit in 2014 dat het PPP-project "Scholen van Morgen" uiteindelijk in de rekeningen van de Vlaamse Gemeenschap geconsolideerd moest worden, omdat de Vlaamse Gemeenschap er de meeste financiële risico's van draagt. De partner is eveneens binnen de overheidssector ingedeeld. Dezelfde statistische behandeling wordt toegepast voor de bouwkosten van het project "Oosterweelverbinding". Omgekeerd heeft Eurostat in 2017 een positief advies uitgebracht om de vaste activa van het project "Tram de Liège" aan te rekenen in de rekeningen van de private partner en niet in die van het Waalse Gewest.

De uitgaven voor overheidsinvesteringen in het kader van de herstelplannen na de pandemie lopen meestal tot 2026. Een deel van die uitgaven is voorzien in het kader van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht (RRF) van het NextGenerationEU-programma (NGEU). Volgens de in juli 2021 aangenomen versie van het Belgische nationale plan voor herstel en veerkracht staan de directe overheidsinvesteringen (bruto investeringen in vaste activa van de overheid) in voor 54% van de totale uitgaven van het plan ³², goed voor 3,4 miljard euro of 0,6% bbp. Ze omvatten de renovatie van openbare gebouwen, infrastructuur voor transport, de digitale transformatie van de overheidsadministratie en onderzoek en ontwikkeling. Conform ESR worden de hieraan gerelateerde uitgaven geboekt op het ogenblik van de eigendomsoverdracht van de vaste activa of wanneer ze voor eigen rekening geproduceerd worden. Bijgevolg leiden de in 2021 en 2022 waargenomen vertragingen bij de uitvoering van de investeringsprojecten ten opzichte van de oorspronkelijke indicatieve kalender tot een verschuiving in de tijd van de piek betreffende de investeringsuitgaven. Het einde van de verschillende herstelplannen tegen 2026 draagt bij tot de daling van de investeringsratio van de Gezamenlijke Overheid.

De ratio van de bruto investeringen van de Gemeenschappen en de Gewesten bereikt een piek van 1,6% bbp in 2023, en daalt vervolgens gestaag tot 1,4% bbp in 2028, wat lager is dan in 2022.

Tabel 23
Bruto investeringen in vaste activa van de Gemeenschappen en de Gewesten
(in % bbp en in miljoenen euro)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ 2022-2026 (in p.p.)	Δ 2022-2028 (in p.p.)
Gemeenschappen en Gewesten	1,52%	1,59%	1,53%	1,53%	1,50%	1,38%	1,35%	-0,01%	-0,16%
Vlaamse Gemeenschap	0,92%	0,97%	0,91%	0,93%	0,90%	0,87%	0,87%	-0,01%	-0,05%
Franse Gemeenschap	0,23%	0,23%	0,23%	0,24%	0,26%	0,22%	0,22%	0,03%	-0,01%
Waal Gewest	0,20%	0,22%	0,21%	0,20%	0,17%	0,13%	0,11%	-0,03%	-0,10%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,11%	0,11%	0,12%	0,11%	0,11%	0,11%	0,11%	0,00%	0,00%
Overige deelgebieden en interregionale eenheden	0,06%	0,06%	0,06%	0,05%	0,05%	0,05%	0,05%	0,00%	0,00%
								(in miljoen EUR)	(in miljoen EUR)
Gemeenschappen en Gewesten	8362,4	9160,0	9146,9	9469,0	9585,5	9086,8	9158,2	1223,1	795,8
Vlaamse Gemeenschap	5073,2	5613,5	5465,0	5729,7	5771,7	5743,4	5877,0	698,4	803,8
Franse Gemeenschap	1248,7	1348,4	1388,9	1458,8	1640,0	1451,9	1490,2	391,3	241,5
Waal Gewest	1121,4	1239,6	1246,2	1240,7	1115,2	837,7	714,9	-6,2	-406,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	607,3	622,2	715,0	704,9	715,5	706,2	718,8	108,2	111,6
Overige deelgebieden en interregionale eenheden	311,8	336,3	331,9	334,9	343,1	347,6	357,3	31,3	45,5

Noot: Wegens afrondingen kan de som van de bestanddelen van een variabele verschillen van het in de tabel vermelde totaal.

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

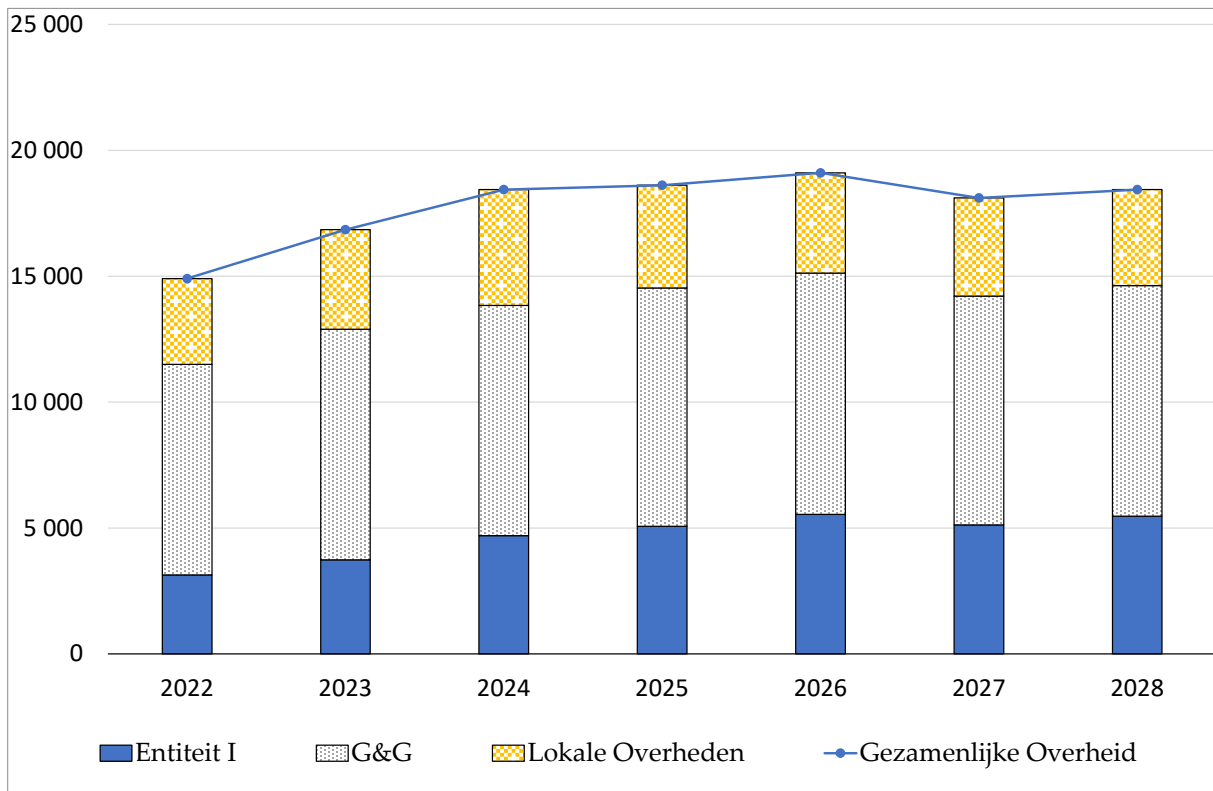
³² Voor wat betreft de overige uitgaven van het plan: 34% gaat naar investeringsbijdragen aan bedrijven, gezinnen en IZW's, 2% naar aankopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa en 6% naar lopende uitgaven (aankopen van niet-duurzame goederen en diensten, subsidies aan bedrijven en lopende overdrachten, beloning van werknemers).

Voor wat de deelgebieden ³³ betreft, bereikt de ratio van de investeringsuitgaven bij de Vlaamse Gemeenschap en het Waalse Gewest zijn hoogste punt in 2023, bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgt het in 2024 en bij de Franse Gemeenschap in 2026 (zie Tabel 23). Uitgedrukt in miljoenen euro's, lopen de investeringsuitgaven van de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap in het jaar na hun piek terug, om vervolgens weer toe te nemen, maar dan in het algemeen minder snel dan het bbp. Het niveau van de investeringsuitgaven van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is vrij stabiel vanaf 2024. In het Waalse Gewest beginnen de investeringsuitgaven vanaf 2025 te dalen.

De piek in de bruto investeringen in 2024 bij de Lokale Overheden (0,8% bbp) maakt deel uit van de "investeringscyclus" van de Lokale Overheden. Traditioneel nemen de uitgaven voor overheidsinvesteringen immers toe in aanloop naar de lokale verkiezingen (oktober 2024), waarna ze opnieuw afnemen na de verkiezingen, zowel in procent bbp als uitgedrukt in miljoenen euro's. Met uitzondering van het jaar 2027, waarin een algemene terugval van de overheidsinvesteringen verwacht wordt, is het niveau van de Lokale Overheden het enige overheidsniveau dat een terugloop van de investeringen optekent tijdens de beschouwde periode (zie Grafiek 8).

³³ Het Federaal Planbureau levert in zijn "Economische Vooruitzichten 2023-2028" van februari 2023 geen uitgesplitste gegevens voor de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Die vier entiteiten zijn gegroepeerd in de rubriek "Overige deelgebieden en interregionale eenheden" in Tabel 23.

Grafiek 8
Verdeling van de bruto investeringen per overheidsniveau (in miljoenen euro)

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische Vooruitzichten 2023-2028.

2 HET EUROPESE BEGROTINGSKADER VANDAAG EN MORGEN EN DE EUROPESE RICHTSNOEREN VOOR 2024

De Europese Commissie heeft op 9 november 2022 een mededeling gepubliceerd waarin de oriëntaties voor de hervorming van het EU-kader voor economische governance (of Europees economisch beleidskader) worden uiteengezet. Het betreft een leidraad of voorstellen van de Commissie die thans nog het voorwerp uitmaken van besprekingen tussen de Lidstaten. Eens die beleidsdiscussies over die hervormingsleidraad binnen de Raad van de Europese Unie zullen beëindigd zijn, de Europese Commissie de opstelling van de wetgevingsvoorstellen heeft afgerond en die wetgevingsvoorstellen uiteindelijk door de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement definitief worden goedgekeurd, zal het nieuwe EU-kader voor economische governance ook effectief van toepassing zijn op de Lidstaten. De voorstellen van de EC worden toegelicht in punt 2.2.

In afwachting van dit nieuwe kader blijft het bestaande rechtskader van toepassing. Daarom wordt dit nogmaals op beknopte wijze toegelicht in punt 2.1.

Tegelijkertijd worden sommige elementen van de voorgestelde hervormingsleidraad echter al weerhouden als input voor de Lidstaten voor het opstellen van hun eerstvolgende Stabiliteits- en Convergentieprogramma's in de lente van 2023. De richtsnoeren voor het begrotingsbeleid voor 2024 werden door de Commissie op 8 maart 2023 gepubliceerd en door de Raad van de Europese Unie op 14 maart 2023 aangenomen. Meer toelichting hierover is opgenomen in punt 2.3.

2.1 Het huidige Europese begrotingskader ³⁴ en de nationale begrotingsregels

Het EU-kader voor economische governance, dat onder meer de Europese begrotingsregels omvat, is gebaseerd op ³⁵:

- het Verdrag betreffende de werking van de EU (VWEU): daarin zijn de drempels vastgelegd voor het overheidstekort (onder 3% van het bbp) en de overheidsschuld (onder 60% van het bbp),

³⁴ Voor meer theoretische achtergrond: zie het rapport van de Afdeling van juli 2020, deel 2.1 "Evaluatie van de naleving van de begrotingsregels van het Stabiliteits- en Groeipact".

³⁵ Raad van de Europese Unie, "Kader voor economische governance", bijwerking 24.03.2023: <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/economic-governance-framework/>.

- het Stabiliteits- en Groeipact (SGP): een geheel van regels en procedures voor monitoring en nauwere coördinatie van het nationale begrotings- en economisch beleid van de EU-lidstaten (aangenomen in 1997),
- het Europees Semester: jaarlijkse cyclus voor de coördinatie van het economisch, begrotings-, werkgelegenheids- en sociaal beleid in de EU (ingevoerd in 2011),
- de als Six-Pack en Two-Pack bekendstaande wetgevingshervormingen: extra regels en procedures ter versteviging van het Stabiliteits- en Groeipact (aangenomen in 2011 en 2013): sterker budgettair toezicht na de financiële crisis en de invoering van de procedure voor macro-economische onevenwichten (*Macroeconomic Imbalance Procedure* of MIP) die gericht op het detecteren van andere onevenwichten dan budgettaire onevenwichten.

Sinds de afsluiting van de procedure bij buitensporige tekorten (Excessive Deficit Procedure of EDP) in juni 2014, valt België onder het preventieve luik van het SGP en is ons land onderworpen aan het schuld criterium.

2.1.1 Het preventieve luik

De naleving van het preventieve luik van het SGP wordt getoetst aan de hand van twee criteria:

- de in structurele termen ³⁶ uitgedrukte begrotingsdoelstelling op middellange termijn (*Medium Term Objective* of MTO) of desgevallend het aanpassingstraject naar die MTO, en de uitgavenbenchmark. Het aanpassingstraject wordt uitgedrukt in de vereiste jaarlijkse structurele verbetering van het saldo.
- De uitgavenbenchmark is een uitgavennorm en legt een bovengrens op aan de netto groei van de overheidsuitgaven ³⁷. Het respecteren van de uitgavennorm laat toe de MTO te bereiken en eens gerealiseerd, die verder aan te houden.

³⁶ In structurele termen betekent na uitsluiting van 1) de cyclische invloeden op het begrotingssaldo en 2) de impact van éénmalige en tijdelijke maatregelen, die in het ESR als “one offs” worden beschouwd (niet elke tijdelijke maatregel of impact is een one off; elke one off is wel tijdelijk).

³⁷ Het betreft een uitgavenaggregaat dat nauw aansluit bij de primaire uitgaven en het adjectief “netto” betekent dat een eventuele overschrijding van de maximale uitgavengroei gecompenseerd kan worden door discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde. Voor een gedetailleerde definitie van het bedoelde uitgavenaggregaat: zie het Rapport van de Afdeling van juli 2020, deel 2.1.1.3 “De uitgavenbenchmark”.

Het preventieve luik is bedoeld om de toepassing van het correctieve luik en de mogelijks daaraan gebonden sanctie te vermijden. De grondgedachte van het preventieve luik is dat indien de Lidstaten de criteria van het preventieve luik naleven, buitensporige tekorten en excessieve schulden worden vermeden. Het preventieve luik beoogt een begrotingsbeleid dat zowel op korte, middellange als lange termijn tot gezonde en houdbare overheidsfinanciën leidt.

Bij het niet respecteren van de criteria van het preventieve luik bestaat de mogelijkheid dat de Raad van de Europese Unie een procedure bij significante afwijking (*Significant Deviation Procedure*) opstart.

2.1.2 Het corrigerende luik

Het corrigerende luik van het SGP is gericht op de in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) opgenomen vereiste dat de Lidstaten buitensporige tekorten en excessieve schuld niveaus moeten vermijden omwille van de onderlinge afhankelijkheid en de sterke oversijpelings-effecten (*spillovers*) tussen de Lidstaten van de Europese Unie, en van de eurozone in het bijzonder. Om dit risico te verminderen, werden limietwaarden bepaald:

- het nominale vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid mag de kritische drempel van 3% van het bbp niet overschrijden; dit is het tekortcriterium van het corrigerende luik;
- de schuldgraad van de Gezamenlijke Overheid mag niet groter zijn dan 60% van het bbp of dient in voldoende mate af te nemen en deze referentiewaarde in een bevredigend tempo te benaderen; dit is het schuld criterium van het corrigerende luik.

Het niet naleven van het corrigerende luik kan aanleiding geven tot het opstarten van de procedure bij buitensporige tekorten (*Excessive Deficit Procedure* of EDP) waarbij de term “deficit” verwijst naar zowel een buitensporig tekort als een excessieve schuld die niet in een bevredigend tempo afneemt ³⁸.

³⁸ Voor meer toelichting; zie tevens het rapport van de Afdeling van juli 2020 “Analyse van de recente budgettaire evoluties”, deel 2.1.2. “Evaluatie van de naleving van de criteria van het correctieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact”.

Een overschrijding van één of van beide criteria van het corrigerende luik van het SGP betekent echter niet dat de procedure bij buitensporige tekorten (*Excessive Deficit Procedure* of EDP) onmiddellijk wordt opgestart, maar het is wel de aanleiding voor de Europese Commissie om een verslag op te stellen zoals bedoeld in artikel 126(3) van het VWEU. In dat verslag wordt een eerste evaluatie gemaakt van de voorwaarden om de EDP al dan niet ingang te zetten. Het rapport geeft een globale beoordeling (*overall assessment*) en neemt bijvoorbeeld ook de context waarin het buitensporige tekort zich heeft voorgedaan, in aanmerking. De Commissie analyseert dus ook alle relevante factoren die de schuldgraad beïnvloeden.

Het rapport bedoeld in artikel 126(3) van het VWEU is dus tweeledig: een analyse *prima facie* die zich uitsluitend richt op de tekort- en schuld cijfers, en een tweede deel dat aandacht schenkt aan de relevante factoren, zoals bijvoorbeeld de zware neerwaartse economische schok resulterend uit de COVID-19-pandemie.

De gevolgen van de EDP-procedure worden toegelicht in bijlage 0.

2.1.3 Omzetting van het Europese begrotingskader naar de interne Belgische context

De Europese begrotingsregels zijn van toepassing op de individuele Lidstaten, wat voor België impliceert dat de toetsing van die regels gebeurt op basis van de overheidsrekeningen³⁹ van de Gezamenlijke Overheid.

De vertaling van die regels naar de verschillende overheidsgeledingen geschiedt volgens nationaal uitgewerkte begrotingsregels die tussen de Lidstaten sterk verschillen omdat zij heel erg afhankelijk zijn van de institutionele organisatie van de Lidstaten. In België wordt de interne implementatie van het Europees begrotingskader geregeld door het Samenwerkingsakkoord dat op 13 december 2013 tussen de Federale Overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies⁴⁰ werd afgesloten na de goedkeuring ervan door hun respectievelijke Parlementen, betreffende de uitvoering van artikel 3, § 1, van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie. Het desbetreffende artikel van het Samenwerkingsakkoord luidt als volgt:

“Artikel 2 § 1. De begrotingen van de akkoord-sluitende partijen moeten in de lijn liggen van de evenwichtsdoelstelling van de rekeningen van de overheid zoals bepaald in artikel 3 van het Verdrag.

³⁹ Overheidsrekeningen opgesteld door het INR in ESR 2010.

⁴⁰ Zie https://www.hogeraadvanfinancien.be/sites/default/files/public/downloads/samenwerkingsakkoord_13_december_2013.pdf

§ 2. Aan deze regel wordt geacht voor België voldaan te zijn indien het jaarlijks structureel saldo van de gezamenlijke overheid voldoet aan de middellange termijndoelstelling, of het aanpassingstraject naar deze doelstelling zoals bepaald in het Stabiliteitsprogramma respecteert, met als benedengrens een structureel tekort van 0,5 % van het BBP.

Deze benedengrens kan echter verlaagd worden tot een structureel tekort van maximum 1 % wanneer de verhouding tussen de algemene overheidsschuld en het BBP aanzienlijk kleiner is dan 60 % en wanneer de risico's wat betreft de houdbaarheid op lange termijn van de overheidsfinanciën laag zijn.

§ 3. Een tijdelijke afwijking van de middellange termijndoelstelling of van het aanpassingstraject wordt enkel toegestaan in uitzonderlijke omstandigheden.

§ 4. In het raam van de actualisering van het Stabiliteitsprogramma worden de jaarlijkse begrotingsdoelstellingen van de gezamenlijke overheid, bepaald in structurele termen overeenkomstig de methodes van de Commissie van de Europese Unie, verdeeld in nominale en structurele termen onder de diverse geledingen van de gezamenlijke overheid, op basis van een advies van de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid van de Hoge Raad van Financiën. De Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid van de Hoge Raad van Financiën zal, bij die gelegenheid, het gedrag van de lokale overheden inzake investeringen onderzoeken en rekening houden met de eventuele update van de middellange termijndoelstelling.

Over de algemene begrotingsdoelstelling van de overheden wordt vooraf overlegd in het Overlegcomité. De akkoord-sluitende partijen verbinden zich ertoe een maximale inspanning te leveren om tot een consensus te komen. De vaststelling van de individuele budgettaire doelstellingen van de akkoord-sluitende partijen en van de lokale overheden in nominale en structurele termen moet worden goedgekeurd door een beslissing van het Overlegcomité."

2.2 Hervorming van het EU-kader voor economische governance

2.2.1 Verloop van het beslissingsproces

De Europese Commissie heeft op 9 november 2022, na een uitgebreid raadplegingsproces, haar oriëntaties of leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance gepubliceerd ⁴¹. De hervorming van de Europese begrotingsregels is een essentieel onderdeel van de voorgestelde hervorming.

⁴¹ Europese Commissie, 09.11.2022, COM(2022) 583, Final communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, "Communication on orientations for a reform of the EU economic governance framework".

De oriëntaties zijn gebaseerd op het rapport dat de Commissie reeds in maart 2022 hierover publiceerde. De hervormingsleidraad bouwt voort op de ervaring en analyse met betrekking tot de uitvoering van het rechtskader vóór de COVID-19-pandemie, en op de lessen die zijn getrokken uit de respons van de EU op de pandemie. Ook wordt rekening gehouden met de resultaten van een publieke bevraging die de Commissie in 2020-2021 in de EU-Lidstaten organiseerde en waaraan onder meer een breed scala van belanghebbenden ⁴² heeft deelgenomen.

Sinds november 2022 zijn de besprekingen verder gevorderd, maar nog niet afgerond. De begrotingselementen van het voorstel zijn besproken in het Economisch en Financieel Comité, alsook op ministerieel niveau in de Ecofin-Raad en, voor kwesties die specifiek relevant zijn voor de eurozone, in de Eurogroep. De Commissie heeft haar hervormingsleidraad ook besproken met het Europees Parlement, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Europees Comité van de Regio's. Momenteel zijn besprekingen aan de gang in het Economic Policy Committee (EPC).

De Ecofin-Raad heeft op 14 maart 2023 de herziene ontwerpconclusies over de hervormingsleidraad goedgekeurd. Op 23 maart 2023 hebben de EU-leiders deze leidraad bekrachtigd.

Wat het vervolg van de beslissingsprocedure betreft, vermelden voormelde ontwerpconclusies tot slot dat:

- de Raad de Commissie verzoekt om :
 - voorafgaand aan de bekendmaking van haar wetgevingsvoorstellen, rekening te houden met de punten van consensus tussen de Lidstaten,
 - met de Lidstaten verder de onderwerpen te bespreken die nog nader debat behoeven.
- de Raad besluit mogelijke verdere stappen te onderzoeken, opdat de wetgevingswerkzaamheden in 2023 kunnen worden afgerond.

De herziene ontwerpconclusies van de Raad van 14 maart 2023 betreffen dus nog niet het volledige toekomstige kader voor economische governance, maar zoals hierna toegelicht in punt 2.2.2 werd alvast een consensus bereikt over een belangrijk aantal elementen van de hervormingsleidraad.

⁴² Waaronder de lidstaten, de andere EU-instellingen, de sociale partners, burgers en de academische wereld.

Een volgende stap is de opstelling van de wetgevingsvoorstellen door de Europese Commissie. Als die wetgevingsvoorstellen uiteindelijk door de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement worden goedgekeurd, zal het herziene EU-kader voor economische governance in werking treden.

2.2.2 Inhoudelijke toelichting van het nieuwe EU-kader voor economische governance ⁴³

De Raad onderstreept het belang van het EU-kader voor economische governance voor het realiseren van een doeltreffende coördinatie van en toezicht op het economische beleid in de hele EU. Dit EU-kader houdt de overheidsfinanciën van alle Lidstaten op middellange en lange termijn solide en houdbaar, bevordert de duurzame economische groei en de convergentie, en pakt macro-economische onevenwichtigheden aan, geflankeerd door groei- en veerkracht bevorderende hervormingen en investeringen.

De Raad stelt vast dat het sterke economische herstel in de Europese Unie na de pandemie heeft aangehouden, niet in het minst dankzij de snelle beleidsmaatregelen op nationaal en EU-niveau. Maar de Raad erkent ook dat de Europese economie desalniettemin kampt met tal van economische en sociale uitdagingen op korte en lange termijn als gevolg van:

- toegenomen geopolitieke spanningen,
- hoge inflatie en hogere rentetarieven,
- klimaatverandering,
- digitalisering,
- demografische veranderingen,
- de noodzaak het concurrentievermogen en de strategische autonomie in een open economie te ondersteunen,
- het belang van betaalbare energie en voorzieningszekerheid,
- en de noodzakelijke opbouw van defensievermogens.

Veel van deze uitdagingen vereisen ambitieuze hervormingen en aanzienlijke investeringen. Voorts hebben de pandemiecrisis en de gevolgen van de Russische oorlog tegen Oekraïne de reeds hoge schuld niveaus mede verder doen stijgen en is het nu van belang die geleidelijk en realistisch af te bouwen.

⁴³ De volledige tekst: Raad van de EU, Brussel, 14 maart 2023 (OR. en) 6995/1/23 REV 1 ECOFIN 203 UEM 53, *Leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance – Herziene ontwerpconclusies van de Raad*, voor de zitting van de Raad Ecofin op 14 maart 2023, 6995/1/23 REV 1 GYS/sp 2 ECOFIN.1.A NL.

Verder acht de Raad het ontwerpbegrotingsplan (OBP of *Draft Budgetary Plan*) van groot belang voor de coördinatie van het begrotingsbeleid en voor het in overeenstemming brengen van de ontwerpbegrotingen van de Lidstaten van de eurozone met de begrotingsregels van de Europese Unie.

Zoals uit de besluiten van de Raad van 14 maart 2023 blijkt, werd alvast over een twaalfstal elementen van de hervorming van het kader voor economische governance een consensus tussen de Lidstaten bereikt. De besluiten dienaangaande luiden als volgt:

- 1) **De referentiewaarden van het Verdrag**, te weten **3%** voor de verhouding tussen het voorziene of feitelijke **overheidstekort** en het bruto binnenlands product tegen marktprijzen, en **60%** voor de verhouding tussen de **overheidsschuld** en het bruto binnenlands product tegen marktprijzen, **blijven ongewijzigd**. Het kader voor economische governance moet ervoor zorgen dat deze referentiewaarden op doeltreffendere, efficiëntere en duurzamere wijze in acht worden genomen.
- 2) Alle lidstaten moeten **nationale structurele begrotingsplannen voor de middellange termijn** indienen zodra een hervormd kader voor economische governance in werking is getreden. In die nationale plannen moeten **het begrotingsbeleid, de hervormingen en de investeringen** worden behandeld en moet **een nationaal begrotingstraject worden uitgezet met de netto primaire uitgaven als enige operationele indicator**.
- 3) De Lidstaten moeten hun **begrotingstraject** vormgeven als onderdeel van hun nationale plannen en **in overeenstemming met het technische begrotingstraject van de Commissie**. Die vormen de leidraad voor de dialoog met de betrokken Lidstaat, waar **verschillen tussen het nationaal en technisch begrotingstraject** naar behoren moeten worden **gemotiveerd**.

Het **technische begrotingstraject van de Commissie moet tot stand komen via een** reproduceerbare, voorspelbare en transparante, nog overeen te komen **gemeenschappelijke methodiek, en moet een analyse van de overheidsschuld en de economische uitdagingen bevatten**. Daarnaast wordt het traject van de Commissie gevoed met **regelmatige technische besprekingen over prognoses en voorspellingen** en moet het **in een multilaterale context besproken worden** in de betrokken comités.

Het technische begrotingstraject van de Commissie moet ervoor zorgen dat lidstaten zich ertoe inspannen hun **schuld op een voldoende neerwaartse koers te zetten of die op een prudent niveau te handhaven**, waarbij erop wordt toegezien dat de **overheidsfinanciën houdbaar blijven en hervormingen en overheidsinvesteringen bevorderd worden**. Daartoe moet worden onderzocht met welke gemeenschappelijke vrijwaringsbepalingen ervoor kan worden gezorgd dat schulden voldoende worden afgebouwd en kan worden voorkomen dat **begrotingsinspanningen worden uitgesteld**.

- 4) De **plannen en mogelijke actualiseringen** moeten **door de Commissie** op volledig transparante wijze en op basis van nog overeen te komen gemeenschappelijke beginselen worden **beoordeeld**, en door de Raad aan multilaterale toetsing en goedkeuring worden onderworpen. In het kader moeten de lidstaten alle ruimte krijgen om het nationale economische beleid vorm te geven via het democratisch proces. Om die reden kunnen alle **plannen op verzoek op de nationale verkiezingscyclus worden afgestemd, bij aantreding van nieuwe regeringen worden herzien, en op grond van objectieve omstandigheden worden bijgewerkt, evenwel zonder de ambitie te verliezen om tot begrotingsaanpassing te komen**.
- 5) De **termijn voor begrotingsaanpassing kan worden verlengd** indien een lidstaat zich tot een reeks in aanmerking komende hervormingen en investeringen verbindt die de groeivoorzichten of de veerkracht verbeteren, de overheidsfinanciën versterken en daarmee hun houdbaarheid op lange termijn bevorderen, alsmede strategische prioriteiten van de EU aanpakken, waaronder uitdagingen op het gebied van overheidsinvesteringen voor de groene en de digitale transitie en de opbouw van defensievermogens. **De begrotingsaanpassing moet dusdanig worden gefaseerd dat uitstel ervan wordt voorkomen**.
- 6) De **nationale plannen** moeten ervoor zorgen dat **alle Lidstaten aan het tekortcriterium voldoen** of voldoende en geloofwaardige vooruitgang boeken richting naleving van, in voorkomend geval, de aanbevelingen van de Raad daartoe in het plan. **Aan de buitensporige tekortprocedure** wegens niet-naleving van het tekortcriterium van 3% **mag niet getornd worden en ook niet aan de beoordeling van de relevante factoren**.
- 7) **Voor Lidstaten met een overheidsschuldquote boven de 60% moeten de nationale middellange termijnplannen ervoor zorgen dat die schuldquote in voldoende mate afneemt**. Voor Lidstaten met een overheidsschuldquote onder de 60% maar met overheidsschuld uitdagingen, moet het nationale middellange termijnplan ervoor zorgen dat de schuldquote op een prudent niveau blijft.

Ingeval een Lidstaat de referentiewaarde van 60 % overschrijdt en er een afwijking wordt vastgesteld van het overeengekomen begrotingstraject, moet een onderzoek worden gestart naar het bestaan van een buitensporig tekort wegens schending van het schuld criterium. Bij buitensporige tekortprocedures wegens schending van het schuld criterium worden alle relevante factoren onderzocht. Waar nodig moet worden onderbouwd hoe dit gedaan is. **De Commissie stelt, met akkoord van de Raad, vast op welke wijze rekening wordt gehouden met cumulatieve, zowel opwaartse als neerwaartse afwijkingen van het overeengekomen begrotingsaanpassingstraject.** Voor lidstaten met lage overheidsschuld uitdagingen moet het begrotingstraject in hun nationale plan ervoor zorgen dat het tekort voortdurend op geloofwaardige wijze onder de 3 % blijft of voldoende in die richting daalt, en dat de schuldquote op een prudent niveau wordt gehouden, gezien de noodzaak om de overheidsfinanciën op middellange en lange termijn houdbaar te houden en ongegronde schuldopbouw te voorkomen.

- 8) Er moet **doeltreffender** worden **gehandhaafd**, onder meer via grotere transparantie. Financiële sancties moeten, ten behoeve van een realistischere toepassing, van lagere instapbedragen worden voorzien.
- 9) De **algemene ontsnappingsclausule** voor grote schokken in de eurozone of de hele EU **moet nader worden omschreven**, opdat er, indien uitzonderlijke omstandigheden het realistisch gezien onmogelijk maken het begrotingsaanpassingstraject te blijven volgen, tijdelijk van het middellange termijnplan kan worden afgeweken. Met **een landspecifieke ontsnappingsclausule** kan tijdelijk worden afgeweken van het begrotingsaanpassingstraject om het hoofd te bieden aan buitengewone omstandigheden die buiten de controle van de overheid van een lidstaat vallen en grote gevolgen hebben voor de overheidsfinanciën van die lidstaat. Er moeten passende procedures voor de activering en verlenging van ontsnappingsclausules worden vastgesteld. De Raad moet een rol spelen bij de toepassing van de ontsnappingsclausules, afgaande op een beoordeling door de Commissie.
- 10) Nationale onafhankelijke begrotingsinstellingen (*Independent Fiscal Institutions* of IFI's) moeten belast blijven met het opstellen of bekrachtigen van **macro-economische prognoses**, waarbij hun rol kan worden aangepast aan de structurele begrotingsplannen voor de middellange termijn en er verkend kan worden welke minimumnormen er moeten worden gehanteerd. Nationale onafhankelijke begrotingsinstellingen **mogen niet betrokken worden bij de ontwerpfase van de nationale plannen**. Er moet onderzocht worden of het Europees Begrotingscomité (*European Fiscal Board* of EFB) **een grotere rol** kan spelen in het kader voor economische governance.

- 11) Lidstaten die in hun nationale begrotingskaders het structurele saldo als indicator gebruiken, moeten **het uitgaventraject uitsluitend voor nationale begrotingsdoeleinden in het structurele saldo kunnen vertalen.**
- 12) De **procedure bij macro-economische onevenwichtigheden** (*Macroeconomic Imbalances Procedure* of MIP) **blijft cruciaal** voor het opsporen, voorkomen en corrigeren van onevenwichtigheden die de goede werking van de economieën van de Lidstaten, de economische en monetaire unie of de economie van de Europese Unie als geheel verstoren. De procedure **moet toekomstgericht** worden gemaakt, **zodat nieuwe risico's in een vroeger stadium kunnen worden opgespoord.** En **ook dynamischer**, door onevenwichtigheden meer dan voorheen te beoordelen aan de hand van de ontwikkeling van risico's en de beleidsuitvoering. Voorts zijn er **duidelijkere criteria nodig** voor het op- of neerschalen van de status van Lidstaten in het kader van de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden. Binnen de procedure moet er meer aandacht gaan naar eigen verantwoordelijkheid, voorspelbaarheid, transparantie, gelijke behandeling, handhaving, alsook naar de eurozonedimensie.

In meerdere van de hiervoor opgesomde punten wordt aangegeven dat er nog verdere verduidelijkingen en besprekingen vereist zijn, onder meer met betrekking tot:

- een gemeenschappelijke methodiek voor het technisch begrotingstraject van de Commissie (zie 3) hiervoor),
- de vereisten voor Lidstaten die geacht worden een lage schuldenlast te hebben,
- de definitie van het uitgaventotaal,
- de geschiktheid en het ontwerp van gemeenschappelijke kwantitatieve benchmarks ter ondersteuning van het hervormde kader,
- de beginselen voor uitbreiding van het begrotingstraject,
- de rol van de landspecifieke aanbevelingen,
- de handhaving van nationale plannen,
- de prikkels om te hervormen en te investeren,

en verder:

- de gemeenschappelijke beginselen voor de beoordeling door de Commissie van de nationale plannen en mogelijke actualisering (zie 4) hiervoor),
- een preciezere omschrijving van de GEC en vaststelling van de procedures voor de activering en verlenging van ontsnappingsclausules (zie 9) hiervoor),
- verkenning van minimumnormen voor IFI's (zie 10) hiervoor),

- duidelijkere criteria voor het op- of neerschalen van de status van Lidstaten in het kader van de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden (zie 12) hiervoor).

2.3 De Europese budgettaire richtsnoeren voor de periode 2023-2024

2.3.1 De transitieperiode 2023-2024

De Europese Commissie heeft in afwachting van de goedkeuring van het herziene EU-kader voor economische governance, waaronder een hervormd begrotingskader, op 8 maart 2023 de richtsnoeren voor de opstelling van de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's 2023 – 2026 bekendgemaakt ⁴⁴.

Daaropvolgend zal de Commissie in mei-juni 2023 de landspecifieke aanbevelingen of LSA (*Country Specific Recommendations* of CSRs) voor 2024 mededelen met het oog op de opstelling door de Lidstaten in oktober 2023 van de ontwerpbegrotingsplannen 2024. Die ontwerpplannen zullen door de Commissie in de herfst worden geëvalueerd.

Het Europese begrotingskader bevindt zich momenteel in een overgangsfase: het bestaand reglementair kader, met name het Stabiliteits- en Groeipact, blijft van toepassing in afwachting van de afronding van het debat over de hervorming. Opdat het Europees budgettaire toezicht op de Lidstaten zowel de uitdagingen van vandaag als de toekomstige hervormingen zou verbinden, worden bepaalde elementen van de door de Commissie geformuleerde hervormingsrichtsnoeren, die consistent zijn met de geest van het huidige reglementair kader, reeds geïntegreerd in de cyclus van budgettair toezicht die van start gaat in het voorjaar van 2023.

De voorwaarden voor de desactivering van de algemene ontsnappingsclausule zijn vanaf 2024 voldaan. Dit werd door de Commissie reeds in mei 2022 aangekondigd en opnieuw bevestigd in november 2022 ⁴⁵. Eind 2023 komt er dus een einde aan de gecoördineerde en tijdelijke afwijking van de Europese begrotingsregels die tijdens de periode 2020-2023 mogelijk was voor alle Lidstaten omdat de eurozone en bij uitbreiding de Europese Unie werd getroffen door een algemene crisis veroorzaakt door een ernstige economische neergang.

⁴⁴ Document: European Commission, Brussels, 8.3.2023, COM(2023) 141 final, *Communication from the Commission to the Council "Fiscal policy guidance for 2024"*.

⁴⁵ Document: European Commission (2022), *"Annual Sustainable Growth Survey 2023"*, COM(2022) 780 final, 22.11.2022.

2.3.2 De Europese budgettaire richtsnoeren voor de Stabiliteits- en Convergentieprogramma's 2023-2026

In haar mededeling van 8 maart 2023 stelt de Europese Commissie dat het begrotingsbeleid in 2023-2024 dient gericht te zijn op:

- het waarborgen van de houdbaarheid van de schuld op middellange termijn,
- en het bevorderen van duurzame en inclusieve groei in alle Lidstaten.

De focus moet liggen op een graduele budgettaire consolidatie en een eventuele verderzetting van energiemaatregelen dient veel doelgerichter te gebeuren dan voorheen. De brede toepassing van die maatregelen - zoals in 2022 het geval was - is niet langer verantwoord en budgettair onhoudbaar.

Aangezien het hervormde begrotingskader nog niet operationeel is en de economische situatie door grote onzekerheid wordt gekenmerkt, acht de Commissie het niet aangewezen om zoals in de periode 1995-2019 de jaarlijkse vereiste structurele verbetering enkel af te stemmen op de output gap en de schuldgraad, zoals samengevat in de *"Matrix of adjustments requirements"* ⁴⁶.

In de Stabiliteits- en Convergentieprogramma's dienen de Lidstaten:

1. de "budgettaire structurele middellange termijnplannen", zoals bedoeld in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie, op te nemen;
2. begrotingsdoelstellingen vast te stellen die voldoen aan de criteria uiteengezet in die hervormingsrichtsnoeren:

a. voor de Lidstaten met hoge tot matige uitdagingen inzake overheidsschuld:

- een geloofwaardige en continue schuldvermindering realiseren,
- of de schuld op middellange termijn op een prudent niveau houden,
- conform de regels van het Stabiliteits- en Groeipact.

In haar hervormingsplannen stelt de Commissie voor om de classificatie van de Lidstaten volgens uitdagingen inzake schuldniveau te baseren op de analyse van de houdbaarheid van de schuld (*Debt Sustainability Analysis framework* of DSA).

b. voor alle Lidstaten:

⁴⁶ Zie: Tabel 57, Advies *"Analyse van de recente budgettaire evoluties"*, juli 2020. Zie ook: *VadeMecum on the Stability & Growth Pact* – 2019 edition, p.16-17.

- het vorderingstekort tijdens de door het Stabiliteits- of Convergentieprogramma bestreken periode 2023-2026:
 - mag niet meer bedragen dan de referentiewaarde van 3% van het bbp,
 - of tot minder dan 3% van het bbp worden teruggebracht, d.i. uiterlijk in 2026.
 - het tekort op middellange termijn bij ongewijzigd beleid onder de 3% van het bbp te houden.
3. verslag uitbrengen over hun geplande energiesteunmaatregelen: duiding van de budgettaire impact, de geleidelijke afbouw van de maatregelen en de onderliggende hypothesen inzake de evolutie van de energieprijzen;
 4. aangeven hoe hun hervormings- en investeringsplannen, met inbegrip van de plannen begrepen in de Herstel- en Veerkrachtplannen (RRF), zullen bijdragen tot de budgettaire houdbaarheid en een duurzame en inclusieve economische groei, overeenkomstig de criteria vastgesteld in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie.

Het is dus van belang dat de begrotingsdoelstellingen in de Stabiliteits- en Convergentieprogramma's in overeenstemming zijn met de criteria in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie, zijnde waarborgen dat de schuldratio op een geloofwaardig en continu neerwaarts gericht pad wordt gebracht of op een prudent voorzichtig niveau blijft op middellange termijn, al naargelang de schuldsituatie in de betrokken Lidstaat, en dat het begrotingstekort op middellange termijn onder de referentiewaarde van 3 % van het bbp ligt.

2.3.3 De landspecifieke aanbevelingen voor 2024

De landspecifieke aanbevelingen zullen gekwantificeerd en gedifferentieerd worden in functie van de uitdagingen voor de overheidsschuld van de betrokken Lidstaten (de Commissie stelt voor om die analyse te baseren op de *Debt Sustainability Analysis framework* of DSA). De LSA zullen zowel kwantitatieve richtsnoeren als kwalitatieve aanbevelingen inzake investeringen en energiematregelen omvatten. In afwachting van een beslissing over en de inwerkingtreding van het nieuw kader voor economische governance, zullen de landspecifieke aanbevelingen voor 2024 consistent zijn met zowel de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie als met de huidige reglementering van het Stabiliteits- en Groeipact.

Als de begrotingsdoelstellingen in de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's in overeenstemming zijn met de criteria in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie, zijnde waarborgen dat de schuldratio op een geloofwaardig en continu neerwaarts gericht pad wordt gebracht of op een prudent voorzichtig niveau blijft op middellange termijn, al naargelang de schuldsituatie in de betrokken Lidstaat, en dat het begrotingstekort op middellange termijn onder de referentiewaarde van 3% van het bbp ligt:

- dan zullen de landspecifieke aanbevelingen voor 2024 rekening houden met de door de Lidstaten zelf bepaalde begrotingsdoelstellingen die zij in hun Stabiliteits- en Convergenceprogramma's hebben opgenomen;
- als hieraan niet voldaan is en de Commissie oordeelt dat de begrotingsdoelstellingen in de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's niet ambitieus genoeg zijn, zal zij voor 2024 zelf gekwantificeerde doelstellingen bepalen die zowel met de hervormingsrichtsnoeren als met de huidige reglementering van het Stabiliteits- en Groeipact in overeenstemming zijn:
 - indien hoge tot matige schuldgraad: budgettaire doelstellingen die een geloofwaardige en continue vermindering van de schuldgraad of het behoud van de schuld op een prudent voorzichtig niveau op middellange termijn waarborgen en consistent zijn met de criteria van het Stabiliteits- en Groeipact;
 - indien eerder lage schuldgraad: vorderingensaldo dat beantwoordt aan de criteria uiteengezet in punt 2. b) van deel 2.3.2 hiervoor.

De landspecifieke aanbevelingen voor 2024 zullen geformuleerd worden op basis van **netto primaire uitgaven**, zoals voorgesteld in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie, en niet meer in termen van netto nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven zoals tijdens de periode waarin de algemene ontsnappingsclausule van kracht was, toen de focus op het behoud van de nationaal gefinancierde investeringen lag.

Netto primaire uitgaven worden gedefinieerd als nationaal gefinancierde uitgaven exclusief discretionaire inkomstenmaatregelen en exclusief intrestuitgaven en conjuncturele werkloosheidsuitgaven.

De Commissie zal in de landspecifieke begrotingsaanbevelingen **het belang van de overheidsinvesteringen** blijven benadrukken. Het veiligstellen van de nationaal gefinancierde hoog kwalitatieve investeringen en het effectief gebruiken van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht (*Recovery and Resilience Facility* of RRF) en andere Europese fondsen blijven belangrijke aanbevelingen voor alle Lidstaten, in het bijzonder met het oog op de digitale en groene transitie en andere doelen ter versterking van de veerkracht zodat een duurzame en inclusieve economische groei kan gerealiseerd worden.

De tijdelijke aard van de niet-terugbetaalbare financiële steun vanuit het RRF mag hierbij niet uit het oog verloren worden. De Commissie zal bij de toetsing van de resultaten aan de vooropgestelde begrotingsdoelstellingen rekening houden met de noodzakelijke ondersteuning van de investeringen.

In de Lidstaten met hoge tot matige uitdagingen inzake overheidsschuld mogen de budgettaire inspanningen niet op de investeringen wegen, maar dienen investeringen mogelijk gemaakt te worden door de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven te beperken tot de potentiële economische groei op middellange termijn.

De landspecifieke aanbevelingen voor 2024 zullen ook aandacht besteden aan de **budgettaire kost van de energiemaatregelen**. De Commissie is van oordeel dat die overheidstussenkomsten in 2024 geleidelijk dienen afgebouwd te worden als de groothandelsprijzen stabiel blijven en de lagere energiekosten in de kleinhandelsprijzen worden weerspiegeld. De aldus geboekte besparingen dienen voor een vermindering van de overheidstekorten te worden aangewend. Indien daarentegen de energieprijzen opnieuw stijgen en de overheidssteun niet volledig kan worden afgebouwd, zijn uitsluitend zeer doelgerichte steunmaatregelen ter bescherming van kwetsbare gezinnen en ondernemingen aangewezen. De overgang van breed toegepaste naar zeer doelgerichte maatregelen zal de budgettaire kost drukken, de energiebesparingen stimuleren en een geleidelijke en duurzame aanpassing van de economie binnen afzienbare tijd mogelijk maken.

2.3.4 Toepassing van de buitensporige tekortprocedure

Rekening houdend met de aanhoudende grote onzekerheid over de macro-economische en budgettaire vooruitzichten, is de Commissie van mening dat er in het voorjaar van 2023 toch geen besluit moet worden genomen over het al dan niet plaatsen van Lidstaten onder de buitensporige tekortprocedure of BTP (*Excessive Deficit Procedure* of EDP) ⁴⁷.

De Commissie zal wel aan de Raad van de Europese Unie voorstellen om in het voorjaar van 2024 die procedures te openen op basis van de gerealiseerde cijfers voor 2023, in overeenstemming met de bestaande wettelijke bepalingen.

De Lidstaten moeten hiermee rekening houden bij de uitvoering van hun begrotingen voor 2023 en bij de opstelling van hun Stabiliteits- en Convergentieprogramma's voor 2023-2026 dit voorjaar en de ontwerpbegrotingsplannen voor 2024 dit najaar.

Wanneer een BTP wordt opgestart wordt de Lidstaat onder een nauwer toezicht geplaatst en zal beoordeeld worden op de effectieve actie die zij onderneemt ⁴⁸.

Landen in BTP krijgen een termijn van zes maanden (of drie voor een ernstige overtreding) om te voldoen aan aanbevelingen die hen een concreet pad bieden om hun buitensporige tekort binnen een bepaald tijdsbestek te corrigeren.

De BTP wordt verzwaard voor Lidstaten waarvan uit de beoordeling blijkt dat zij geen effectieve maatregelen hebben genomen om het buitensporige tekort tijdig te corrigeren. Dit betekent dat zij herziene aanbevelingen zullen ontvangen, waaronder mogelijk een nieuw tijdschema om het buitensporige tekort aan te pakken.

Voor een Lidstaat van de eurozone kan het opvoeren van de BTP ook leiden tot het opleggen of verscherpen van sancties in de vorm van een boete van 0,2% van het bbp. Alle landen (al dan niet behorend tot de eurozone) die steun ontvangen uit de Europese structuur- en investeringsfondsen kunnen worden geconfronteerd met een tijdelijke opschorting van deze financiering.

Bij aanhoudende niet-naleving kan de boete voor Lidstaten van de eurozone worden verhoogd met een variabele component (tot 0,5% bbp) en jaarlijks worden opgelegd zolang het land in kwestie blijft nalaten effectief op te treden.

⁴⁷ En dit in tegenstelling tot de aankondiging in het voorjaar 2022 waarin de Commissie de opening van die procedure voorzag in het voorjaar van 2023 op basis van de toetsing van de gerealiseerde cijfers voor 2022 aan de landspecifieke aanbevelingen.

⁴⁸ Zie tevens de toelichting van de BTP in bijlage 0.

3 AANBEVELINGEN EN NORMATIEVE TRAJECTEN

3.1 Normatieve begrotingstrajecten aanbevolen voor de Gezamenlijke Overheid

3.1.1 Uitgangspunten en methodiek voor de bepaling van de normatieve trajecten

De Afdeling heeft in haar aanbevelingen rekening gehouden met de bestaande nationale begrotingsregels ⁴⁹ (zoals toegelicht in punt 2.1.3) en met de budgettaire richtsnoeren van de Europese Commissie voor 2024 ⁵⁰ die de leidraad vormen voor de opstelling van de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's 2024-2026 (zoals toegelicht in punt 2.3).

De Afdeling is overeenkomstig de Europese begrotingsregels gehouden om de vooruitzichten van het FPB te weerhouden als uitgangspunt voor de budgettaire trajecten die zij aanbeveelt. De economische vooruitzichten 2023-2028 bij ongewijzigd beleid (in ESR), die door het FPB op 23 februari 2023 werden gepubliceerd en rekening houden met de op 8 februari 2023 beschikbare informatie, vormen de uitvalsbasis voor onderhavig Advies.

De aanpassingstrajecten die door de Afdeling worden aanbevolen, zijn opgesteld in ESR-termen.

Het jaar voorafgaand aan de in het Stabiliteitsprogramma bestreken periode is de vertrekbasis voor de trajectbepaling van de Afdeling. Onderhavig Advies kadert in de voorbereiding van het eerstvolgende Stabiliteitsprogramma en heeft dus het jaar 2023 als uitgangspunt.

Op 16 maart 2023 publiceerde het Monitoringcomité (afgekort MoCo) de nota "Actualisatie 2023 – meerjarenraming 2024-2028" ⁵¹.

⁴⁹ Samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 dat tussen de federale overheid en de deelstaten werd afgesloten betreffende de uitvoering van artikel 3, § 1, van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie.

⁵⁰ Document: European Commission (2023), "Fiscal guidance for 2024", COM (2023) 141 final, 08.03.2023, Communication from the Commission to the Council.

⁵¹ Aangevuld met de "Actualisatie nota Monitoringcomité met betrekking tot Meerjarenraming 2024-2028" van 23.03.2023 met een herziening in positieve zin en in toenemende mate van het NFS van Entiteit I en de Gezamenlijke Overheid voor de periode 2024-2028. Het NFS Gezamenlijke Overheid (in % bbp) werd als volgt herzien: 2024: -4,6 → -4,6 (Δ 0,02), 2025: -4,8 → -4,7 (Δ 0,1), 2026: -5,3 → -5,0 (Δ 0,3), 2027: -5,7 → -5,2 (Δ 0,5), 2028: -6,1 → -5,4 (Δ 0,7).

Uit de vergelijking tussen beide prognoses bij ongewijzigd beleid blijkt een aanzienlijk verschil in de inschatting van de budgettaire toestand voor 2023 en de daaropvolgende jaren (maar in afnemende mate), en dit zowel op het niveau van het nominaal saldo als van het structureel saldo, niet enkel voor de Gezamenlijke Overheid maar ook voor Entiteit I en II.

Tabel 24
Verschillen tussen ongewijzigd beleid in prognoses FPB en prognoses MoCo op het niveau van de Gezamenlijke Overheid

Gezamenlijke Overheid									
In % bbp	2022 ^{re a}	2023 ^r	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027 ^r	2028 ^r	(26 - 23) resp. (28 - 23) resp.	Σ(Δ 26-24) resp. Σ(Δ 28-24)
ONGEWIJZIGD BELEID (O.B.)			2024 ^r	2025 ^r	2026 ^r				
FPB 02/2023									
Vorderingensaldo	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	0,0%	-0,2%
Correcties	0,2%	-0,5%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,2%	0,5%
Structureel saldo (SB)	-4,2%	-5,2%	-5,1%	-5,2%	-5,5%	-5,6%	-5,9%	-0,2%	-0,7%
Δ SB	-1,0%	-0,2%	0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,2%	-0,7%
Schuldgraad	105,0%	106,8%	108,4%	110,8%	113,6%	116,3%	119,1%	6,8%	12,3%
MoCo 03/2023 (versie 23 maart)									
NFS	-4,1%	-4,8%	-4,6%	-4,7%	-5,0%	-5,2%	-5,4%	-0,2%	-0,7%
Correcties	0,2%	-0,5%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,2%	0,5%
Structureel saldo	-4,2%	-4,3%	-4,2%	-4,3%	-4,7%	-5,0%	-5,4%	-0,4%	-1,1%
Δ SB	0,0%	0,0%	0,1%	-0,2%	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,4%	-1,1%
Schuldgraad	105,2%	106,4%	107,2%	109,0%	111,2%	113,5%	115,9%	4,8%	9,5%
Verskil (MoCo - FPB)									
Nominaal saldo	-0,05%	1,0%	0,9%	0,8%	0,7%	0,6%	0,5%	-0,2%	-0,5%
Correcties	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Structureel saldo	0,0%	1,0%	0,9%	0,8%	0,7%	0,6%	0,5%	-0,2%	-0,5%
Δ SB	0,0%	1,0%	-0,1%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,5%
Schuldgraad	0,2%	-0,4%	-1,2%	-1,8%	-2,4%	-2,8%	-3,2%	-2,0%	-2,8%

Bron: Economische Vooruitzichten 2023-2028 FPB (februari 2023) en Nota MoCo (23.03.2023).

Voor 2023 - dat het aanvangsjaar is voor onderhavige normatieve aanbevelingen - is zowel het nominale saldo als het structurele saldo van de Gezamenlijke Overheid 1,0 procentpunt bbp gunstiger in het scenario MoCo in vergelijking met het scenario FPB.

Op basis van de prognoses van het FPB wordt in 2023 een forse verslechtering met 1,0 procentpunt bbp in structurele termen verwacht; het structurele tekort stijgt van 4,2% bbp in 2022 naar 5,2% in 2023. Het vorderingentekort neemt toe van 4,0% bbp tot 5,7% bbp in 2023.

Volgens het MoCo daarentegen stabiliseert het structurele saldo in 2023 plusminus en neemt het vorderingentekort veel minder sterk toe van 4,1% bbp in 2022 tot 4,8% bbp in 2023.

De verschillen situeren zich voornamelijk op het niveau van Entiteit I. Zij worden grotendeels verklaard door een andere inschatting van bepaalde ontvangsten en uitgaven. De belangrijkste afwijkingen betreffen de raming van de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting, de uitgaven voor gezondheidszorgen en de pensioenuitgaven. Het detail is opgenomen in bijlage 4.8, zowel voor het jaar 2023 als voor de evolutie over de periode 2023-2028.

Naast de verschillen tussen beide prognoses op het niveau van de Gezamenlijke Overheid, spelen op het niveau van Entiteit I en Entiteit II ook nog andere factoren een rol die resulteren in een verschillende raming van de vorderingensaldi en structurele saldi van die Entiteiten in de twee prognoses. Die verschillen compenseren elkaar en blijven dus neutraal voor de Gezamenlijke Overheid.

Een eerste factor is de boekingswijze van de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting. In de prognoses MoCo gebeurt de aanrekening op basis van de voorschottenbenadering terwijl dit in de prognoses FPB op de ESR conforme wijze gebeurt, met name op basis van de vastgestelde rechten (hetzij op inkohieringenbasis). Die verschillende benadering is neutraal op het niveau van de Gezamenlijke Overheid, maar impacteert wel de vorderingensaldi en structurele saldi van Entiteit I en Entiteit II (en Gemeenschappen en Gewesten), en wel in tegengestelde zin ⁵². Om een vergelijking tussen beide prognoses voor Entiteit I en Entiteit II mogelijk te maken worden in de twee onderstaande tabellen (en verder in de normatieve aanpassingstrajecten) de prognoses MoCo omgezet in ESR.

Nog een andere factor zijn de correcties die toelaten het vorderingensaldo naar het structurele saldo om te zetten. Het betreft correcties die verband houden met de overdracht van financiële middelen van de Federale Overheid naar de Gemeenschappen en Gewesten in uitvoering van de Bijzondere Financieringswet en die tegengestelde effecten hebben op Entiteit I en Entiteit II, maar elkaar compenseren en bijgevolg neutraal blijven voor de Gezamenlijke Overheid. Sommige correcties worden in de ene prognose wel en in de andere niet toegepast, of worden anders ingeschat.

⁵² Impact van de voorschottenbenadering over het traject 2022 – 2028 bij ongewijzigd beleid: zie ook bijlage 4.7.

Tabel 25
Verschillen tussen ongewijzigd beleid in prognoses FPB en prognoses MoCo op het niveau van Entiteit I

In % bbp	Entiteit I								(26 - 23) resp. (28 - 23) resp.	
	2022 ^{rea}	2023 ^f	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027 ^f	2028 ^f	Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)	
			2024 ^f	2025 ^f	2026 ^f					
ONGEWIJZIGD BELEID (O.B.)										
FPB 02/2023 (ESR)										
Vorderingensaldo	-2,9%	-4,4%	-4,3%	-4,5%	-4,9%	-5,2%	-5,4%	-0,5%	-1,0%	
Correcties	0,1%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%	0,1%	0,3%	
Structureel saldo (SB)	-3,0%	-4,1%	-4,0%	-4,3%	-4,7%	-5,0%	-5,4%	-0,6%	-1,3%	
Δ SB		-1,1%	0,1%	-0,3%	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,6%	-1,3%	
Schuldgraad	83,5%	84,7%	85,7%	87,5%	89,8%	92,3%	95,0%	5,1%	10,3%	
MoCo 03/2023 (versie 23 maart) in voorschottenbenadering										
NFS	-2,8%	-3,6%	-3,5%	-3,7%	-4,2%	-4,6%	-4,9%	-0,6%	-1,4%	
Correcties	0,4%	-0,7%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%	0,5%	0,7%	
Structureel saldo	-3,1%	-2,8%	-3,2%	-3,5%	-4,0%	-4,4%	-4,9%	-1,1%	-2,1%	
Δ SB		0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	-1,1%	-2,1%	
Schuldgraad	83,8%	84,3%	84,5%	85,7%	87,4%	89,5%	91,8%	3,1%	7,5%	
Vershil (MoCo - FPB) vóór neutralisering in MoCo van impact voorschottenbenadering										
Vorderingensaldo/NFS	0,1%	0,8%	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	0,5%	-0,1%	-0,4%	
Correcties	0,3%	-0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,4%	
Structureel saldo	-0,2%	1,2%	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	0,5%	-0,5%	-0,7%	
Δ SB		1,4%	-0,4%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,5%	-0,7%	
Schuldgraad	0,2%	-0,4%	-1,2%	-1,8%	-2,4%	-2,8%	-3,2%	-2,0%	-2,8%	
MoCo 03/2023 (versie 23 maart) omgezet in ESR										
Vorderingensaldo	-2,9%	-3,4%	-3,5%	-3,7%	-4,1%	-4,5%	-4,9%	-0,7%	-1,5%	
Correcties	0,4%	-0,7%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%	0,5%	0,7%	
Structureel saldo	-3,3%	-2,7%	-3,1%	-3,4%	-4,0%	-4,4%	-4,9%	-1,2%	-2,2%	
Δ SB		0,6%	-0,4%	-0,3%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	-1,2%	-2,2%	
Schuldgraad	83,8%	84,3%	84,5%	85,7%	87,4%	89,5%	91,8%	3,1%	7,5%	
Vershil (MoCo - FPB) na neutralisering in MoCo van impact voorschottenbenadering										
Vorderingensaldo	0,0%	1,0%	0,9%	0,9%	0,8%	0,6%	0,5%	-0,2%	-0,5%	
Correcties	0,3%	-0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,4%	
Structureel saldo	-0,3%	1,4%	0,9%	0,9%	0,8%	0,6%	0,5%	-0,6%	-0,9%	
Δ SB		1,7%	-0,5%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,6%	-0,9%	
Schuldgraad	0,2%	-0,4%	-1,2%	-1,8%	-2,4%	-2,8%	-3,2%	-2,0%	-2,8%	

Bron: Economische Vooruitzichten 2023-2028 FPB (februari 2023) en Nota MoCo (23.03.2023).

Tabel 26
Verschillen tussen ongewijzigd beleid in prognoses FPB en prognoses MoCo op het niveau van Entiteit II

In % bbp	Entiteit II								
	2022 ^{rea}	2023 ^r	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027 ^r	2028 ^r	(26 - 23) resp. (28 - 23) resp.	(26 - 23) resp. (28 - 23) resp.
			2024 ^r	2025 ^r	2026 ^r			Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
ONGEWIJZIGD BELEID (O.B.)									
FPB 02/2023 (ESR)									
Vorderingensaldo	-1,2%	-1,3%	-1,1%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,5%	0,8%
Correcties	0,1%	-0,1%	0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Structureel saldo (SB)	-1,3%	-1,2%	-1,1%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,4%	0,7%
Δ SB		0,1%	0,1%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,4%	0,7%
Schuldgraad	21,4%	22,1%	22,7%	23,3%	23,8%	24,0%	24,1%	1,7%	2,0%
MoCo 03/2023 (versie 23 maart) in voorschottenbenadering									
NFS	-1,3%	-1,2%	-1,1%	-0,9%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,4%	0,7%
Correcties	-0,2%	0,3%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	-0,3%	-0,3%
Structureel saldo	-1,1%	-1,4%	-1,0%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,7%	1,0%
Δ SB		-0,3%	0,4%	0,1%	0,2%	0,1%	0,1%	0,7%	1,0%
Schuldgraad	21,5%	22,1%	22,6%	23,2%	23,6%	23,9%	23,9%	1,6%	1,9%
Verschil (MoCo - FPB) vóór neutralisering in MoCo van impact voorschottenbenadering									
Vorderingensaldo/NFS	-0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%
Correcties	-0,3%	0,4%	-0,04%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,00%	-0,4%	-0,4%
Structureel saldo	0,2%	-0,3%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,3%
Δ SB		-0,4%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,3%
Schuldgraad	0,1%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
MoCo 03/2023 (versie 23 maart) omgezet in ESR									
Vorderingensaldo	-1,2%	-1,3%	-1,1%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,5%	0,8%
Correcties	-0,2%	0,3%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	-0,3%	-0,3%
Structureel saldo	-1,0%	-1,6%	-1,0%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,8%	1,1%
Δ SB		-0,6%	0,5%	0,1%	0,2%	0,2%	0,1%	0,8%	1,1%
Schuldgraad	21,4%	22,1%	22,7%	23,3%	23,8%	24,0%	24,1%	1,7%	2,0%
Verschil (MoCo - FPB) na neutralisering in MoCo van impact voorschottenbenadering									
Vorderingensaldo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Correcties	-0,3%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,4%	-0,4%
Structureel saldo	0,3%	-0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,4%
Δ SB		-0,7%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,4%
Schuldgraad	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Bron: Economische Vooruitzichten 2023-2028 FPB (februari 2023) en Nota MoCo (23.03.2023).

In bijlage 4.8 worden de afwijkingen tussen beide scenario's meer gedetailleerd en wordt duiding verstrekt bij de oorzaak van de verschillen.

Omdat de verschillen tussen het scenario FPB en het scenario MoCo ditmaal dermate groot zijn, heeft de Afdeling ervoor geopteerd om de doelstellingen en de methodiek die zij in de bepaling van de normatieve trajecten (die uitgaan van het scenario FPB) heeft weerhouden, tevens toe te passen op het scenario MoCo. Dit laat toe dat de Regeringen zelf kunnen uitmaken welk van de twee scenario's zij het meest waarschijnlijk vinden en als uitgangspunt willen weerhouden voor de uittekening van het toekomstig begrotingstraject dat in het Stabiliteitsprogramma 2023-2026 zal opgenomen worden.

De onzekerheid over het startjaar 2023 heeft consequenties zowel voor de bepaling van de vereiste globale structurele verbetering als voor de verdeling daarvan tussen Entiteit I en Entiteit II.

Om die reden heeft de Afdeling de aanbevelingen geformuleerd in termen van vereiste bijkomende structurele inspanningen ten opzichte van ongewijzigd beleid.

Teneinde het vorderingensaldo dat door de Afdeling als doelstelling voor 2026 wordt vooropgesteld te realiseren, wordt het structureel saldo bepaald dat, rekening houdende met de overgangscorrecties, hiermee overeenstemt. Vertrekkende van het structureel saldo dat bij ongewijzigd beleid verwacht wordt in 2023, wordt op die wijze de gecumuleerde structurele verbetering afgeleid voor de periode 2024-2026. Door het in rekening brengen van de gecumuleerde verwachte evolutie (verslechtering of verbetering) bij ongewijzigd beleid, wordt de bijkomende structurele inspanning bepaald die voor de drie betrokken jaren vereist is en die vervolgens kan uitgedrukt worden in een gemiddelde bijkomende structurele inspanning per jaar.

Die werkwijze wordt in elk van de onderstaande scenario's toegepast, ongeacht welke prognoses (FPB of MoCo) als uitgangsbasis voor de trajecten worden weerhouden.

3.1.2 Prioritaire doelstellingen van het begrotingstraject voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026

De Afdeling is van oordeel dat het ten zeerste aangewezen is dat het Stabiliteitsprogramma 2023-2026 aan **twee prioritaire doelstellingen** beantwoordt.

De eerste doelstelling is het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3,0% bbp brengen vóór het einde van de periode die bestreken wordt in dat Stabiliteitsprogramma. Het vorderingentekort dient dus op een duurzame wijze te worden afgebouwd tot minstens 2,9% bbp uiterlijk in 2026. De al te vaak in het verleden toegepaste backloading⁵³ dient stopgezet te worden en zonder verder uitstel, uiterlijk in de begroting 2024, dient een aanvang gemaakt te worden met de vereiste budgettaire sanering, zodat op zeer korte termijn de noodzakelijke ommekeer in het begrotingsbeleid wordt gerealiseerd.

De tweede doelstelling het waarborgen van een geloofwaardige en continue schuldgraadvermindering, of de schuld op middellange termijn op een prudent niveau houden, conform de regels van het Stabiliteits- en Groeipact, want België zal met een schuldgraad die eind 2023 meer dan 106% bbp⁵⁴ zal bedragen, zeker tot de Lidstaten met hoge tot matige uitdagingen inzake de overheidsschuld gerekend worden.

Er werden drie normatieve trajecten uitgetekend die de bijkomende structurele inspanning aangeven die in vergelijking met de verwachte evolutie bij ongewijzigd beleid vereist is om de aanbevolen doelstellingen van de Afdeling te realiseren.

⁵³ Onder backloading/ frontloading verstaat men respectievelijk het uitstellen/ vervroegen van een deel van de begrotingsinspanning naar het latere/ eerdere jaar.

⁵⁴ Schuldgraad 2023: prognoses FPB 106,8%, prognoses MoCo 106,4% bbp.

Het eerste en het derde traject vertrekken van het scenario FPB bij ongewijzigd beleid en verschillen van elkaar op het vlak van het ritme van de vereiste bijkomende structurele inspanningen, en resulteren bijgevolg in een verschillend ritme van schuldgraadvermindering.

Indien de Regeringen het scenario MoCo waarschijnlijker achten, dan vinden zij in traject twee de inspanningen terug die ten opzichte van het ongewijzigd beleid versie MoCo vereist zijn om de doelstellingen van de Afdeling te halen. Eens de keuze gemaakt omtrent het scenario van ongewijzigd beleid dat men als uitgangspunt voor het toekomstig begrotingstraject weerhoudt, dient men echter consequent en coherent binnen éénzelfde scenario te blijven.

De Afdeling wenst ook te benadrukken dat het niet de bedoeling is om in de toekomst stelselmatig normatieve trajecten te formuleren op basis van andere gegevensbronnen dan de economische vooruitzichten bij ongewijzigd beleid opgesteld door het FPB. De Afdeling is in toepassing van het Europees begrotingskader ertoe gehouden haar aanbevelingen ter voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma op die vooruitzichten te baseren.

De Afdeling houdt in onderhavig Advies die lijn aan, maar heeft desalniettemin aandacht voor de prognoses van het MoCo omwille van de grootteorde van de afwijkingen tussen beide prognoses.

De Afdeling acht het ten zeerste aangewezen de nodige behoedzaamheid aan de dag te leggen omdat in de budgettaire richtsnoeren voor 2024, zoals goedgekeurd door de Raad van de Europese Unie, het volgende risico duidelijk wordt aangegeven:

“Als de begrotingsdoelstellingen in de Stabiliteits- en Convergentieprogramma’s in overeenstemming zijn met de criteria in de hervormingsrichtsnoeren van de Commissie, zijnde waarborgen dat de schuldratio op een geloofwaardig en continu neerwaarts gericht pad wordt gebracht of op een prudent voorzichtig niveau blijft op middellange termijn, al naargelang de schuldsituatie in de betrokken Lidstaat, en dat het begrotingstekort op middellange termijn onder de referentiewaarde van 3 % van het bbp ligt:

- *dan zullen de landspecifieke aanbevelingen voor 2024 rekening houden met de door de Lidstaten zelf bepaalde begrotingsdoelstellingen die zij in hun Stabiliteits- en Convergentieprogramma’s hebben opgenomen;*

- *als hieraan niet voldaan is en de Commissie oordeelt dat de begrotingsdoelstellingen in de Stabiliteits- en Convergenceprogramma's niet ambitieus genoeg zijn, zal zij voor 2024 zelf gekwantificeerde doelstellingen bepalen die zowel met de hervormingsrichtsnoeren als met de huidige reglementering van het Stabiliteits- en Groeipact in overeenstemming zijn."*

Gelet op de hiervoor vermelde Europese richtsnoeren voor 2024 met betrekking tot de afbouw van het vorderingentekort en de schuldbeheersing in functie van de uitdagingen inzake overheidsschuld, moeten in feite alle trajecten in onderhavig Advies opgevat worden als minimale trajecten.

De trajecten bieden immers nog geen wezenlijke buffers voor mogelijke toekomstige schokken, zoals we die de voorbije jaren hebben gekend (de COVID-19-pandemie, verstoringen van de aanbodketens, de energiecrisis gevolgd door fors stijgende energieprijzen en een hoog oplopende inflatie), of mogelijke tegenvallers door hoger dan verwachte kosten ingevolge toekomstige uitdagingen, zoals onder meer de vergrijzing van de bevolking, de oorlog in Oekraïne, de verdere renteverhogingen ingevolge het restrictief monetair beleid van de ECB en de klimaatveranderingen. Het is dan nog alleen het derde traject dat de schuldgraad in de periode 2024-2026 op het niveau van 2023 stabiliseert.

De Afdeling beveelt aan om backloading⁵⁵ in elk geval te vermijden. Dat geeft naar alle waarschijnlijkheid geen goed signaal, noch naar de financiële markten, noch in het kader van het Europese budgettaire toezicht, inzonderheid de analyse van de houdbaarheid van de schuld.

Indien de Regeringen kiezen om te vertrekken van de vooruitzichten van het MoCo, dan is de Afdeling van mening dat een minimale bijkomende structurele inspanning van 0,7 procentpunt bbp per jaar, te beginnen in 2024, vereist is om het vorderingentekort in 2026 onder de referentiewaarde van 3,0% bbp te brengen (zoals in het tweede traject wordt weergegeven).

Het derde traject dat een stabilisatie van de schuldgraad vanaf het eerste jaar, hetzij vanaf 2024, toelaat, is het minst risicovol in het licht van de beoordeling die de Europese Commissie zal vellen over het respecteren van de Europese richtsnoeren voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026.

De drie trajecten worden hierna meer in detail besproken.

⁵⁵ Onder backloading/ frontloading verstaat men respectievelijk het uitstellen/ vervroegen van een deel van de begrotingsinspanning naar het latere/ eerdere jaar.

3.1.3 Minimaal aanbevolen begrotingstrajecten voor de Gezamenlijke Overheid

3.1.3.1 Normatief traject 1 op basis van de prognoses FPB

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd een structurele verbetering vereist van 2,6 procentpunt bbp om het vorderingstekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verslechtering van 0,2 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is **een bijkomende structurele inspanning vereist van 2,8 procentpunt bbp, hetzij gemiddeld 0,9 procentpunt bbp per jaar** (inspanning die *ter illustratie* in 2027-2028 verder wordt aangehouden).

Dit traject dat gemiddeld over de periode 2024-2026 een jaarlijkse bijkomende structurele inspanning vooropstelt van 0,9 procentpunt bbp ten opzichte van ongewijzigd beleid volgens de prognoses FPB, resulteert in een **vorderingensaldo van -2,9% bbp in 2026** en laat toe de schuldgraad, evenwel na een toename in 2024 en 2025, te stabiliseren in 2026 op 108% bbp.

Gelet op de grote algemene economische onzekerheid voor de korte en middellange termijn, die nog wordt versterkt door 1/ de onzekerheid over de budgettaire uitgangspositie 2023, 2/ de onzekerheid over het verdere verloop van de budgettaire toestand en 3/ de handhaving van de schuldgraad op een zeer hoog peil en het uitblijven van een wezenlijke schuldafbouw over de horizon van het Stabiliteitsprogramma, is de Afdeling van oordeel dat **het normatief traject 1 de minimale begrotingsinspanningen reflecteert die noodzakelijk zijn om een verdere ontsporing van de overheidsfinanciën te vermijden, indien de prognoses van het FPB als uitgangspunt worden weerhouden.**

Desalniettemin is traject 1, van de drie trajecten, niet het minst risicovol in het licht van de beoordeling die de Europese Commissie zal vellen over het respecteren van de Europese richtsnoeren voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026.

In plaats van een gelijkmatige spreiding van de vereiste bijkomende structurele inspanning kan ook geopteerd worden voor een frontloading⁵⁶. De gunstige effecten daarvan op het schuldniveau worden geïllustreerd aan de hand van traject 3.

⁵⁶ Onder frontloading/ backloading verstaat men respectievelijk het vervroegen / uitstellen van een deel van de begrotingsinspanning naar het eerdere/ latere jaar.

Tabel 27
Aanbevolen normatief traject voor de Gezamenlijke Overheid,
vertrekkende van de prognoses FPB

GEZAMENLIJKE OVERHEID										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp				Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	0,0%	-0,2%
Rentelasten	(2)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,3%	2,5%	2,6%	0,5%	0,9%
Primair saldo	(3)	-2,5%	-4,0%	-3,5%	-3,4%	-3,4%	-3,3%	-3,3%	0,5%	0,7%
Structureel saldo (SB)	(4)	-4,2%	-5,2%	-5,1%	-5,2%	-5,5%	-5,6%	-5,9%	-0,2%	-0,7%
<i>Δ structureel saldo</i>			-1,02%	0,16%	-0,10%	-0,28%	-0,16%	-0,28%	-0,2%	-0,7%
Schuldratio	(5)	105,0%	106,8%	108,4%	110,8%	113,6%	116,3%	119,1%	6,8%	12,3%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,4%	-2,7%	-2,2%	-1,2%	-0,9%	-0,8%	-0,7%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	<i>(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)</i>			1,1%	0,8%	0,7%	0,8%	0,7%	2,6%	4,0%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	<i>(Δ7.a)</i>			0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,2%	-0,7%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	<i>(Δ7.a1)</i>			0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,7%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	<i>(Δ7.b)</i>			0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,7%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-4,2%	-5,2%	-4,1%	-3,3%	-2,6%	-1,9%	-1,2%	2,6%	4,0%
Cyclische weerslag	(8)	0,0%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,3%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Genormeerd vorderingensaldo	(10) = (7) + (8) + (9)	-4,0%	-5,7%	-4,5%	-3,6%	-2,9%	-2,0%	-1,2%	2,8%	4,5%
Genormeerde rentelasten	(11)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,2%	2,4%	2,4%	0,5%	0,7%
Evolutie rentelasten	<i>(Δ11)</i>		0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,5%	0,7%
Genormeerd structureel primair saldo	(12) = (7) + (11)	-2,7%	-3,5%	-2,2%	-1,2%	-0,4%	0,5%	1,2%	3,1%	4,7%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	<i>(Δ12)</i>		-0,8%	1,3%	1,0%	0,8%	0,9%	0,7%	3,1%	4,7%
Genormeerd primair saldo	(13) = (10) + (11)	-2,5%	-4,0%	-2,6%	-1,5%	-0,7%	0,3%	1,2%	3,3%	5,2%
Gecumuleerde primaire inspanning	(14) = (13) - (3)	0,0%	0,0%	0,9%	1,9%	2,8%	3,6%	4,5%	2,8%	4,5%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	<i>(Δ14)</i>		0,0%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,5%
Schuldgraad	(15)	105,0%	106,8%	107,5%	108,1%	108,0%	107,2%	105,6%	1,2%	-1,2%
Jaarlijks verschil, waarvan:	<i>(16) = (Δ 15)</i>		1,8%	0,7%	0,6%	0,0%	-0,8%	-1,7%	1,2%	-1,2%
Endogene evolutie	<i>(15.a)</i>		1,3%	0,3%	0,3%	-0,3%	-1,1%	-1,9%	0,3%	-2,8%
Primair saldo	<i>(15.a1)</i>		4,0%	2,6%	1,5%	0,7%	-0,3%	-1,2%	4,8%	3,2%
Impact (impliciete rente - groei)	<i>(15.a2)</i>		-2,7%	-2,2%	-1,2%	-1,0%	-0,8%	-0,7%	-4,4%	-6,0%
Exogene evolutie	<i>(15.b)</i>		0,6%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,9%	1,5%

Bron: Berekening door de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid, HRF, op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (2/2023).

3.1.3.2 Normatief traject 2 op basis van de prognoses MoCo

In **traject 2** is over 2024-2026 gecumuleerd een structurele verbetering vereist van 1,6 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verslechtering van 0,4 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is **een bijkomende structurele inspanning vereist van 2,1 procentpunt bbp, hetzij gemiddeld 0,7 procentpunt bbp per jaar** (inspanning die ter illustratie in 2027-2028 verder wordt aangehouden).

Dat traject⁵⁷ dat gemiddeld over de periode 2024-2026 een jaarlijkse bijkomende structurele inspanning vooropstelt van 0,7 procentpunt bbp ten opzichte van ongewijzigd beleid volgens de prognoses MoCo, resulteert in een **vorderingensaldo van -2,9% bbp in 2026** en laat toe de schuldgraad, na een toename in 2025, zo goed als te stabiliseren in 2026 op 107% bbp.

Gelet op de grote algemene economische onzekerheid voor de korte en middellange termijn, die nog wordt versterkt door 1/ de onzekerheid over de budgettaire uitgangspositie 2023 (m.a.w. zal het nominaal en structureel saldo effectief zoveel gunstiger uitvallen dan aanvankelijk verwacht), 2/ de onzekerheid over het verdere verloop van de budgettaire toestand en 3/ de handhaving van de schuldgraad op een zeer hoog peil en het uitblijven van een wezenlijke schuldafbouw over de horizon van het Stabiliteitsprogramma, is de Afdeling van oordeel dat het normatief **traject 2 de minimale begrotingsinspanningen reflecteert die noodzakelijk zijn om een verdere ontsporing van de overheidsfinanciën te vermijden, indien de prognoses van het MoCo als uitgangspunt worden weerhouden.**

Desalniettemin is traject 2, van de drie trajecten, niet het minst risicovol in het licht van de beoordeling die de Europese Commissie zal vellen over het respecteren van de Europese richtsnoeren voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026.

Rekening houdend met het optimistische maar nog steeds onzekere vertrekpunt 2023, is de Afdeling van mening dat elke vorm van backloading⁵⁸ bij de keuze van het traject 2 uitgesloten is en dat een minimaal vereiste bijkomende structurele inspanning van 0,7 procentpunt bbp dient behaald te worden, zeker in het eerste jaar van het Stabiliteitsprogramma, dus in 2024.

⁵⁷ Trajectberekening met inachtneming van: 1/ voor prognoses bij ongewijzigd beleid: NFS en schuldgraad versie 23.03.2023, rentelasten en primair saldo herrekend a.h.v. impliciete rentevoet nota MoCo 16.03.2023, 2/ overgangscorrecties (Gezamenlijke Overheid: cyclische component en one offs) o.b.v. nota MoCo 16.03.2023.

⁵⁸ Onder backloading/ frontloading verstaat men respectievelijk het uitstellen/ vervroegen van een deel van de begrotingsinspanning naar het latere/ eerdere jaar.

Tabel 28
Aanbevolen normatief traject voor de Gezamenlijke Overheid,
vertrekkende van de prognoses MoCo

GEZAMENLIJKE OVERHEID										
uitgaande van de nota Monitoringcomité 2023-2028 (23.03.2023)										
In % bbp				Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (03/2023 MoCo)										
Vorderingsaldo	(1)	-4,1%	-4,8%	-4,6%	-4,7%	-5,0%	-5,2%	-5,4%	-0,2%	-0,7%
Rentelasten	(2)	1,5%	1,8%	2,0%	2,2%	2,4%	2,6%	2,9%	0,6%	1,1%
Primair saldo	(3)	-2,6%	-3,0%	-2,6%	-2,5%	-2,6%	-2,6%	-2,5%	0,4%	0,4%
Structureel saldo (SB)	(4)	-4,2%	-4,3%	-4,2%	-4,3%	-4,7%	-5,0%	-5,4%	-0,4%	-1,1%
<i>Δ structureel saldo</i>			-0,04%	0,08%	-0,15%	-0,37%	-0,31%	-0,39%	-0,4%	-1,1%
Schuldratio	(5)	105,2%	106,4%	107,2%	109,0%	111,2%	113,5%	115,9%	4,8%	9,5%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,4%	-2,7%	-2,1%	-1,1%	-0,8%	-0,6%	-0,4%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)			0,8%	0,5%	0,3%	0,4%	0,3%	1,6%	2,3%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	(Δ7.a)			0,1%	-0,2%	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,4%	-1,1%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	(Δ7.a1)			0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,7%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	(Δ7.b)			0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	2,1%	3,4%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-4,2%	-4,3%	-3,5%	-3,0%	-2,6%	-2,3%	-2,0%	1,6%	2,3%
Overgangscorrecties	(8)	0,2%	-0,5%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,2%	0,5%
Genormeerd vorderingsaldo	(10) = (7) + (8) + (9)	-4,1%	-4,8%	-3,9%	-3,3%	-2,9%	-2,4%	-2,0%	1,9%	2,8%
Genormeerde rentelasten	(11)	1,5%	1,8%	2,0%	2,2%	2,4%	2,5%	2,7%	0,6%	0,9%
Evolutie rentelasten	(Δ11)	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,6%	0,9%
Genormeerd structureel primair saldo	(12) = (7) + (11)	-2,8%	-2,5%	-1,5%	-0,8%	-0,3%	0,3%	0,7%	2,2%	3,2%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	(Δ12)		0,2%	1,0%	0,7%	0,5%	0,6%	0,5%	2,2%	3,2%
Genormeerd primair saldo	(13) = (10) + (11)	-2,6%	-3,0%	-1,9%	-1,1%	-0,5%	0,1%	0,7%	2,4%	3,7%
Gecumuleerde primaire inspanning	(14) = (13) - (3)	0,0%	0,0%	0,7%	1,4%	2,0%	2,7%	3,3%	2,0%	3,3%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	(Δ14)		0,0%	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%	0,6%	2,0%	3,3%
Schuldgraad	(15)	105,2%	106,4%	106,5%	107,0%	107,2%	106,8%	106,0%	0,8%	-0,4%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(16) = (Δ 15)		1,2%	0,1%	0,5%	0,1%	-0,3%	-0,8%	0,8%	-0,4%
Endogene evolutie	(15.a)		0,3%	-0,3%	0,0%	-0,3%	-0,7%	-1,2%	-0,5%	-2,5%
Primair saldo	(15.a1)		3,0%	1,9%	1,1%	0,5%	-0,1%	-0,7%	3,5%	2,7%
Impact (impliciete rente - groei)	(15.a2)		-2,7%	-2,2%	-1,1%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	-4,1%	-5,1%
Exogene evolutie	(15.b)		0,9%	0,4%	0,5%	0,4%	0,4%	0,4%	1,3%	2,1%

Bron: Berekeningen door de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid, HRF, op basis van de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/3/2023).

3.1.3.3 Normatief traject 3 op basis van de prognoses FPB dat schuldgraadstabilisatie mogelijk maakt

In **traject 3** wordt een zekere frontloading⁵⁹ vooropgesteld zodat een schuldgraadstabilisatie op het niveau van 2023 mogelijk wordt.

⁵⁹ Onder frontloading/ backloading verstaat men respectievelijk het vervroegen / uitstellen van een deel van de begrotingsinspanning naar het eerdere/ latere jaar.

Over 2024-2026 gecumuleerd is een structurele verbetering vereist van 2,6 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verslechtering van 0,2 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is een bijkomende structurele inspanning vereist van 2,8 procentpunt bbp. Maar in tegenstelling tot traject 1 wordt de gecumuleerde bijkomende structurele inspanning niet gelijkmatig gespreid over de periode 2024-2026. **Het zwaartepunt van de inspanning ligt in 2024 en neemt af in 2025-2026, zodat de schuldratio op het niveau van 2023 wordt gestabiliseerd over de drie volgende jaren.**

Dit traject dat voor 2024 een bijkomende structurele inspanning vooropstelt van 1,6 procentpunt bbp ten opzichte van ongewijzigd beleid en voor 2025 en 2026 respectievelijk een bijkomende inspanning van 0,8 procentpunt bbp en 0,4 procentpunt bbp, resulteert in een **vorderingensaldo van -2,9% bbp in 2026** en laat toe de schuldgraad over de horizon van het Stabiliteitsprogramma te stabiliseren op het niveau van 2023, zijnde 106,8% bbp.

Omwille van de stabilisatie van de schuldgraad vanaf het eerste jaar, hetzij vanaf 2024, is het traject 3 het minst risicovol in het licht van de beoordeling die de Europese Commissie zal vellen over het respecteren van de Europese richtsnoeren voor het Stabiliteitsprogramma 2023-2026.

In lijn met het bestaande nationale begrotingskader ⁶⁰ en de bevindingen in de studie van het FPB over de impact van de door de Europese Commissie voorgestelde hervorming van het Europees begrotingskader ⁶¹, wordt *ter illustratie* voor 2027-2028 een structurele verbetering van 0,6 procentpunt bbp aangehouden. Dit impliceert een bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid van 0,8 procentpunt bbp in 2027 en 0,9 procentpunt bbp in 2028 waardoor het vorderingentekort, zoals in traject 1, ook sterk afneemt en de verhouding van de schuld tot het bbp gevoelig daalt vanaf 2027.

⁶⁰ Minimale structurele verbetering van 0,6 procentpunt bbp per jaar zolang de middellange termijn doelstelling van structureel evenwicht niet is bereikt (zoals toegepast in de voorgaande adviezen van de Afdeling vanaf 2019).

⁶¹ "Nieuw begrotingskader voorgesteld door de Europese Commissie: welk traject voor de Belgische overheidsfinanciën", FPB, 23.01.2023.

Tabel 29
Traject voor de Gezamenlijke Overheid, dat schuldgraadstabilisatie mogelijk maakt, vertrekkende van de prognoses FPB

GEZAMENLIJKE OVERHEID - Traject schuldgraadstabilisatie										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp				Horizon					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	resp.	resp.
				2024	2025	2026			Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	0,0%	-0,2%
Rentelasten	(2)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,3%	2,5%	2,6%	0,5%	0,9%
Primair saldo	(3)	-2,5%	-4,0%	-3,5%	-3,4%	-3,4%	-3,3%	-3,3%	0,5%	0,7%
Structureel saldo (SB)	(4)	-4,2%	-5,2%	-5,1%	-5,2%	-5,5%	-5,6%	-5,9%	-0,2%	-0,7%
<i>Δ structureel saldo</i>			-1,02%	0,16%	-0,10%	-0,28%	-0,16%	-0,28%	-0,2%	-0,7%
Schuldratio	(5)	105,0%	106,8%	108,4%	110,8%	113,6%	116,3%	119,1%	6,8%	12,3%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp groei)</i>	(6)	-8,4%	-2,7%	-2,2%	-1,2%	-0,9%	-0,8%	-0,7%		
Ambitieuzer genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)			1,8%	0,7%	0,1%	0,6%	0,6%	2,6%	3,8%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	(Δ7.a)			0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,2%	-0,7%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	(Δ7.a1)			0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,7%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	(Δ7.b)			1,6%	0,9%	0,4%	0,8%	0,9%	2,8%	4,5%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-4,2%	-5,2%	-3,5%	-2,7%	-2,6%	-2,0%	-1,4%	2,6%	3,8%
Cyclische weerslag	(8)	0,0%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,3%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Genormeerd vorderingensaldo	(10) = (7) + (8) + (9)	-4,0%	-5,7%	-3,8%	-3,0%	-2,9%	-2,2%	-1,4%	2,8%	4,3%
Genormeerde rentelasten	(11)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,2%	2,3%	2,4%	0,5%	0,7%
Evolutie rentelasten	(Δ11)		0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,5%	0,7%
Genormeerd structureel primair saldo	(12) = (7) + (11)	-2,7%	-3,5%	-1,5%	-0,6%	-0,4%	0,3%	1,0%	3,1%	4,5%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	(Δ12)		-0,8%	2,0%	0,9%	0,2%	0,7%	0,7%	3,1%	4,5%
Genormeerd primair saldo	(13) = (10) + (11)	-2,5%	-4,0%	-1,9%	-0,9%	-0,7%	0,1%	1,0%	3,3%	4,9%
Gecumuleerde primaire inspanning	(14) = (13) - (3)	0,0%	0,0%	1,6%	2,4%	2,8%	3,5%	4,3%	2,8%	4,3%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	(Δ14)		0,0%	1,6%	0,8%	0,3%	0,7%	0,8%	2,8%	4,3%
Schuldgraad	(15)	105,0%	106,8%	106,8%	106,8%	106,8%	106,2%	104,8%	0,0%	-2,0%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(16) = (Δ 15)		1,8%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,6%	-1,4%	0,0%	-2,0%
Endogene evolutie	(15.a)		1,3%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-1,0%	-1,7%	-0,9%	-3,6%
Primair saldo	(15.a1)		4,0%	1,9%	0,9%	0,7%	-0,1%	-1,0%	3,5%	2,4%
Impact (impliciete rente - groei)	(15.a2)		-2,7%	-2,2%	-1,2%	-1,0%	-0,8%	-0,7%	-4,4%	-6,0%
Exogene evolutie	(15.b)		0,6%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,9%	1,5%

Bron: Berekeningen door de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid, HRF, op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (2/2023).

3.2 Methodiek van de verdeling van de aanbevolen begrotingstrajecten voor de Gezamenlijke Overheid over de diverse overheidsgeledingen

Het Europese begrotingskader, ongeacht of het de bestaande regels of de hervormingsleidraad voor de toekomstige regels betreft, viseert enkel de Lidstaat in zijn geheel en niet de diverse overheidsgeledingen. Het respecteren van die Europese regels vereist dat de Lidstaat zelf een intern reglementair kader of ander systeem van bindende afspraken opzet voor de begrotingstrajecten van de diverse overheden dat verenigbaar is met de engagementen van de Lidstaat op Europees niveau.

Voor de praktische toepassing hiervan hanteerde de Afdeling de voorbije jaren het bij ongewijzigd beleid verwachte structurele saldo van het jaar voorafgaand aan de start van het normatief traject (SB_{t-1}) als referentie-indicator. Dat structureel saldo SB_{t-1} weerspiegelt de budgettaire impact van de gemaakte beleidskeuzes van de betrokken overheden en hun (verwachte) budgettaire uitgangspositie. De verdeling van het voor de Gezamenlijke Overheid aanbevolen traject over de verschillende entiteiten en overheden gebeurde volgens hun respectievelijk aandeel in het structureel saldo SB_{t-1} dat op het niveau van de gezamenlijke overheid wordt verwacht op basis van de februari-vooruitzichten van het FPB:

$$(SB_{t-1} \text{ deelsector } x / SB_{t-1} \text{ GO})$$

Die werkwijze wordt in onderstaand advies behouden om de volgende redenen. De bestaande Europese reglementering vervat in het Stabiliteits- en Groeipact is nog steeds van toepassing, in afwachting van een definitieve beslissing over de hervorming van het EU-kader voor economische governance, waar het begrotingskader deel van uitmaakt. Voormeld samenwerkingsakkoord van december 2013, dat uitvoering geeft aan het bestaand Europees begrotingskader, is eveneens nog steeds van toepassing.

In onderhavig advies stemt het SB_{t-1} overeen met het structureel saldo bij ongewijzigd beleid van 2023. Ingevolge de gevoelige afwijkingen tussen de prognoses FPB en deze van MoCo wordt een andere verdeelsleutel bekomen al naargelang de keuze van prognoses die men maakt.

Hierbij mag niet uit het oog worden verloren dat de prognoses MoCo, voor wat de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting betreft, zijn opgesteld in de voorschottenbenadering. De FPB prognoses daarentegen zijn conform het ESR (boeking op basis van vastgestelde rechten, hetzij op inkohieringenbasis). Die verschillende benadering is neutraal op het niveau van de Gezamenlijke Overheid, maar impacteert wel de vorderingensaldi en structurele saldi van Entiteit I en Entiteit II (en Gemeenschappen en Gewesten), en wel tegengestelde zin ⁶².

Voor een correcte opsplitsing van de normatieve begrotingstrajecten dienen bijgevolg om redenen van vergelijkbaarheid de prognoses MoCo omgezet te worden van voorschottenbenadering naar ESR-benadering ⁶³.

⁶² Impact van de voorschottenbenadering over het traject 2022 – 2028 bij ongewijzigd beleid: zie bijlage 4.7.

⁶³ Die omzetting gebeurde op basis van de raming van het verschil tussen de voorschotten- en de ESR-benadering die in de Nota MoCo (tabel 62) wordt vermeld.

De op deze wijze afgeleide verdeelsleutel is weergegeven in onderstaande tabel. Ingevolge de omvangrijke afwijking tussen het verwachte structureel saldo bij ongewijzigd beleid in 2023 tussen het FPB en het MoCo resulteert dit in een verschillende verdeelsleutel.

Tabel 30
Aandeel van de deelsectoren in het SB₂₀₂₃ bij ongewijzigd beleid van de Gezamenlijke Overheid

	SB ₂₀₂₃ bij ongewijzigd beleid % bbp (tenzij anders vermeld)	Entiteit I	Entiteit II	w.o.		GO	w.o. onverdeelde (**)
				G&G	LO		
1	Prognoses FPB (feb. 2023)						
	SB ₂₀₂₃	-4,09%	-1,15%	-1,06%	-0,09%	-5,24%	
	% aandeel in GO	77,97%	22,03%	20,30%	1,74%	100,00%	n.v.t.
2	Prognoses MoCo (23.03.2023) (*)						
	SB ₂₀₂₃	-2,70%	-1,55%	-1,46%	-0,09%	-4,28%	-0,03%
	% aandeel in GO	63,12%	36,28%	34,16%	2,13%	100,00%	0,60%
(2-1)	Vershil (MoCo - FPB)						
	SB ₂₀₂₃	1,38%	-0,40%	-0,40%	0,00%	0,96%	-0,03%
	% aandeel in GO	-14,85%	14,25%	13,86%	0,39%	0,00%	n.v.t.

(*) Omgezet van voorschottenbenadering naar ESR.

(**) Onverdeelde correcties Gezamenlijke Overheid: buiten beschouwing gelaten in de normatieve begrotingstrajecten op basis van de prognoses MoCo.

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023) en de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/03/2023).

Naar analogie met de overige delen van onderhavig advies en de werkwijze van het voorgaande jaar, werden alle tabellen met betrekking tot de normatieve trajecten voor alle deelsectoren (met inbegrip van de individuele deelstaten) opgesteld volgens de ESR-benadering, conform de werkwijze van het FPB. Er werd bijgevolg niet gecorrigeerd voor de overgang van de ESR-aanrekening van de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting naar de voorschottenbenadering.

3.3 Verdeling van de globale aanbevolen bijkomende structurele inspanning tussen de grote deelsectoren van de overheid

De door de Afdeling geadviseerde trajecten inzake de bijkomende structurele inspanning over de horizon van het Stabiliteitsprogramma 2023-2026, die resulteert in een vorderingentekort voor de Gezamenlijke Overheid dat in 2026 onder de referentiewaarde van 3,0% bbp ligt, worden in onderstaande tabellen weergegeven voor Entiteit I, Entiteit II, het geheel van de Lokale Overheden en het geheel van de Gemeenschappen en Gewesten. De overeenstemmende begrotingstrajecten voor de individuele deelstaten zijn opgenomen in punt 3.4.

Voor elk van de vier grote deelsectoren worden dus drie begrotingstrajecten voorgesteld:

- Traject 1: normatief traject uitgaande van de prognoses FPB bij ongewijzigd beleid,
- Traject 2: normatief traject uitgaande van de prognoses MoCo bij ongewijzigd beleid (omgezet van voorschottenbenadering naar ESR),
- Traject 3: normatief traject uitgaande van de prognoses FPB bij ongewijzigd beleid dat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid een stabilisatie van de schuldgraad op het niveau van 2023 toelaat.

3.3.1 Aanbevolen begrotingstrajecten voor Entiteit I

3.3.1.1 Entiteit I: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van Entiteit I een structurele verbetering vereist van 2,0 procentpunt bbp om het vorderingstekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verslechtering van 0,6 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (ondanks 0,5 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is een **bijkomende structurele inspanning vereist van 2,7 procentpunt bbp**, als volgt gespreid in de tijd:

- 0,8 procentpunt bbp in 2024,
- 0,9 procentpunt bbp in 2025,
- 0,9 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor Entiteit I in:

- een verbetering van het structurele saldo van -4,1% bbp in 2023 tot -2,1% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingstekort van -4,4% bbp in 2023 tot -2,2% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 2,2 procentpunten bbp,
- aanvankelijk nog een toename van de schuldgraad in 2024 en 2025, gevolgd door een eerste afname in 2026.

Tabel 31
Aanbevolen normatief traject voor Entiteit I,
vertrekkende van de prognoses FPB

ENTITEIT I										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				2024	2025	2026			resp.	resp.
									Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-2,9%	-4,4%	-4,3%	-4,5%	-4,9%	-5,2%	-5,4%	-0,5%	-1,0%
Rentelasten	(2)	1,3%	1,5%	1,6%	1,7%	1,8%	2,0%	2,1%	0,4%	0,7%
Primair saldo	(3)	-1,6%	-2,9%	-2,7%	-2,8%	-3,0%	-3,1%	-3,3%	-0,1%	-0,3%
Structureel saldo (SB)	(4)	-3,0%	-4,1%	-4,0%	-4,3%	-4,7%	-5,0%	-5,4%	-0,6%	-1,3%
Δ structureel saldo			-1,1%	0,1%	-0,3%	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,6%	-1,3%
Schuldratio	(5)	83,5%	84,7%	85,7%	87,5%	89,8%	92,3%	95,0%	5,1%	10,3%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,3%	-2,6%	-2,1%	-1,1%	-0,9%	-0,7%	-0,7%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)			0,9%	0,7%	0,5%	0,6%	0,5%	2,0%	3,1%
bij ongewijzigd beleid	(Δ7.a)			0,1%	-0,3%	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,6%	-1,3%
waarvan afbouw maatregelen energiecrisis	(Δ7.a1)			0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%	0,5%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	(Δ7.b)			0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,7%	4,5%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-3,0%	-4,1%	-3,2%	-2,6%	-2,1%	-1,5%	-0,9%	2,0%	3,1%
Overgangscorrecties	(8)	0,0%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%	0,1%	0,2%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,1%	-0,1%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Correctie overdrachten	(10)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-2,9%	-4,4%	-3,6%	-2,8%	-2,2%	-1,6%	-0,9%	2,2%	3,5%
Genormeerde rentelasten	(12)	1,3%	1,5%	1,6%	1,7%	1,8%	1,9%	1,9%	0,3%	0,5%
Evolutie rentelasten	(Δ12)		0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,3%	0,5%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-1,7%	-2,6%	-1,6%	-0,9%	-0,3%	0,4%	1,0%	2,4%	3,6%
Structurele primaire verbetering	(Δ13)		-0,9%	1,0%	0,8%	0,6%	0,7%	0,5%	2,4%	3,6%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-1,6%	-2,9%	-2,0%	-1,1%	-0,4%	0,3%	1,0%	2,5%	3,9%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,0%	0,0%	0,8%	1,7%	2,6%	3,5%	4,3%	2,6%	4,3%
Bijkomende primaire inspanning	(Δ15)		0,0%	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	0,8%	2,6%	4,3%
Schuldgraad	(16)	83,5%	84,7%	85,0%	85,1%	84,8%	83,9%	82,3%	0,0%	-2,4%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(17) = (Δ 16)		1,2%	0,2%	0,1%	-0,3%	-0,9%	-1,5%	0,0%	-2,4%
Endogene evolutie	(16.a)			0,2%	0,2%	-0,3%	-0,9%	-1,5%	0,2%	-2,3%
Primair saldo	(16.a1)			2,0%	1,1%	0,4%	-0,3%	-1,0%	3,5%	2,2%
Impact (impliciete rente - groei)	(16.a2)			-1,7%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	-3,4%	-4,5%
Exogene evolutie	(16.b)			0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

3.3.1.2 Entiteit I: normatief traject 2 op basis van de prognoses van het MoCo

In **traject 2** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van Entiteit I een structurele verbetering vereist van 1,0 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verslechtering van 1,2 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (ondanks 0,5 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is een **bijkomende structurele inspanning vereist van 2,3 procentpunt bbp**, als volgt gespreid in de tijd:

- 0,9 procentpunt bbp in 2024,
- 0,6 procentpunt bbp in 2025,
- 0,7 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject ⁶⁴ resulteert voor Entiteit I in:

- een verbetering van het structurele saldo van -2,7% bbp in 2023 tot -1,7% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -3,4% bbp in 2023 tot -1,8% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 1,6 procentpunten bbp,
- een stijging van de schuldgraad in 2024, maar een daling vanaf 2025.

⁶⁴ Trajectberekening met inachtneming van: 1/ voor prognoses bij ongewijzigd beleid: NFS versie 23.03.2023, schuld EI bepaald als het verschil tussen schuld GO (23.03.2023) en schuld EII, rentelasten en primair saldo herrekend a.h.v. impliciete rentevoet nota MoCo 16.03.2023, 2/ overgangscorrecties (cyclische component, one offs en correctie overdrachten) o.b.v. nota MoCo 16.03.2023.

Het verschil dat in bedoelde correcties voor 2022-2023 tussen de prognoses FPB en MoCo wordt vastgesteld, houdt bijna integraal verband met de toepassing van de “correctie afrekeningssaldi” van financiële middelen bedoeld in de Bijzondere Financieringswet. Die correctie werd in de prognoses MoCo als one off beschouwd. De correctie speelt enkel tussen Entiteit I en Entiteit II (in tegengestelde zin) en is neutraal op het niveau van de Gezamenlijke Overheid. De correctie werd voorheen ook door de HRF toegepast voor de individuele deelstaten (niet voor het geheel van G&G), maar werd in onderhavig advies niet meer weerhouden omdat de normatieve trajecten integraal in ESR werden opgesteld: zie ook punt 3.4. De correctie werd in de nota MoCo enkel voorzien voor 2022 en 2023 (en geraamd op +0,2% bbp respectievelijk -0,4% bbp voor Entiteit I en in omgekeerde zin voor Entiteit II).

Voor het overige is het verschil in bedoelde correcties te wijten aan de “correctie overdrachten” die in onderhavig advies nog op basis van de ramingen van de begrotingscontrole 2023 kon geactualiseerd worden voor de periode 2023-2028, wat nog niet het geval was in de prognoses MoCo. De correctie houdt verband met de gedeeltelijke doorrekening van de economische groei in middelen die krachtens de Bijzondere Financieringswet aan de deelstaten worden getransfereerd.

Tabel 32
Aanbevolen normatief traject voor Entiteit I,
vertrekkende van de prognoses MoCo

ENTITEIT I										
uitgaande van de Nota Monitoringcomité 2023-2028 (versie 23.03.2023) (*)										
In % bbp				Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (03/2023 MoCo)										
Vorderingensaldo	(1)	-2,9%	-3,4%	-3,5%	-3,7%	-4,1%	-4,5%	-4,9%	-0,7%	-1,5%
Rentelasten	(2)	1,2%	1,4%	1,6%	1,7%	1,9%	2,1%	2,3%	0,5%	0,8%
Primair saldo	(3)	-1,7%	-2,0%	-1,9%	-1,9%	-2,2%	-2,5%	-2,7%	-0,2%	-0,6%
Structureel saldo (SB)	(4)	-3,3%	-2,7%	-3,1%	-3,4%	-4,0%	-4,4%	-4,9%	-1,2%	-2,2%
	<i>Δ structureel saldo</i>			0,6%	-0,4%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	-1,2%	-2,2%
Schuldgraad	(5)	83,8%	84,3%	84,5%	85,7%	87,4%	89,5%	91,8%	3,1%	7,5%
	<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,4%	-2,7%	-2,1%	-1,1%	-0,8%	-0,4%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	<i>(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)</i>			0,5%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	1,0%	1,5%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	<i>(Δ7.a)</i>			-0,4%	-0,3%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	-1,2%	-2,2%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	<i>(Δ7.a1)</i>			0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%	0,5%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	<i>(Δ7.b)</i>			0,9%	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	2,3%	3,7%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-3,3%	-2,7%	-2,2%	-1,9%	-1,7%	-1,4%	-1,2%	1,0%	1,5%
Overgangscorrecties	(8)	0,4%	-0,7%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%	0,5%	0,7%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8)	-2,9%	-3,4%	-2,5%	-2,1%	-1,8%	-1,5%	-1,2%	1,6%	2,2%
Genormeerde rentelasten	(12)	1,3%	1,4%	1,6%	1,7%	1,8%	1,9%	2,1%	0,4%	0,6%
Evolutie rentelasten	<i>(Δ12)</i>		0,1%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,4%	0,6%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-2,0%	-1,3%	-0,6%	-0,2%	0,2%	0,5%	0,8%	1,5%	2,1%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	<i>(Δ13)</i>		0,7%	0,7%	0,5%	0,3%	0,4%	0,3%	1,5%	2,1%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-1,6%	-2,0%	-0,9%	-0,4%	0,0%	0,4%	0,8%	2,0%	2,8%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,1%	0,0%	0,9%	1,5%	2,2%	2,9%	3,5%	2,2%	3,5%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	<i>(Δ15)</i>		-0,1%	0,9%	0,6%	0,7%	0,6%	0,6%	2,2%	3,5%
Schuldgraad	(16)	83,8%	84,3%	83,6%	83,0%	82,3%	81,5%	80,3%	-2,0%	-4,0%
Jaarlijks verschil, waarvan:	<i>(17) = (Δ 16)</i>		0,5%	-0,8%	-0,5%	-0,7%	-0,9%	-1,1%	-2,0%	-4,0%
Endogene evolutie	<i>(16.a)</i>			-0,8%	-0,5%	-0,6%	-0,9%	-1,2%	-1,9%	-3,9%
Primair saldo	<i>(16.a1)</i>			0,9%	0,4%	0,0%	-0,4%	-0,8%	1,3%	0,1%
Impact (impliciete rente - groei)	<i>(16.a2)</i>			-1,7%	-0,9%	-0,6%	-0,5%	-0,3%	-3,2%	-4,0%
Exogene evolutie	<i>(16.b)</i>			0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%

(*) De impact van de in de nota MoCo toegepaste voorschottenbenadering inzake gewestelijke personenbelasting werd geneutraliseerd om redenen van vergelijkbaarheid met FPB.

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/03/2023).

3.3.1.3 Entiteit I: normatief traject 3 op basis van de prognoses van het FPB

In **traject 3** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van Entiteit I een structurele verbetering vereist van 2,0 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verslechtering van 0,6 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (ondanks 0,5 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is een **bijkomende structurele inspanning vereist van 2,7 procentpunt bbp**, als volgt gespreid in de tijd:

- 1,3 procentpunt bbp in 2024,
- 0,8 procentpunt bbp in 2025,
- 0,5 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor Entiteit I in:

- een verbetering van het structurele saldo van -4,1% bbp in 2023 tot -2,0% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingstekort van -4,4% bbp in 2023 tot -2,2% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 2,2 procentpunten bbp,
- een afname van de schuldgraad vanaf 2024.

Tabel 33
Normatief traject voor Entiteit I, dat schuldgraadstabilisatie op het niveau van de
Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt,
vertrekkende van de prognoses FPB

ENTITEIT I - Traject dat een schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				2024	2025	2026			resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-2,9%	-4,4%	-4,3%	-4,5%	-4,9%	-5,2%	-5,4%	-0,5%	-1,0%
Rentelasten	(2)	1,3%	1,5%	1,6%	1,7%	1,8%	2,0%	2,1%	0,4%	0,7%
Primair saldo	(3)	-1,6%	-2,9%	-2,7%	-2,8%	-3,0%	-3,1%	-3,3%	-0,1%	-0,3%
Structureel saldo (SB)	(4)	-3,0%	-4,1%	-4,0%	-4,3%	-4,7%	-5,0%	-5,4%	-0,6%	-1,3%
	<i>Δ structureel saldo</i>		-1,1%	0,1%	-0,3%	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,6%	-1,3%
Schuldratio	(5)	83,5%	84,7%	85,7%	87,5%	89,8%	92,3%	95,0%	5,1%	10,3%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,3%	-2,6%	-2,1%	-1,1%	-0,9%	-0,7%	-0,7%		
Ambitieuzer genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			1,4%	0,6%	0,1%	0,5%	0,5%	2,0%	3,0%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	$(\Delta 7.a)$			0,1%	-0,3%	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,6%	-1,3%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	$(\Delta 7.a1)$			0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%	0,5%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	$(\Delta 7.b)$			1,3%	0,8%	0,5%	0,8%	0,9%	2,7%	4,3%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-3,0%	-4,1%	-2,7%	-2,1%	-2,0%	-1,6%	-1,1%	2,0%	3,0%
Cyclische weerslag	(8)	0,0%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	0,0%	0,1%	0,2%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,1%	-0,1%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Correctie overdrachten	(10)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Genormeerd vorderingensaldo	$(11) = (7) + (8) + (9) + (10)$	-2,9%	-4,4%	-3,0%	-2,4%	-2,2%	-1,7%	-1,1%	2,2%	3,3%
Genormeerde rentelasten	(12)	1,3%	1,5%	1,6%	1,7%	1,8%	1,9%	1,9%	0,3%	0,5%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$		0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,3%	0,5%
Genormeerd structureel primair saldo	$(13) = (7) + (12)$	-1,7%	-2,6%	-1,1%	-0,4%	-0,3%	0,3%	0,8%	2,4%	3,4%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$(\Delta 13)$		-0,9%	1,5%	0,7%	0,2%	0,6%	0,5%	2,4%	3,4%
Genormeerd primair saldo	$(14) = (11) + (12)$	-1,6%	-2,9%	-1,4%	-0,7%	-0,5%	0,2%	0,8%	2,5%	3,8%
Gecumuleerde primaire inspanning	$(15) = (14) - (3)$	0,0%	0,0%	1,3%	2,1%	2,6%	3,3%	4,1%	2,6%	4,1%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	$(\Delta 15)$		0,0%	1,3%	0,8%	0,5%	0,7%	0,8%	2,6%	4,1%
Schuldgraad	(16)	83,5%	84,7%	84,4%	84,1%	83,8%	83,0%	81,7%	-0,9%	-3,0%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$		1,2%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,8%	-1,3%	-0,9%	-3,0%
Endogene evolutie	$(16.a)$			-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,8%	-1,3%	-0,8%	-2,9%
Primair saldo	$(16.a1)$			1,4%	0,7%	0,5%	-0,2%	-0,8%	2,5%	1,5%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a2)$			-1,7%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	-3,3%	-4,5%
Exogene evolutie	$(16.b)$			0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

3.3.1.4 Samenvatting van de drie trajecten voor Entiteit I

Op basis van de in punt 3.2 beschreven methodiek schommelt de aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid voor Entiteit I gecumuleerd over de horizon van het Stabiliteitsprogramma 2023-2026 tussen 2,3 en 2,7 procentpunten bbp, al naargelang het weerhouden begrotingstraject.

Tabel 34
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid voor Entiteit I

In % bbp	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
	2024	2025	2026				
ENTITEIT I							
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid (O.B.):							
Traject 1 (o.b.v. O.B. FPB)	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,7%	4,5%
Traject 2 (o.b.v. O.B. MoCo)	0,9%	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	2,3%	3,7%
Traject 3 (o.b.v. O.B. FPB)	1,3%	0,8%	0,5%	0,8%	0,9%	2,7%	4,3%
Gezamenlijke Overheid							
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid (O.B.):							
Traject 1 (o.b.v. O.B. FPB)	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,7%
Traject 2 (o.b.v. O.B. MoCo)	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	2,1%	3,4%
Traject 3 (o.b.v. O.B. FPB)	1,6%	0,9%	0,4%	0,8%	0,9%	2,8%	4,5%

Bron: Berekeningen HRF-FIN.

3.3.2 Aanbevolen begrotingstrajecten voor Entiteit II

3.3.2.1 Entiteit II: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van Entiteit II een structurele verbetering vereist van 0,6 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,4 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (waarvan 0,2 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is een **bijkomende structurele inspanning vereist van 0,2 procentpunt bbp**, als volgt gespreid in de tijd:

- 0,16 procentpunt bbp in 2024,
- 0,02 procentpunt bbp in 2025,
- -0,01 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor Entiteit II in:

- een verbetering van het structurele saldo van -1,2% bbp in 2023 tot -0,6% bbp in 2026,

- een daling van het nominale vorderingstekort van -1,3% bbp in 2023 tot -0,7% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,6 procentpunten bbp,
- een continue stijging van de schuldgraad.

Omwille van de verwachte toename van de schuldgraad raadt de Afdeling aan om mogelijke marges niet aan te wenden.

Tabel 35
Aanbevolen normatief traject voor Entiteit II,
vertrekkende van de prognoses FPB

ENTITEIT II										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp				Horizon					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	resp.	resp.
				2024	2025	2026			Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-1,2%	-1,3%	-1,1%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,5%	0,8%
Rentelasten	(2)	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%	0,1%	0,2%
Primair saldo	(3)	-0,9%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,4%	-0,2%	0,0%	0,6%	1,0%
Structureel saldo (SB)	(4)	-1,3%	-1,2%	-1,1%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,4%	0,7%
	<i>Δ structureel saldo</i>		0,1%	0,1%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,4%	0,7%
Schuldratio	(5)	21,4%	22,1%	22,7%	23,3%	23,8%	24,0%	24,1%	1,7%	2,0%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,6%	-3,0%	-2,5%	-1,4%	-1,1%	-1,0%	-0,9%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	<i>(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)</i>			0,2%	0,2%	0,1%	0,2%	0,1%	0,6%	0,9%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	<i>(Δ7.a)</i>			0,1%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,4%	0,7%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	<i>(Δ7.a1)</i>			0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	<i>(Δ7.b)</i>			0,16%	0,02%	-0,01%	0,01%	0,03%	0,2%	0,2%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-1,3%	-1,2%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,4%	-0,3%	0,6%	0,9%
Cyclische weerslag	(8)	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,1%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Correctie overdrachten	(10)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-1,2%	-1,3%	-0,9%	-0,8%	-0,7%	-0,5%	-0,3%	0,6%	1,0%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%	0,1%	0,2%
Evolutie rentelasten	<i>(Δ12)</i>		0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-1,0%	-0,9%	-0,6%	-0,3%	-0,2%	0,1%	0,2%	0,7%	1,1%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	<i>(Δ13)</i>		0,2%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,7%	1,1%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,9%	-1,0%	-0,6%	-0,4%	-0,2%	0,0%	0,2%	0,8%	1,2%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	<i>(Δ15)</i>		0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
Schuldgraad	(16)	21,4%	22,1%	22,5%	23,0%	23,3%	23,4%	23,2%	1,2%	1,2%
Jaarlijks verschil, waarvan:	<i>(17) = (Δ16)</i>		0,7%	0,4%	0,5%	0,3%	0,1%	-0,1%	1,2%	1,2%
Endogene evolutie	<i>(16.a)</i>	-0,8%	0,4%	0,1%	0,1%	0,0%	-0,2%	-0,4%	0,2%	-0,5%
Primair saldo	<i>(16.a1)</i>	0,9%	1,0%	0,6%	0,4%	0,2%	0,0%	-0,2%	1,3%	1,0%
Impact (impliciete rente - groei)	<i>(16.a2)</i>	-1,7%	-0,6%	-0,5%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-1,1%	-1,5%
Exogene evolutie	<i>(16.b)</i>	0,7%	0,3%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	1,0%	1,6%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

3.3.2.2 Entiteit II: normatief traject 2 op basis van de prognoses van het MoCo

In **traject 2** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van Entiteit II een structurele verbetering vereist van 0,6 procentpunt bbp om het vorderingstekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,8 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (waaronder 0,2 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is er gecumuleerd **geen bijkomende structurele inspanning vereist**. De spreiding in de tijd is als volgt:

- -0,24 procentpunt bbp in 2024,
- 0,06 procentpunt bbp in 2025,
- -0,04 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject ⁶⁵ resulteert voor Entiteit II in:

- een verbetering van het structurele saldo van -1,6% bbp in 2023 tot -1,0% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingstekort van -1,3% bbp in 2023 tot -1,0% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,3 procentpunten bbp,
- een continue stijging van de schuldgraad.

Omwille van de verwachte toename van de schuldgraad raadt de Afdeling aan om mogelijke marges niet aan te wenden.

⁶⁵ Trajectberekening met inachtneming van: overgangscorrecties (cyclische component, one off's (met inbegrip van de correctie afrekeningssaldi) en correctie overdrachten) o.b.v. nota MoCo 16.03.2023. Geen actualisering van de cijfers EII in de nota MoCo 23.03.2023.

Het verschil dat in bedoelde correcties voor 2022-2023 tussen de prognoses FPB en MoCo wordt vastgesteld, houdt bijna integraal verband met de toepassing van de "correctie afrekeningssaldi" van financiële middelen bedoeld in de Bijzondere Financieringswet. Die correctie werd in de prognoses MoCo als one off beschouwd. De correctie speelt enkel tussen Entiteit I en Entiteit II (in tegengestelde zin) en is neutraal op het niveau van de Gezamenlijke Overheid. De correctie werd voorheen ook door de HRF toegepast voor de individuele deelstaten (niet voor het geheel van G&G), maar werd in onderhavig advies niet meer weerhouden omdat de normatieve trajecten integraal in ESR werden opgesteld: zie ook punt 3.4. De correctie werd in de nota MoCo enkel voorzien voor 2022 en 2023 (en geraamd op -0,2% bbp respectievelijk +0,4% bbp voor Entiteit II en in omgekeerde zin voor Entiteit I).

Voor het overige is het verschil in bedoelde correcties te wijten aan de "correctie overdrachten" die in onderhavig advies nog op basis van de ramingen van de begrotingscontrole 2023 kon geactualiseerd worden voor de periode 2023-2028, wat nog niet het geval was in de prognoses MoCo. De correctie houdt verband met de gedeeltelijke doorrekening van de economische groei in middelen die krachtens de Bijzondere Financieringswet aan de deelstaten worden getransfereerd.

Tabel 36
Aanbevolen normatief traject voor Entiteit II,
vertrekkende van de prognoses MoCo

ENTITEIT II										
uitgaande van de Nota Monitoringcomité 2023-2028 (versie 23.03.2023) (*)										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				2024	2025	2026			resp.	resp.
									$\Sigma(\Delta 26-24)$	$\Sigma(\Delta 28-24)$
Ongewijzigd beleid (03/2023 MoCo)										
Vorderingensaldo	(1)	-1,2%	-1,3%	-1,1%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,5%	0,8%
Rentelasten	(2)	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%	0,1%	0,2%
Primair saldo	(3)	-0,9%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,4%	-0,2%	0,0%	0,6%	1,0%
Structureel saldo (SB)	(4)	-1,0%	-1,6%	-1,0%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,8%	1,1%
	Δ structureel saldo			-0,6%	0,5%	0,1%	0,2%	0,1%	0,8%	1,1%
Schuldratio	(5)	21,4%	22,1%	22,7%	23,3%	23,8%	24,0%	24,1%	1,7%	2,0%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,6%	-3,0%	-2,5%	-1,4%	-1,1%	-1,0%	-0,9%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,3%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,6%	0,8%
	$(\Delta 7.a)$			0,5%	0,1%	0,2%	0,2%	0,1%	0,8%	1,1%
	$(\Delta 7.a1)$			0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
	$(\Delta 7.b)$			-0,24%	0,06%	-0,04%	-0,01%	0,00%	-0,2%	-0,2%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>										
aanbevolen bijkomende structurele inspanning										
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-1,0%	-1,6%	-1,3%	-1,1%	-1,0%	-0,8%	-0,7%	0,6%	0,8%
Overgangscorrecties	(8)	-0,2%	0,3%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	-0,3%	-0,3%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8)	-1,2%	-1,3%	-1,3%	-1,2%	-1,0%	-0,9%	-0,7%	0,3%	0,6%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%	0,2%	0,2%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-0,7%	-1,3%	-0,9%	-0,7%	-0,5%	-0,3%	-0,2%	0,8%	1,1%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$	-0,5%	-0,5%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,8%	1,1%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,9%	-1,0%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,4%	-0,2%	0,4%	0,8%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$			-0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%
Schuldgraad										
Jaarlijks verschil, waarvan:	(17) = $(\Delta 16)$	21,4%	22,1%	22,9%	23,7%	24,4%	24,9%	25,1%	2,3%	3,0%
Endogene evolutie	$(16.a)$		0,7%	0,8%	0,8%	0,7%	0,5%	0,2%	2,3%	3,0%
Primair saldo	$(16.a1)$			0,5%	0,5%	0,3%	0,2%	0,0%	1,3%	1,4%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a2)$			1,0%	0,8%	0,6%	0,4%	0,2%	2,4%	3,0%
Exogene evolutie	$(16.b)$			-0,5%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-1,1%	-1,5%
				0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	1,0%	1,6%

(*) De impact van de in de nota MoCo toegepaste voorschottenbenadering inzake gewestelijke personenbelasting werd geneutraliseerd om redenen van vergelijkbaarheid met FPB.

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/03/2023).

3.3.2.3 Entiteit II: normatief traject 3 op basis van de prognoses van het FPB

In **traject 3** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van Entiteit II een structurele verbetering vereist van 0,6 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,4 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (waarvan 0,5 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is een **bijkomende structurele inspanning vereist van 0,2 procentpunt bbp**, als volgt gespreid in de tijd:

- 0,31 procentpunt bbp in 2024,
- 0,00 procentpunt bbp in 2025,
- -0,14 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor Entiteit II in:

- een verbetering van het structurele saldo van -1,2% bbp in 2023 tot -0,6% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingstekort van -1,3% bbp in 2023 tot -0,6% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,7 procentpunten bbp,
- een continue stijging van de schuldgraad ondanks de frontloading⁶⁶ in dit traject.

Omwille van de verwachte toename van de schuldgraad raadt de Afdeling aan om mogelijke marges niet aan te wenden.

Tabel 37
Normatief traject voor Entiteit II dat schuldgraadstabilisatie op het niveau van de Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt, vertrekkende van de prognoses FPB

ENTITEIT II - Traject dat een schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp				Horizon					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	resp.	resp.
				2024	2025	2026			Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingsaldo	(1)	-1,2%	-1,3%	-1,1%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,5%	0,8%
Rentelasten	(2)	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%	0,1%	0,2%
Primair saldo	(3)	-0,9%	-1,0%	-0,8%	-0,6%	-0,4%	-0,2%	0,0%	0,6%	1,0%
Structureel saldo (SB)	(4)	-1,3%	-1,2%	-1,1%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,4%	0,7%
	<i>Δ structureel saldo</i>		0,1%	0,1%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,4%	0,7%
Schuldratio	(5)	21,4%	22,1%	22,7%	23,3%	23,8%	24,0%	24,1%	1,7%	2,0%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,6%	-3,0%	-2,5%	-1,4%	-1,1%	-1,0%	-0,9%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	<i>(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)</i>			0,4%	0,2%	0,0%	0,1%	0,1%	0,6%	0,8%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	<i>(Δ7.a)</i>			0,1%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,4%	0,7%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	<i>(Δ7.a1)</i>			0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
<i>aanbevolen bijkomende structurele inspanning</i>	<i>(Δ7.b)</i>			0,31%	0,00%	-0,14%	-0,03%	0,02%	0,2%	0,2%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-1,3%	-1,2%	-0,8%	-0,6%	-0,6%	-0,4%	-0,3%	0,6%	0,8%
Cyclische weerslag	(8)	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,1%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Correctie overdrachten	(10)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-1,2%	-1,3%	-0,8%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	-0,3%	0,7%	1,0%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%	0,1%	0,2%
Evolutie rentelasten	<i>(Δ12)</i>		0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-1,0%	-0,9%	-0,4%	-0,2%	-0,2%	0,0%	0,2%	0,7%	1,0%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	<i>(Δ13)</i>		0,2%	0,4%	0,2%	0,1%	0,2%	0,2%	0,7%	1,0%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,9%	-1,0%	-0,5%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,2%	0,8%	1,2%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,0%	0,0%	0,3%	0,3%	0,2%	0,1%	0,1%	0,2%	0,1%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	<i>(Δ15)</i>		0,0%	0,3%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%
Schuldgraad	(16)	21,4%	22,1%	22,4%	22,7%	23,0%	23,1%	23,1%	0,9%	1,0%
Jaarlijks verschil, waarvan:	<i>(17) = (Δ16)</i>		0,7%	0,3%	0,3%	0,3%	0,1%	-0,1%	0,9%	1,0%
Endogene evolutie	<i>(16.a)</i>	-0,8%	0,4%	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,4%	-0,1%	-0,7%
Primair saldo	<i>(16.a1)</i>	0,9%	1,0%	0,5%	0,3%	0,2%	0,0%	-0,2%	1,0%	0,8%
Impact (impliciete rente - groei)	<i>(16.a2)</i>	-1,7%	-0,6%	-0,5%	-0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-1,1%	-1,5%
Exogene evolutie	<i>(16.b)</i>	0,7%	0,3%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	1,0%	1,6%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

⁶⁶ Onder frontloading/ backloading verstaat men respectievelijk het vervroegen / uitstellen van een deel van de begrotingsinspanning naar het eerdere/ latere jaar.

3.3.2.4 Samenvatting van de drie trajecten voor Entiteit II

Op basis van de in punt 3.2 beschreven methodiek schommelt de aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid voor Entiteit II gecumuleerd over de horizon van het Stabiliteitsprogramma 2023-2026 tussen 0,2 procentpunt bbp en een versoepeling van 0,2 procentpunt bbp, al naargelang het weerhouden begrotingstraject.

Tabel 38
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid voor Entiteit II

In % bbp	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023						
	2024	2025	2026	2027	2028	$\Sigma(\Delta 26-24)$	$\Sigma(\Delta 28-24)$
ENTITEIT II							
<i>Aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid (O.B.):</i>							
Traject 1 (o.b.v. O.B. FPB)	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
Traject 2 (o.b.v. O.B. MoCo)	-0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%
Traject 3 (o.b.v. O.B. FPB)	0,3%	0,0%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%
Gezamenlijke Overheid							
<i>Aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid (O.B.):</i>							
Traject 1 (o.b.v. O.B. FPB)	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,7%
Traject 2 (o.b.v. O.B. MoCo)	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	2,1%	3,4%
Traject 3 (o.b.v. O.B. FPB)	1,6%	0,9%	0,4%	0,8%	0,9%	2,8%	4,5%

Bron: Berekeningen HRF-FIN.

3.3.3 Aanbevolen begrotingstrajecten voor het geheel van Gemeenschappen en Gewesten

3.3.3.1 G&G: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van G&G een structurele verbetering vereist van 0,5 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,4 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (waarvan 0,2 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is een **bijkomende structurele inspanning vereist van 0,2 procentpunt bbp**, als volgt gespreid in de tijd:

- 0,04 procentpunt bbp in 2024,
- 0,13 procentpunt bbp in 2025,
- 0,00 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor G&G in:

- een verbetering van het structurele saldo van -1,1% bbp in 2023 tot -0,5% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingstekort van -1,2% bbp in 2023 tot -0,6% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,6 procentpunten bbp,
- een continue toename van de schuldgraad met 1,4 procentpunten bbp over de periode 2024-2026.

Tabel 39
Aanbevolen normatief traject voor de G&G,
vertrekkende van de prognoses FPB

Geheel van Gemeenschappen en Gewesten uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023											
In % bbp		Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023						2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	2024	2025	2026	resp.			resp.	
Σ(Δ 26-24) Σ(Δ 28-24)											
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)											
Vorderingensaldo	(1)	-1,18%	-1,17%	-0,90%	-0,90%	-0,76%	-0,63%	-0,51%	0,41%	0,66%	
Rentelasten	(2)	0,24%	0,28%	0,32%	0,36%	0,40%	0,44%	0,47%	0,12%	0,19%	
Primair saldo	(3)	-0,95%	-0,90%	-0,58%	-0,54%	-0,36%	-0,19%	-0,05%	0,54%	0,85%	
Structureel saldo (SB)	(4)	-1,28%	-1,06%	-0,88%	-0,84%	-0,70%	-0,59%	-0,51%	0,36%	0,55%	
<i>Δ structureel saldo</i>											
Schuldratio	(5)	17,27%	17,99%	18,55%	19,22%	19,75%	20,12%	20,31%	1,76%	2,32%	
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,33%	-2,77%	-2,21%	-1,17%	-0,90%	-0,76%	-0,65%			
Genormeerd scenario:											
STRUCTURELE VERBETERING	(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)			0,22%	0,17%	0,13%	0,16%	0,13%	0,53%	0,82%	
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	(Δ7.a)			0,19%	0,04%	0,13%	0,12%	0,07%	0,36%	0,55%	
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	(Δ7.a1)			0,16%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,16%	0,16%	
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	(Δ7.b)			0,04%	0,13%	0,00%	0,04%	0,06%	0,17%	0,27%	
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-1,28%	-1,06%	-0,84%	-0,67%	-0,54%	-0,38%	-0,25%	0,53%	0,82%	
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,10%	-0,07%	-0,08%	-0,07%	-0,05%	0,00%	0,02%	0,10%	
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,08%	-0,03%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%	
Correctie overdrachten	(10)	0,01%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	-0,01%	-0,02%	
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-1,18%	-1,17%	-0,87%	-0,73%	-0,60%	-0,42%	-0,25%	0,58%	0,93%	
Genormeerde rentelasten	(12)	0,24%	0,28%	0,32%	0,36%	0,40%	0,43%	0,45%	0,12%	0,18%	
Evolutie rentelasten	(Δ12)		0,04%	0,04%	0,04%	0,04%	0,03%	0,02%	0,12%	0,18%	
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-1,05%	-0,79%	-0,52%	-0,31%	-0,14%	0,05%	0,21%	0,65%	0,99%	
<i>Structurele primaire verbetering</i>	(Δ13)		0,26%	0,27%	0,21%	0,17%	0,19%	0,16%	0,65%	0,99%	
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,95%	-0,90%	-0,55%	-0,37%	-0,20%	0,01%	0,21%	0,70%	1,10%	
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	0,04%	0,16%	0,16%	0,20%	0,25%	0,16%	0,25%	
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	(Δ15)		0,00%	0,04%	0,13%	0,00%	0,04%	0,05%	0,16%	0,25%	
Schuldgraad	(16)	17,27%	17,99%	18,51%	19,02%	19,39%	19,56%	19,50%	1,40%	1,52%	
Jaarlijks verschil, waarvan:	(17) = (Δ 16)		0,71%	0,52%	0,51%	0,37%	0,17%	-0,06%	1,40%	1,52%	
Endogene evolutie	(16.a)	-0,33%	0,44%	0,16%	0,16%	0,03%	-0,15%	-0,33%	0,36%	-0,12%	
Primair saldo	(16.a1)	0,95%	0,90%	0,55%	0,37%	0,20%	-0,01%	-0,21%	1,12%	0,90%	
Impact (impliciete rente - groei)	(16.a2)	-1,28%	-0,46%	-0,38%	-0,21%	-0,17%	-0,14%	-0,12%	-0,76%	-1,03%	
Exogene evolutie	(16.b)	0,74%	0,27%	0,36%	0,35%	0,34%	0,33%	0,27%	1,04%	1,64%	

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

3.3.3.2 G&G: normatief traject 2 op basis van de prognoses van het MoCo

In **traject 2** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van G&G een structurele verbetering vereist van 0,6 procentpunt bbp om het vorderingstekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,8 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (waaronder 0,2 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is er **gecumuleerd geen bijkomende structurele verbetering vereist**. De spreiding in de tijd is als volgt:

- -0,36 procentpunt bbp in 2024,

- 0,17 procentpunt bbp in 2025,
- -0,02 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor G&G in:

- een verbetering van het structureel saldo van -1,5% bbp in 2023 tot -0,9% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingstekort van -1,2% bbp in 2023 tot -1,0% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,2 procentpunten bbp,
- een continue en aanzienlijke toename van schuldgraad met 2,5 procentpunt bbp over de periode 2024-2026.

Omwille van de verwachte toename van de schuldgraad raadt de Afdeling aan om mogelijke marges niet aan te wenden.

Tabel 40
Aanbevolen normatief traject voor de G&G,
vertrekkende van de prognoses MoCo

Geheel van Gemeenschappen en Gewesten										
uitgaande van de Nota Monitoringcomité 2023-2028 (versie 23.03.2023) (*)										
In % bbp				Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023				(26 - 23)	(28 - 23)	
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. $\Sigma(\Delta 26-24)$	resp. $\Sigma(\Delta 28-24)$
Ongewijzigd beleid (23.03.2023 MoCo)										
Vorderingensaldo	(1)	-1,18%	-1,17%	-0,90%	-0,90%	-0,76%	-0,63%	-0,51%	0,41%	0,66%
Rentelasten	(2)	0,24%	0,28%	0,32%	0,36%	0,40%	0,44%	0,47%	0,12%	0,19%
Primair saldo	(3)	-0,95%	-0,90%	-0,58%	-0,54%	-0,36%	-0,19%	-0,05%	0,54%	0,85%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,98%	-1,46%	-0,84%	-0,82%	-0,69%	-0,58%	-0,51%	0,77%	0,95%
	<i>Δ structureel saldo</i>			0,62%	0,02%	0,13%	0,11%	0,07%	0,77%	0,95%
Schuldratio	(5)	17,27%	17,99%	18,55%	19,22%	19,75%	20,12%	20,31%	1,76%	2,32%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,33%	-2,77%	-2,21%	-1,17%	-0,90%	-0,76%	-0,65%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
<i>waarvan opbouw maatregelen energiecrisis</i>										
aanbevolen bijkomende structurele inspanning										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,26%	0,18%	0,11%	0,13%	0,10%	0,56%	0,79%
	$(\Delta 7.a)$			0,62%	0,02%	0,13%	0,11%	0,07%	0,77%	0,95%
	$(\Delta 7.a.1)$			0,16%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,16%	0,16%
	$(\Delta 7.b)$			-0,36%	0,17%	-0,02%	0,02%	0,04%	-0,21%	-0,16%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,98%	-1,46%	-1,20%	-1,01%	-0,90%	-0,77%	-0,67%	0,56%	0,79%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,10%	-0,07%	-0,08%	-0,07%	-0,05%	0,00%	0,02%	0,10%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	-0,22%	0,38%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,38%	-0,38%
Correctie overdrachten	(10)	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-1,18%	-1,17%	-1,26%	-1,09%	-0,97%	-0,82%	-0,67%	0,20%	0,51%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,24%	0,28%	0,32%	0,37%	0,41%	0,45%	0,49%	0,14%	0,21%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$	0,04%	0,04%	0,04%	0,05%	0,04%	0,04%	0,03%	0,14%	0,21%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-0,74%	-1,19%	-0,88%	-0,64%	-0,49%	-0,32%	-0,18%	0,70%	1,00%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$		-0,44%	0,31%	0,23%	0,15%	0,17%	0,14%	0,70%	1,00%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,95%	-0,90%	-0,94%	-0,72%	-0,56%	-0,37%	-0,18%	0,34%	0,72%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	-0,36%	-0,18%	-0,20%	-0,18%	-0,14%	-0,20%	-0,13%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$		0,00%	-0,35%	0,17%	-0,01%	0,02%	0,04%	-0,20%	-0,13%
Schuldgraad	(16)	17,27%	17,99%	18,90%	19,75%	20,47%	21,01%	21,34%	2,49%	3,35%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$			0,71%	0,92%	0,85%	0,72%	0,54%	0,32%	2,49%
Endogene evolutie	$(16.a)$	-0,33%	0,44%	0,56%	0,50%	0,39%	0,21%	0,05%	1,45%	1,71%
Primair saldo	$(16.a.1)$	0,95%	0,90%	0,94%	0,72%	0,56%	0,37%	0,18%	2,22%	2,76%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a.2)$	-1,28%	-0,46%	-0,38%	-0,22%	-0,17%	-0,15%	-0,13%	-0,77%	-1,05%
Exogene evolutie	$(16.b)$	0,74%	0,27%	0,36%	0,35%	0,34%	0,33%	0,27%	1,04%	1,64%

(*) De impact van de in de nota MoCo toegepaste voorschottenbenadering inzake gewestelijke personenbelasting werd geneutraliseerd om redenen van vergelijkbaarheid met FPB.

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/03/2023).

3.3.3.3 G&G: normatief traject 3 op basis van de prognoses van het FPB

In **traject 3** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van G&G een structurele verbetering vereist van 0,5 procentpunt bbp om het vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,4 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid (waarvan 0,2 procentpunt bbp afbouw maatregelen energiecrisis in 2024), is een **bijkomende structurele inspanning vereist van 0,2 procentpunt bbp**, als volgt gespreid in de tijd:

- 0,18 procentpunt bbp in 2024,
- 0,11 procentpunt bbp in 2025,
- -0,11 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor G&G in:

- een verbetering van het structurele saldo van -1,1% bbp in 2023 tot -0,5% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -1,2% bbp in 2023 tot -0,6% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,6 procentpunten bbp,
- een continue stijging van de schuldgraad met 1,1 procentpunt bbp over de periode 2024-2026.

Omwille van de verwachte toename van de schuldgraad raadt de Afdeling aan om mogelijke marges niet aan te wenden.

Tabel 41
Normatief traject voor de G&G, dat schuldgraadstabilisatie op het niveau van de
Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt,
vertrekkende van de prognoses FPB

Geheel van Gemeenschappen en Gewesten - Traject dat een schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				Stabiliteitsprogramma 4/2023					resp.	resp.
				2024	2025	2026			Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-1,18%	-1,17%	-0,90%	-0,90%	-0,76%	-0,63%	-0,51%	0,41%	0,66%
Rentelasten	(2)	0,24%	0,28%	0,32%	0,36%	0,40%	0,44%	0,47%	0,12%	0,19%
Primair saldo	(3)	-0,95%	-0,90%	-0,58%	-0,54%	-0,36%	-0,19%	-0,05%	0,54%	0,85%
Structureel saldo (SB)	(4)	-1,28%	-1,06%	-0,88%	-0,84%	-0,70%	-0,59%	-0,51%	0,36%	0,55%
	<i>Δ structureel saldo</i>			0,22%	0,19%	0,04%	0,13%	0,12%	0,36%	0,55%
Schuldratio	(5)	17,27%	17,99%	18,55%	19,22%	19,75%	20,12%	20,31%	1,76%	2,32%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,33%	-2,77%	-2,21%	-1,17%	-0,90%	-0,76%	-0,65%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,36%	0,15%	0,02%	0,12%	0,12%	0,53%	0,78%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	$(\Delta 7.a)$			0,19%	0,04%	0,13%	0,12%	0,07%	0,36%	0,55%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	$(\Delta 7.a.1)$			0,16%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,16%	0,16%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	$(\Delta 7.b)$			0,18%	0,11%	-0,11%	0,00%	0,05%	0,17%	0,22%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-1,28%	-1,06%	-0,70%	-0,55%	-0,53%	-0,41%	-0,29%	0,53%	0,78%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,10%	-0,07%	-0,08%	-0,07%	-0,05%	0,00%	0,02%	0,10%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,08%	-0,03%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
Correctie overdrachten	(10)	0,01%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	-0,01%	-0,02%
Genormeerd vorderingensaldo	$(11) = (7) + (8) + (9) + (10)$	-1,18%	-1,17%	-0,73%	-0,61%	-0,59%	-0,45%	-0,29%	0,58%	0,89%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,24%	0,28%	0,32%	0,36%	0,39%	0,42%	0,45%	0,12%	0,17%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$		0,04%	0,04%	0,04%	0,03%	0,03%	0,03%	0,12%	0,17%
Genormeerd structureel primair saldo	$(13) = (7) + (12)$	-1,05%	-0,79%	-0,38%	-0,19%	-0,14%	0,01%	0,16%	0,65%	0,95%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$(\Delta 13)$		0,26%	0,41%	0,19%	0,05%	0,15%	0,15%	0,65%	0,95%
Genormeerd primair saldo	$(14) = (11) + (12)$	-0,95%	-0,90%	-0,41%	-0,25%	-0,20%	-0,03%	0,16%	0,70%	1,06%
Genecumuleerde primaire inspanning	$(15) = (14) - (3)$	0,00%	0,00%	0,18%	0,28%	0,16%	0,16%	0,21%	0,16%	0,21%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	$(\Delta 15)$		0,00%	0,18%	0,11%	-0,12%	0,00%	0,04%	0,16%	0,21%
Schuldgraad	(16)	17,27%	17,99%	18,37%	18,76%	19,13%	19,35%	19,34%	1,15%	1,35%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$		0,71%	0,38%	0,39%	0,37%	0,21%	-0,01%	1,15%	1,35%
Endogene evolutie	$(16.a)$	-0,33%	0,44%	0,03%	0,04%	0,04%	-0,11%	-0,28%	0,11%	-0,29%
Primair saldo	$(16.a.1)$	0,95%	0,90%	0,41%	0,25%	0,20%	0,03%	-0,16%	0,86%	0,73%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a.2)$	-1,28%	-0,46%	-0,38%	-0,21%	-0,16%	-0,14%	-0,12%	-0,75%	-1,02%
Exogene evolutie	$(16.b)$	0,74%	0,27%	0,36%	0,35%	0,34%	0,33%	0,27%	1,04%	1,64%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

3.3.3.4 Samenvatting van de drie trajecten voor het geheel van G&G

Op basis van de in punt 3.2 beschreven methodiek schommelt de aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid voor de G&G gecumuleerd over de horizon van het Stabiliteitsprogramma 2023-2026 tussen 0,2 procentpunt bbp en een versoepeling van 0,2 procentpunten bbp, al naargelang het weerhouden begrotingstraject.

Tabel 42

Aanbevolen bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid voor G&G

In % bbp	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023						
	2024	2025	2026	2027	2028	$\Sigma(\Delta 26-24)$	$\Sigma(\Delta 28-24)$
Geheel van Gemeenschappen en Gewesten							
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid (O.B.):							
Traject 1 (o.b.v. O.B. FPB)	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%	0,3%
Traject 2 (o.b.v. O.B. MoCo)	-0,4%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%
Traject 3 (o.b.v. O.B. FPB)	-0,4%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%
Gezamenlijke Overheid							
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid (O.B.):							
Traject 1 (o.b.v. O.B. FPB)	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,7%
Traject 2 (o.b.v. O.B. MoCo)	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	2,1%	3,4%
Traject 3 (o.b.v. O.B. FPB)	1,6%	0,9%	0,4%	0,8%	0,9%	2,8%	4,5%

Bron: Berekeningen HRF-FIN.

3.3.4 Aanbevolen begrotingstrajecten voor het geheel van de Lokale Overheden*3.3.4.1 LO: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB*

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van LO een structurele verbetering vereist van 0,05 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,05 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is **gecumuleerd geen bijkomende structurele inspanning vereist, maar wel in 2024:**

- 0,12 procentpunt bbp in 2024,
- -0,11 procentpunt bbp in 2025,
- -0,01 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor LO in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,09% bbp in 2023 tot -0,05% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -0,12% bbp in 2023 tot -0,06% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,07 procentpunten bbp,
- een daling van de schuldgraad met 0,2 procentpunt bbp.

Het niet benutten van de marges kan een extra bijdrage betekenen tot de forse inspanningen die vereist zijn om de schuldgraad van de Gezamenlijke Overheid te stabiliseren of minstens de toename ervan af te remmen.

Tabel 43
Aanbevolen normatief traject voor de LO,
vertrekkende van de prognoses FPB

Lokale Overheden										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				2024	2025	2026			resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	0,03%	-0,12%	-0,20%	-0,08%	-0,05%	-0,01%	0,03%	0,07%	0,16%
Rentelasten	(2)	0,00%	0,01%	0,02%	0,03%	0,03%	0,04%	0,04%	0,02%	0,03%
Primair saldo	(3)	0,03%	-0,12%	-0,18%	-0,05%	-0,02%	0,02%	0,07%	0,09%	0,19%
Structureel saldo (SB)	(4)	0,01%	-0,09%	-0,19%	-0,07%	-0,04%	0,00%	0,03%	0,05%	0,13%
	<i>Δ structureel saldo</i>		-0,11%	-0,10%	0,12%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,13%
Schuldratio	(5)	4,14%	4,09%	4,13%	4,08%	4,01%	3,91%	3,76%	-0,07%	-0,33%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-9,80%	-4,22%	-3,60%	-2,53%	-2,24%	-2,12%	-2,05%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,05%	0,07%
	$(\Delta 7.a)$			-0,10%	0,12%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,13%
	<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i> $(\Delta 7.a1)$			0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	<i>aanbevolen bijkomende structurele inspanning</i> $(\Delta 7.b)$			0,12%	-0,11%	-0,01%	-0,03%	-0,03%	0,00%	-0,06%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	0,01%	-0,09%	-0,07%	-0,06%	-0,05%	-0,03%	-0,02%	0,05%	0,07%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,02%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,02%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,01%	-0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%	0,02%
Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	0,03%	-0,12%	-0,08%	-0,07%	-0,06%	-0,04%	-0,02%	0,07%	0,10%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,00%	0,01%	0,02%	0,03%	0,03%	0,03%	0,04%	0,02%	0,03%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$		0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,02%	0,03%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	0,02%	-0,08%	-0,05%	-0,03%	-0,02%	0,00%	0,02%	0,07%	0,10%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$		-0,10%	0,03%	0,02%	0,02%	0,02%	0,01%	0,07%	0,10%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	0,03%	-0,12%	-0,06%	-0,04%	-0,03%	-0,01%	0,02%	0,09%	0,13%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	0,12%	0,01%	0,00%	-0,03%	-0,06%	0,00%	-0,06%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$		0,00%	0,12%	-0,11%	-0,01%	-0,03%	-0,03%	0,00%	-0,06%
Schuldgraad	(16)	4,14%	4,09%	4,01%	3,96%	3,90%	3,82%	3,73%	-0,19%	-0,36%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$		-0,05%	-0,08%	-0,05%	-0,06%	-0,07%	-0,09%	-0,19%	-0,36%
Endogene evolutie	$(16.a)$	-0,44%	-0,05%	-0,08%	-0,05%	-0,06%	-0,07%	-0,09%	-0,19%	-0,36%
Primair saldo	$(16.a1)$	-0,03%	0,12%	0,06%	0,04%	0,03%	0,01%	-0,02%	0,14%	0,13%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a2)$	-0,41%	-0,17%	-0,14%	-0,10%	-0,09%	-0,08%	-0,08%	-0,33%	-0,48%
Exogene evolutie	$(16.b)$	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

3.3.4.2 LO: normatief traject 2 op basis van de prognoses van het MoCo

In **traject 2** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van de LO een structurele verbetering vereist van 0,03 procentpunt bbp om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,05 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is gecumuleerd geen bijkomende structurele inspanning vereist, maar wel in 2024:

- 0,12 procentpunt bbp in 2024,
- -0,11 procentpunt bbp in 2025,
- -0,02 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor LO in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,09% bbp in 2023 tot -0,06% bbp in 2026,

- een daling van het nominale vorderingentekort van -0,12% bbp in 2023 tot -0,07% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,06 procentpunten bbp,
- een afname van de schuldgraad met 0,2 procentpunt bbp over de periode 2024-2026.

Het niet benutten van de marges kan een extra bijdrage betekenen tot de forse inspanningen die vereist zijn om de schuldgraad van de Gezamenlijke Overheid te stabiliseren of minstens de toename ervan af te remmen.

Tabel 44
Aanbevolen normatief traject voor de LO,
vertrekkende van de prognoses MoCo

Lokale Overheden										
uitgaande van de Nota Monitoringcomité 2023-2028 (versie 23.03.2023)										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				2024	2025	2026			resp. $\Sigma(\Delta 26-24)$	resp. $\Sigma(\Delta 28-24)$
Ongewijzigd beleid (23.03.2023 MoCo)										
Vorderingensaldo	(1)	0,03%	-0,12%	-0,20%	-0,08%	-0,05%	-0,01%	0,03%	0,07%	0,16%
Rentelasten	(2)	0,00%	0,01%	0,02%	0,03%	0,03%	0,04%	0,04%	0,02%	0,03%
Primair saldo	(3)	0,03%	-0,12%	-0,18%	-0,05%	-0,02%	0,02%	0,07%	0,09%	0,19%
Structureel saldo (SB)	(4)	0,01%	-0,09%	-0,19%	-0,07%	-0,04%	0,00%	0,03%	0,05%	0,13%
	Δ structureel saldo		-0,11%	-0,10%	0,12%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,13%
Schuldratio	(5)	4,14%	4,09%	4,13%	4,08%	4,01%	3,91%	3,76%	-0,07%	-0,33%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-9,80%	-4,22%	-3,60%	-2,53%	-2,24%	-2,12%	-2,05%		
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,03%	0,05%
bij ongewijzigd beleid	$(\Delta 7.a)$			-0,10%	0,12%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,13%
waarvan afbouw maatregelen energiecrisis	$(\Delta 7.a1)$			0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	$(\Delta 7.b)$			0,12%	-0,11%	-0,02%	-0,03%	-0,03%	-0,01%	-0,08%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	0,01%	-0,09%	-0,07%	-0,06%	-0,06%	-0,05%	-0,04%	0,03%	0,05%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,02%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,02%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,01%	-0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%	0,02%
Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	$(11) = (7) + (8) + (9) + (10)$	0,03%	-0,12%	-0,09%	-0,08%	-0,07%	-0,06%	-0,04%	0,06%	0,08%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,00%	0,01%	0,02%	0,03%	0,03%	0,03%	0,04%	0,02%	0,03%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$		0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,02%	0,03%
Genormeerd structureel primair saldo	$(13) = (7) + (12)$	0,02%	-0,08%	-0,06%	-0,04%	-0,03%	-0,01%	0,00%	0,06%	0,08%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$		-0,10%	0,03%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,06%	0,08%
Genormeerd primair saldo	$(14) = (11) + (12)$	0,03%	-0,12%	-0,07%	-0,05%	-0,04%	-0,02%	0,00%	0,08%	0,11%
Gecumuleerde primaire inspanning	$(15) = (14) - (3)$	0,00%	0,00%	0,12%	0,00%	-0,01%	-0,05%	-0,08%	-0,01%	-0,08%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$		0,00%	0,12%	-0,11%	-0,02%	-0,03%	-0,03%	-0,01%	-0,08%
Schuldgraad	(16)	4,14%	4,09%	4,01%	3,96%	3,91%	3,86%	3,78%	-0,17%	-0,30%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$		-0,05%	-0,07%	-0,05%	-0,05%	-0,06%	-0,07%	-0,17%	-0,30%
Endogene evolutie	$(16.a)$	-0,44%	-0,05%	-0,07%	-0,05%	-0,05%	-0,06%	-0,07%	-0,17%	-0,30%
Primair saldo	$(16.a1)$	-0,03%	0,12%	0,07%	0,05%	0,04%	0,02%	0,00%	0,15%	0,18%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a2)$	-0,41%	-0,17%	-0,14%	-0,10%	-0,09%	-0,08%	-0,08%	-0,33%	-0,48%
Exogene evolutie	$(16.b)$	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Nota van het Monitoringcomité (versie 23/03/2023).

3.3.4.3 LO: normatief traject 3 op basis van de prognoses van het FPB

In **traject 3** is over 2024-2026 gecumuleerd op het niveau van de LO een structurele verbetering vereist van 0,05 procentpunt bbp om het vorderingensaldo van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,05 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er **gecumuleerd geen bijkomende structurele inspanning vereist, maar wel in 2024:**

- 0,13 procentpunt bbp in 2024,
- -0,11 procentpunt bbp in 2025,
- -0,02 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor LO in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,09% bbp in 2023 tot -0,05% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -0,12% bbp in 2023 tot -0,06% bbp in 2026, hetzij een vermindering met 0,07 procentpunten bbp,
- een afname van de schuldgraad met 0,2 procentpunt bbp over de periode 2024-2026.

Het niet benutten van de marges kan een extra bijdrage betekenen tot de forse inspanningen die vereist zijn om de schuldgraad van de Gezamenlijke Overheid te stabiliseren of minstens de toename ervan af te remmen.

Tabel 45
Normatief traject voor de LO, dat schuldgraadstabilisatie op het niveau van de Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt, vertrekkende van de prognoses FPB

Lokale Overheden - Traject dat een schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023											
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)	
				2024	2025	2026			resp. Δ(Δ 26-24)	resp. Δ(Δ 28-24)	
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)											
	Vorderingensaldo	(1)	0,03%	-0,12%	-0,20%	-0,08%	-0,05%	-0,01%	0,03%	0,07%	0,16%
	Rentelasten	(2)	0,00%	0,01%	0,02%	0,03%	0,03%	0,04%	0,04%	0,02%	0,03%
	Primair saldo	(3)	0,03%	-0,12%	-0,18%	-0,05%	-0,02%	0,02%	0,07%	0,09%	0,19%
	Structureel saldo (SB)	(4)	0,01%	-0,09%	-0,19%	-0,07%	-0,04%	0,00%	0,03%	0,05%	0,13%
	<i>Δ structureel saldo</i>			-0,11%	-0,10%	0,12%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,13%
	Schuldratio	(5)	4,14%	4,09%	4,13%	4,08%	4,01%	3,91%	3,76%	-0,07%	-0,33%
	<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-9,80%	-4,22%	-3,60%	-2,53%	-2,24%	-2,12%	-2,05%		
Genormeerd scenario:											
	STRUCTURELE VERBETERING				0,03%	0,01%	0,00%	0,01%	0,01%	0,05%	0,07%
	<i>bij ongewijzigd beleid</i>	(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)			-0,10%	0,12%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,13%
	<i>waarvan opbouw maatregelen energiecrisis</i>	(Δ7.a)			0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	<i>aanbevolen bijkomende structurele inspanning</i>	(Δ7.b)			0,13%	-0,11%	-0,02%	-0,03%	-0,03%	0,00%	-0,06%
	Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	0,01%	-0,09%	-0,06%	-0,05%	-0,05%	-0,04%	-0,02%	0,05%	0,07%
	Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,02%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,02%
	Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,01%	-0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%	0,02%
	Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	0,03%	-0,12%	-0,07%	-0,06%	-0,06%	-0,04%	-0,02%	0,07%	0,10%
	Genormeerde rentelasten	(12)	0,00%	0,01%	0,02%	0,03%	0,03%	0,03%	0,04%	0,02%	0,03%
	Evolutie rentelasten	(Δ12)		0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,02%	0,03%
	Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	0,02%	-0,08%	-0,04%	-0,02%	-0,01%	0,00%	0,01%	0,07%	0,09%
	<i>Structurele primaire verbetering</i>	(Δ13)		-0,10%	0,04%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,07%	0,09%
	Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	0,03%	-0,12%	-0,05%	-0,03%	-0,03%	-0,01%	0,01%	0,09%	0,13%
	Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	0,13%	0,02%	0,00%	-0,03%	-0,06%	0,00%	-0,06%
	<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	(Δ15)		0,00%	0,13%	-0,11%	-0,02%	-0,03%	-0,03%	0,00%	-0,06%
	Schuldgraad	(16)	4,14%	4,09%	4,00%	3,93%	3,88%	3,80%	3,72%	-0,21%	-0,37%
	Jaarlijks verschil, waarvan:	(17) = (Δ16)		-0,05%	-0,09%	-0,06%	-0,06%	-0,07%	-0,09%	-0,21%	-0,37%
	Endogene evolutie	(16.a)	-0,44%	-0,05%	-0,09%	-0,06%	-0,06%	-0,07%	-0,09%	-0,21%	-0,37%
	Primair saldo	(16.a1)	-0,03%	0,12%	0,05%	0,03%	0,03%	0,01%	-0,01%	0,11%	0,11%
	Impact (impliciete rente - groei)	(16.a2)	-0,41%	-0,17%	-0,14%	-0,10%	-0,09%	-0,08%	-0,08%	-0,32%	-0,48%
	Exogene evolutie	(16.b)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

3.3.4.4 Samenvatting van de drie trajecten voor de Lokale Overheden

Op basis van de in punt 3.2 beschreven methodiek schommelt de aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid voor de LO gecumuleerd over de horizon van het Stabiliteitsprogramma 2023-2026 tussen geen inspanning en een marge van 0,01 procentpunten bbp, al naargelang het weerhouden begrotingstraject.

Tabel 46
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning t.o.v. ongewijzigd beleid voor de LO

In % bbp	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					$\Sigma(\Delta 26-24)$	$\Sigma(\Delta 28-24)$
	2024	2025	2026	2027	2028		
Lokale Overheden							
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid (O.B.):							
Traject 1 (o.b.v. O.B. FPB)	0,12%	-0,11%	-0,01%	-0,03%	-0,03%	0,00%	-0,06%
Traject 2 (o.b.v. O.B. MoCo)	0,12%	-0,11%	-0,02%	-0,03%	-0,03%	-0,01%	-0,08%
Traject 3 (o.b.v. O.B. FPB)	0,13%	-0,11%	-0,02%	-0,03%	-0,03%	0,00%	-0,06%
Gezamenlijke overheid							
Aanbevolen bijkomende structurele inspanning ten opzichte van ongewijzigd beleid (O.B.):							
Traject 1 (o.b.v. O.B. FPB)	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	2,8%	4,7%
Traject 2 (o.b.v. O.B. MoCo)	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	2,1%	3,4%
Traject 3 (o.b.v. O.B. FPB)	1,6%	0,9%	0,4%	0,8%	0,9%	2,8%	4,5%

Bron: Berekeningen HRF-FIN.

3.4 Verdere opsplitsing van de aanbevolen bijkomende structurele inspanning tussen de individuele deelstaten

De opstelling van aanbevolen normatieve trajecten voor de individuele deelstaten is zoals in het Advies van april 2022 beperkt tot de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. De economische vooruitzichten bij ongewijzigd beleid van het FPB (02/2023) beperken zich immers tot een voorlopige raming – onder voorbehoud van latere revisie – van de rekeningen en vorderingensaldi van voormelde deelstaten en verstrekken geen informatie voor de Duitstalige Gemeenschap en de drie Gemeenschapscommissies te Brussel ⁶⁷.

⁶⁷ Zijnde de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Franse Gemeenschapscommissie en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Omdat een normatief traject voor een groep van deelgebieden geen meerwaarde aanlevert voor de betrokken entiteiten, heeft de Afdeling beslist om zoals vorig jaar en in afwachting van gedetailleerde vooruitzichten voor elk van deze entiteiten, geen normatief aanpassingstraject op te stellen voor de Duitstalige Gemeenschap en de drie Gemeenschapscommissies.

Voor de vaststelling van de aanbevolen begrotingstrajecten van de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wordt dezelfde methodiek toegepast als voor de deelsectoren van de Gezamenlijke Overheid. De verdeelsleutel wordt afgeleid op basis van het aandeel van hun respectievelijk structureel saldo bij ongewijzigd beleid in het overeenstemmend structureel saldo van de Gezamenlijke Overheid en dit voor het jaar voorafgaand aan de start van het aanpassingstraject, dus 2023. Hierbij werd uitgegaan van de prognoses van het FPB bij ongewijzigd beleid (dus traject 1 en traject 3). Het was niet meer mogelijk om voor de individuele deelstaten ook het traject 2 (uitgaande de prognoses MoCo) uit te werken omwille van het ontbreken van detailgegevens over de correcties die toelaten om de vorderingensaldi om te zetten in structurele saldi.

Tabel 47
Aandeel van de individuele deelstaten in het SB₂₀₂₃
van de Gezamenlijke Overheid

SB₂₀₂₃ bij ongewijzigd beleid	VG	FG	WG	BHG	DG, GGC, FGC & VGC	TOTAAL G&G
<i>% bbp (tenzij anders vermeld)</i>					<i>(per saldo)</i>	
Prognoses FPB (feb. 2023)						
SB ₂₀₂₃	-0,37%	-0,11%	-0,34%	-0,20%	-0,04%	-1,06%
% aandeel in GO	7,04%	2,09%	6,51%	3,80%	0,85%	20,30%
% aandeel in G&G	34,70%	10,28%	32,10%	18,73%	4,20%	100,00%

Bron: Berekeningen HRF-FIN.

De toepassing van deze verdeelsleutel resulteert in de volgende normatieve aanpassingstrajecten (voor de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest), die de trajecten 1 en 3 op het niveau van de Gezamenlijke Overheid als referentiebasis hebben.

Overeenkomstig de eerder door de Afdeling genomen beslissing om de ESR-benadering integraal toe te passen ⁶⁸, zijn onderhavige trajecten integraal in ESR opgesteld op basis van de prognoses bij ongewijzigd beleid van het FPB. Dit impliceert dat geen rekening wordt gehouden met de voorschottenbenadering voor wat de gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting betreft, en evenmin met de correctie voor de afrekeningssaldi van de in de Bijzondere Financieringswet bedoelde overdrachten ⁶⁹. Zodoende zijn de begrotingstrajecten van de individuele deelstaten conform de aanpassingstrajecten bepaald voor Entiteit I, Entiteit II, het geheel van Gemeenschappen en Gewesten en de Lokale Overheden.

3.4.1 Individuele deelstaten: normatief traject 1 op basis van de prognoses van het FPB

Tabel 48
Aanbevolen normatief traject voor de Vlaamse Gemeenschap,
vertrekkende van de prognoses FPB

Vlaamse Gemeenschap										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp				Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023					(26 - 23)	(28 - 23)
		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-0,37%	-0,41%	-0,22%	-0,23%	-0,10%	-0,04%	0,01%	0,31%	0,43%
Rentelasten	(2)	0,09%	0,10%	0,12%	0,14%	0,15%	0,16%	0,17%	0,05%	0,06%
Primair saldo	(3)	-0,29%	-0,31%	-0,10%	-0,09%	0,05%	0,12%	0,18%	0,36%	0,49%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,43%	-0,37%	-0,21%	-0,19%	-0,07%	-0,02%	0,01%	0,30%	0,38%
	<i>Δ structureel saldo</i>		0,06%	0,16%	0,02%	0,12%	0,05%	0,03%	0,30%	0,38%
Schuldratio	(5)	5,86%	6,27%	6,47%	6,72%	6,84%	6,89%	6,84%	0,57%	0,57%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,22%	-2,61%	-2,07%	-1,04%	-0,78%	-0,66%	-0,57%		
Rentelasten in % totale uitgaven		0,75%	0,86%	1,04%	1,16%	1,29%	1,39%	1,46%	0,43%	0,60%
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	<i>(Δ7) = (Δ7.a) + (Δ7.b)</i>			0,08%	0,06%	0,05%	0,05%	0,05%	0,18%	0,28%
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	<i>(Δ7.a)</i>			0,16%	0,02%	0,12%	0,05%	0,03%	0,30%	0,38%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	<i>(Δ7.a1)</i>			0,10%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,10%	0,10%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning	<i>(Δ7.b)</i>			-0,08%	0,04%	-0,08%	0,00%	0,02%	-0,12%	-0,10%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,43%	-0,37%	-0,29%	-0,23%	-0,19%	-0,13%	-0,09%	0,18%	0,28%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,06%	-0,04%	-0,04%	-0,04%	-0,03%	0,00%	0,01%	0,06%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,05%	0,00%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Correctie overdrachten	(10)	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,01%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-0,37%	-0,41%	-0,30%	-0,27%	-0,22%	-0,15%	-0,09%	0,19%	0,33%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,09%	0,10%	0,12%	0,14%	0,15%	0,16%	0,17%	0,05%	0,070%
Evolutie rentelasten	<i>(Δ12)</i>		0,02%	0,02%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,05%	0,07%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-0,35%	-0,27%	-0,17%	-0,10%	-0,04%	0,03%	0,09%	0,23%	0,35%
Structurele primaire verbetering	<i>(Δ13)</i>		0,08%	0,10%	0,08%	0,06%	0,07%	0,06%	0,23%	0,35%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,29%	-0,31%	-0,18%	-0,13%	-0,07%	0,01%	0,09%	0,24%	0,40%
Genomuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	-0,08%	-0,04%	-0,12%	-0,11%	-0,09%	-0,12%	-0,09%
Bijkomende primaire inspanning	<i>(Δ15)</i>		0,00%	-0,08%	0,04%	-0,08%	0,01%	0,02%	-0,12%	-0,09%
Schuldgraad	(16)	5,86%	6,27%	6,55%	6,84%	7,08%	7,24%	7,27%	0,81%	1,00%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(17) = (Δ 16)		0,41%	0,28%	0,29%	0,24%	0,16%	0,03%	0,81%	1,00%
Endogene evolutie	<i>(16.a)</i>		0,16%	0,05%	0,07%	0,02%	-0,05%	-0,13%	0,13%	-0,05%
Primair saldo	<i>(16.a1)</i>		0,31%	0,18%	0,13%	0,07%	-0,01%	-0,09%	0,38%	0,28%
Impact (impliciete rente - groei)	<i>(16.a2)</i>		-0,15%	-0,12%	-0,07%	-0,05%	-0,05%	-0,04%	-0,24%	-0,33%
Exogene evolutie	<i>(16.b)</i>		0,24%	0,23%	0,23%	0,22%	0,21%	0,16%	0,68%	1,05%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

⁶⁸ Zie Advies "Analyse van de recente budgettaire evoluties", juli 2021, p. 11.

⁶⁹ Zie ook delen 3.3.1 en 3.3.2.

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd voor de Vlaamse Gemeenschap een structurele verbetering vereist van 0,18 procentpunt bbp om een bijdrage te leveren tot de doelstelling om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,30 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er **gecumuleerd geen bijkomende structurele inspanning vereist**. De spreiding in de tijd is als volgt:

- -0,08 procentpunt bbp in 2024,
- 0,04 procentpunt bbp in 2025,
- -0,08 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor de Vlaamse Gemeenschap in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,37% bbp in 2023 tot -0,19% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -0,41% bbp in 2023 tot -0,22% bbp in 2026, hetzij een verbetering met 0,19 procentpunten bbp,
- een stijging van de schuldgraad die sterker is dan de verwachte toename bij ongewijzigd beleid ($\Delta 0,81$ procentpunt bbp tegenover $\Delta 0,57$ procentpunt over de periode 2024-2026), gepaard gaande met een lichte toename van de rentelasten.

Omwille van de verwachte toename van de schuldgraad raadt de Afdeling aan om mogelijke marges niet aan te wenden.

Tabel 49
Aanbevolen normatief traject voor de Franse Gemeenschap,
vertrekkende van de prognoses FPB

Franse Gemeenschap										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				2024	2025	2026			resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-0,17%	-0,12%	-0,18%	-0,19%	-0,20%	-0,18%	-0,17%	-0,08%	-0,04%
Rentelasten	(2)	0,03%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,06%	0,06%	0,02%	0,03%
Primair saldo	(3)	-0,14%	-0,09%	-0,14%	-0,15%	-0,15%	-0,12%	-0,11%	-0,06%	-0,02%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,18%	-0,11%	-0,17%	-0,18%	-0,19%	-0,17%	-0,17%	-0,08%	-0,06%
	<i>Δ structureel saldo</i>	0,07%	0,07%	-0,06%	-0,01%	-0,01%	0,02%	0,00%	-0,08%	-0,06%
Schuldratio	(5)	2,18%	2,22%	2,31%	2,42%	2,55%	2,66%	2,75%	0,34%	0,53%
<i>(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)</i>	(6)	-8,34%	-2,83%	-2,26%	-1,21%	-0,91%	-0,76%	-0,63%		
Rentelasten in % totale uitgaven		0,69%	0,76%	0,88%	1,02%	1,16%	1,32%	1,46%	0,40%	0,71%
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>										
aanbevolen bijkomende structurele inspanning										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,02%	0,02%	0,01%	0,02%	0,01%	0,05%	0,08%
	$(\Delta 7.a)$			-0,06%	-0,01%	-0,01%	0,02%	0,00%	-0,08%	-0,06%
	$(\Delta 7.a1)$			0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	$(\Delta 7.b)$			0,08%	0,03%	0,02%	0,00%	0,01%	0,13%	0,14%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,18%	-0,11%	-0,09%	-0,07%	-0,06%	-0,04%	-0,03%	0,05%	0,08%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,02%	-0,01%	-0,02%	-0,02%	-0,01%	0,00%	0,01%	0,02%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,01%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-0,17%	-0,12%	-0,10%	-0,08%	-0,07%	-0,05%	-0,03%	0,06%	0,10%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,03%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,05%	0,05%	0,01%	0,018%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	0,02%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-0,15%	-0,08%	-0,05%	-0,03%	-0,01%	0,01%	0,03%	0,07%	0,10%
<i>Structurele primaire verbetering</i>	$(\Delta 13)$		0,07%	0,03%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%	0,07%	0,10%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,14%	-0,09%	-0,06%	-0,04%	-0,02%	0,00%	0,03%	0,07%	0,12%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	0,08%	0,11%	0,13%	0,13%	0,13%	0,13%	0,13%
<i>Bijkomende primaire inspanning</i>	$(\Delta 15)$		0,00%	0,08%	0,03%	0,02%	0,00%	0,01%	0,13%	0,13%
Schuldgraad	(16)	2,18%	2,22%	2,22%	2,24%	2,24%	2,22%	2,18%	0,02%	-0,04%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$			0,03%	0,01%	0,01%	0,00%	-0,02%	-0,04%	0,02%
Endogene evolutie	$(16.a)$		0,03%	0,01%	0,01%	0,00%	-0,02%	-0,04%	0,02%	-0,04%
Primair saldo	$(16.a1)$		0,09%	0,06%	0,04%	0,02%	0,00%	-0,03%	0,12%	0,09%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a2)$		-0,06%	-0,05%	-0,03%	-0,02%	-0,02%	-0,01%	-0,09%	-0,12%
Exogene evolutie	$(16.b)$		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd voor de Franse Gemeenschap een structurele verbetering vereist van 0,05 procentpunt bbp om een bijdrage te leveren tot de doelstelling om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verslechtering van 0,08 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er **gecumuleerd een bijkomende structurele inspanning vereist van 0,13 procentpunt bbp**, als volgt gespreid:

- 0,08 procentpunt bbp in 2024,
- 0,03 procentpunt bbp in 2025,
- 0,02 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor de Franse Gemeenschap in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,11% bbp in 2023 tot -0,06% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -0,12% bbp in 2023 tot -0,07% bbp in 2026, hetzij een verbetering met 0,06 procentpunten bbp,

- een schuldgraad die nagenoeg stabiliseert en rentelasten die halveren over de periode 2024-2026, terwijl bij ongewijzigd beleid een toename van de schuldgraad met 0,34 procentpunt bbp en van de rentelasten met 0,02 procentpunt bbp wordt verwacht.

Tabel 50
Aanbevolen normatief traject voor het Waalse Gewest,
vertrekkende van de prognoses FPB

Waals Gewest										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				4/2023					resp.	resp.
				2024	2025	2026			$\Sigma(\Delta 26-24)$	$\Sigma(\Delta 28-24)$
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-0,40%	-0,39%	-0,31%	-0,28%	-0,27%	-0,22%	-0,17%	0,12%	0,22%
Rentelasten	(2)	0,09%	0,10%	0,12%	0,13%	0,14%	0,15%	0,16%	0,04%	0,06%
Primair saldo	(3)	-0,31%	-0,28%	-0,19%	-0,15%	-0,13%	-0,07%	-0,01%	0,16%	0,28%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,43%	-0,34%	-0,30%	-0,27%	-0,26%	-0,21%	-0,17%	0,08%	0,17%
	<i>Δ structureel saldo</i>		<i>0,09%</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,08%</i>	<i>0,17%</i>
Schuldratio	(5)	6,46%	6,53%	6,66%	6,81%	6,95%	7,03%	7,06%	0,42%	0,53%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,26%	-2,76%	-2,20%	-1,17%	-0,89%	-0,76%	-0,65%		
Rentelasten in % totale uitgaven		2,63%	2,95%	3,45%	3,87%	4,31%	4,78%	5,16%	1,36%	2,21%
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING	<i>($\Delta 7$) = ($\Delta 7.a$) + ($\Delta 7.b$)</i>			<i>0,07%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,17%</i>	<i>0,26%</i>
<i>bij ongewijzigd beleid</i>	<i>($\Delta 7.a$)</i>			<i>0,04%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,08%</i>	<i>0,17%</i>
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>	<i>($\Delta 7.a1$)</i>			<i>0,03%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,03%</i>	<i>0,03%</i>
<i>aanbevolen bijkomende structurele inspanning</i>	<i>($\Delta 7.b$)</i>			<i>0,03%</i>	<i>0,03%</i>	<i>0,03%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,09%</i>	<i>0,09%</i>
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,43%	-0,34%	-0,27%	-0,22%	-0,17%	-0,12%	-0,08%	0,17%	0,26%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,01%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,02%	-0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-0,40%	-0,39%	-0,28%	-0,23%	-0,18%	-0,13%	-0,08%	0,21%	0,31%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,09%	0,10%	0,12%	0,13%	0,14%	0,15%	0,16%	0,04%	0,053%
Evolutie rentelasten	($\Delta 12$)		<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,01%</i>	<i>0,04%</i>	<i>0,05%</i>
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-0,34%	-0,24%	-0,15%	-0,09%	-0,03%	-0,03%	0,08%	0,21%	0,32%
Structurele primaire verbetering	($\Delta 13$)		<i>0,10%</i>	<i>0,08%</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,21%</i>	<i>0,32%</i>
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,31%	-0,28%	-0,16%	-0,10%	-0,04%	0,02%	0,08%	0,24%	0,36%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	0,03%	0,06%	0,08%	0,09%	0,08%	0,08%	0,08%
Bijkomende primaire inspanning	($\Delta 15$)		<i>0,00%</i>	<i>0,03%</i>	<i>0,03%</i>	<i>0,03%</i>	<i>0,00%</i>	<i>-0,01%</i>	<i>0,08%</i>	<i>0,08%</i>
Schuldgraad	(16)	6,46%	6,53%	6,63%	6,72%	6,78%	6,77%	6,72%	0,24%	0,19%
Jaarlijks verschil, waarvan:	(17) = ($\Delta 16$)		<i>0,07%</i>	<i>0,10%</i>	<i>0,09%</i>	<i>0,05%</i>	<i>0,00%</i>	<i>-0,05%</i>	<i>0,24%</i>	<i>0,19%</i>
Endogene evolutie	(16.a)		<i>0,11%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,02%</i>	<i>-0,02%</i>	<i>-0,07%</i>	<i>-0,12%</i>	<i>0,03%</i>	<i>-0,17%</i>
Primair saldo	(16.a1)		<i>0,28%</i>	<i>0,16%</i>	<i>0,10%</i>	<i>0,04%</i>	<i>-0,02%</i>	<i>-0,08%</i>	<i>0,30%</i>	<i>0,20%</i>
Impact (impliciete rente - groei)	(16.a2)		<i>-0,17%</i>	<i>-0,14%</i>	<i>-0,08%</i>	<i>-0,06%</i>	<i>-0,05%</i>	<i>-0,04%</i>	<i>-0,27%</i>	<i>-0,36%</i>
Exogene evolutie	(16.b)		<i>-0,04%</i>	<i>0,08%</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,07%</i>	<i>0,22%</i>	<i>0,35%</i>

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd voor het Waalse Gewest een structurele verbetering vereist van 0,17 procentpunt bbp om een bijdrage te leveren tot de doelstelling om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,08 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er **gecumuleerd een bijkomende structurele inspanning vereist van 0,09 procentpunt bbp**, als volgt gespreid:

- 0,03 procentpunt bbp in 2024,
- 0,03 procentpunt bbp in 2025,
- 0,03 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor het Waalse Gewest in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,34% bbp in 2023 tot -0,17% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingstekort van -0,39% bbp in 2023 tot -0,18% bbp in 2026, hetzij een verbetering met 0,21 procentpunten bbp,
- in vergelijking met de verwachtingen bij ongewijzigd beleid, een toename van de schuldgraad die maar half zo groot is ($\Delta 0,24$ procentpunt bbp tegenover $\Delta 0,42$ procentpunt bbp als geen inspanningen worden geleverd) en een lichte daling van de intrestuitgaven.

Tabel 51
Aanbevolen normatief traject voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest,
vertrekkende van de prognoses FPB

Brussels Hoofdstedelijk Gewest										
uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				2024	2025	2026			resp. $\Sigma(\Delta 26-24)$	resp. $\Sigma(\Delta 28-24)$
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-0,22%	-0,20%	-0,18%	-0,18%	-0,17%	-0,17%	-0,17%	0,03%	0,03%
Rentelasten	(2)	0,02%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,06%	0,06%	0,02%	0,04%
Primair saldo	(3)	-0,20%	-0,17%	-0,14%	-0,13%	-0,12%	-0,11%	-0,10%	0,05%	0,07%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,23%	-0,20%	-0,18%	-0,17%	-0,17%	-0,17%	-0,17%	0,03%	0,03%
	Δ structureel saldo		0,03%	0,02%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
Schuldratio	(5)	1,80%	1,98%	2,13%	2,29%	2,44%	2,58%	2,71%	0,45%	0,73%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,43%	-2,75%	-2,13%	-1,06%	-0,75%	-0,59%	-0,45%		
Rentelasten in % totale uitgaven		1,76%	2,31%	3,00%	3,61%	4,21%	4,84%	5,45%	1,90%	3,13%
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,04%	0,03%	0,03%	0,03%	0,02%	0,10%	0,15%
	$(\Delta 7.a)$			0,02%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
	$(\Delta 7.a1)$			0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
	$(\Delta 7.b)$			0,02%	0,03%	0,02%	0,03%	0,02%	0,07%	0,12%
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>										
aanbevolen bijkomende structurele inspanning										
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,23%	-0,20%	-0,16%	-0,13%	-0,10%	-0,07%	-0,05%	0,10%	0,15%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-0,22%	-0,20%	-0,16%	-0,13%	-0,10%	-0,07%	-0,05%	0,10%	0,16%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,02%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,05%	0,06%	0,02%	0,030%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$		0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,02%	0,03%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-0,21%	-0,17%	-0,12%	-0,08%	-0,05%	-0,02%	0,01%	0,12%	0,18%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$		0,04%	0,05%	0,04%	0,03%	0,03%	0,03%	0,12%	0,18%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,20%	-0,17%	-0,12%	-0,09%	-0,05%	-0,02%	0,01%	0,12%	0,19%
Genecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	0,02%	0,05%	0,07%	0,09%	0,12%	0,07%	0,12%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$		0,00%	0,02%	0,03%	0,02%	0,03%	0,02%	0,07%	0,12%
Schuldgraad										
Jaarlijks verschil, waarvan:	(16)	1,80%	1,98%	2,11%	2,22%	2,30%	2,35%	2,37%	0,32%	0,39%
Endogene evolutie	$(17) = (\Delta 16)$		0,19%	0,13%	0,11%	0,08%	0,05%	0,02%	0,32%	0,39%
Endogene evolutie	$(16.a)$		0,13%	0,08%	0,06%	0,04%	0,01%	-0,02%	0,18%	0,17%
Primair saldo	$(16.a1)$		0,17%	0,12%	0,09%	0,05%	0,02%	-0,01%	0,26%	0,27%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a2)$		-0,05%	-0,04%	-0,02%	-0,02%	-0,01%	-0,01%	-0,08%	-0,10%
Exogene evolutie	$(16.b)$		0,06%	0,04%	0,05%	0,04%	0,04%	0,04%	0,13%	0,22%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

In **traject 1** is over 2024-2026 gecumuleerd voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest een structurele verbetering vereist van 0,10 procentpunt bbp om een bijdrage te leveren tot de doelstelling om het vorderingstekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,03 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er gecumuleerd een **bijkomende structurele inspanning vereist van 0,07 procentpunt bbp**, als volgt gespreid:

- 0,02 procentpunt bbp in 2024,
- 0,03 procentpunt bbp in 2025,
- 0,02 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,20% bbp in 2023 tot -0,10% bbp in 2026,
- een halvering van het nominale vorderingentekort van -0,20% bbp in 2023 tot -0,10% bbp in 2026, hetzij een verbetering met 0,10 procentpunten bbp,
- een kleinere stijging van de schuldgraad dan de verwachting bij ongewijzigd beleid ($\Delta 0,32$ procentpunt bbp tegenover $\Delta 0,45$ procentpunt over de periode 2024-2026) en een lichte afname van de rentelasten.

3.4.2 Individuele deelstaten: normatief traject 3 dat een schuldgraadstabilisatie op het niveau van de Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt, op basis van de prognoses van het FPB

Tabel 52

Normatief traject voor de Vlaamse Gemeenschap, dat een schuldgraadstabilisatie op het niveau van de Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt, vertrekkende van de prognoses FPB

Vlaamse Gemeenschap - Traject dat een schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon Stabiliteitsprogramma 4/2023			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				2024	2025	2026			resp. Σ(Δ 26-24)	resp. Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-0,37%	-0,41%	-0,22%	-0,23%	-0,10%	-0,04%	0,01%	0,31%	0,43%
Rentelasten	(2)	0,09%	0,10%	0,12%	0,14%	0,15%	0,16%	0,17%	0,05%	0,06%
Primair saldo	(3)	-0,29%	-0,31%	-0,10%	-0,09%	0,05%	0,12%	0,18%	0,36%	0,49%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,43%	-0,37%	-0,21%	-0,19%	-0,07%	-0,02%	0,01%	0,30%	0,38%
	<i>Δ structureel saldo</i>			0,06%	0,16%	0,02%	0,12%	0,05%	0,30%	0,38%
Schuldratio	(5)	5,86%	6,27%	6,47%	6,72%	6,84%	6,89%	6,84%	0,57%	0,57%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,22%	-2,61%	-2,07%	-1,04%	-0,78%	-0,66%	-0,57%		
Rentelasten in % totale uitgaven		0,75%	0,86%	1,04%	1,16%	1,29%	1,39%	1,46%	0,43%	0,60%
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,13%	0,05%	0,01%	0,04%	0,04%	0,18%	0,27%
	$(\Delta 7.a)$			0,16%	0,02%	0,12%	0,05%	0,03%	0,30%	0,38%
	<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>			0,10%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,10%	0,10%
	$(\Delta 7.b)$			-0,03%	0,03%	-0,12%	-0,01%	0,01%	-0,12%	-0,11%
aanbevolen bijkomende structurele inspanning										
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,43%	-0,37%	-0,24%	-0,19%	-0,18%	-0,14%	-0,10%	0,18%	0,27%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,06%	-0,04%	-0,04%	-0,04%	-0,03%	0,00%	0,01%	0,06%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,05%	0,00%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Correctie overdrachten	(10)	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,01%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-0,37%	-0,41%	-0,25%	-0,23%	-0,22%	-0,16%	-0,10%	0,20%	0,31%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,09%	0,10%	0,12%	0,14%	0,15%	0,16%	0,17%	0,05%	0,069%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$			0,02%	0,02%	0,01%	0,01%	0,01%	0,05%	0,07%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-0,35%	-0,27%	-0,12%	-0,06%	-0,04%	0,02%	0,07%	0,23%	0,34%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$			0,08%	0,14%	0,07%	0,02%	0,05%	0,23%	0,34%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,29%	-0,31%	-0,13%	-0,09%	-0,07%	0,00%	0,07%	0,24%	0,38%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	-0,03%	0,00%	-0,12%	-0,12%	-0,11%	-0,12%	-0,11%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$			-0,03%	0,03%	-0,12%	-0,01%	0,02%	-0,12%	-0,11%
Schuldgraad	(16)	5,86%	6,27%	6,51%	6,76%	6,99%	7,16%	7,22%	0,72%	0,94%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$			0,41%	0,23%	0,25%	0,24%	0,17%	0,72%	0,94%
Endogene evolutie	$(16.a)$			0,16%	0,00%	0,03%	0,02%	-0,04%	-0,11%	0,05%
Primair saldo	$(16.a1)$			0,31%	0,13%	0,09%	0,07%	0,00%	0,29%	0,22%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a2)$			-0,15%	-0,12%	-0,07%	-0,05%	-0,04%	-0,24%	-0,33%
Exogene evolutie	$(16.b)$			0,24%	0,23%	0,23%	0,21%	0,16%	0,68%	1,05%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

In **traject 3** is over 2024-2026 gecumuleerd voor de Vlaamse Gemeenschap een structurele verbetering vereist van 0,18 procentpunt bbp om een bijdrage te leveren tot de doelstelling om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,30 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er **gecumuleerd geen bijkomende structurele inspanning vereist**. De spreiding in de tijd is als volgt:

- -0,03 procentpunt bbp in 2024,
- 0,03 procentpunt bbp in 2025,
- -0,12 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor de Vlaamse Gemeenschap in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,37% bbp in 2023 tot -0,19% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -0,41% bbp in 2023 tot -0,22% bbp in 2026, hetzij een verbetering met 0,20 procentpunten bbp,
- een sterker stijgende schuldgraad dan de verwachting bij ongewijzigd beleid ($\Delta 0,72$ procentpunt bbp tegenover $\Delta 0,57$ procentpunt over de periode 2024-2026) en een lichte toename van de rentelasten.

Omwille van de verwachte toename van de schuldgraad raadt de Afdeling aan om mogelijke marges niet aan te wenden.

Tabel 53
Normatief traject voor de Franse Gemeenschap, dat een schuldgraadstabilisatie op het niveau van de Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt, vertrekkende van de prognoses FPB

Franse Gemeenschap - Traject dat een schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon			2027	2028	(26 - 23) resp.	(28 - 23) resp.
				Stabiliteitsprogramma 4/2023						
		2024	2025	2026						
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-0,17%	-0,12%	-0,18%	-0,19%	-0,20%	-0,18%	-0,17%	-0,08%	-0,04%
Rentelasten	(2)	0,03%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,06%	0,06%	0,02%	0,03%
Primair saldo	(3)	-0,14%	-0,09%	-0,14%	-0,15%	-0,15%	-0,12%	-0,11%	-0,06%	-0,02%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,18%	-0,11%	-0,17%	-0,18%	-0,19%	-0,17%	-0,17%	-0,08%	-0,06%
	Δ structureel saldo		0,07%	-0,06%	-0,01%	-0,01%	0,02%	0,00%	-0,08%	-0,06%
Schuldratio	(5)	2,18%	2,22%	2,31%	2,42%	2,55%	2,66%	2,75%	0,34%	0,53%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,34%	-2,83%	-2,26%	-1,21%	-0,91%	-0,76%	-0,63%		
Rentelasten in % totale uitgaven		0,69%	0,76%	0,88%	1,02%	1,16%	1,32%	1,46%	0,40%	0,71%
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
<i>waarvan opbouw maatregelen energiecrisis</i>										
aanbevolen bijkomende structurele inspanning										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,04%	0,02%	0,00%	0,01%	0,01%	0,05%	0,08%
	$(\Delta 7.a)$			-0,06%	-0,01%	-0,01%	0,02%	0,00%	-0,08%	-0,06%
	$(\Delta 7.a1)$			0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	$(\Delta 7.b)$			0,10%	0,03%	0,01%	-0,01%	0,01%	0,13%	0,14%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,18%	-0,11%	-0,07%	-0,06%	-0,05%	-0,04%	-0,03%	0,05%	0,08%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,02%	-0,01%	-0,02%	-0,02%	-0,01%	0,00%	0,01%	0,02%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,01%
Genormeerd vorderingensaldo	$(11) = (7) + (8) + (9) + (10)$	-0,17%	-0,12%	-0,08%	-0,07%	-0,07%	-0,05%	-0,03%	0,06%	0,09%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,03%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,05%	0,05%	0,01%	0,018%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	0,02%
Genormeerd structureel primair saldo	$(13) = (7) + (12)$	-0,15%	-0,08%	-0,03%	-0,01%	-0,01%	0,01%	0,02%	0,07%	0,10%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$	0,07%	0,07%	0,04%	0,02%	0,01%	0,02%	0,01%	0,07%	0,10%
Genormeerd primair saldo	$(14) = (11) + (12)$	-0,14%	-0,09%	-0,04%	-0,03%	-0,02%	0,00%	0,02%	0,07%	0,11%
Gecumuleerde primaire inspanning	$(15) = (14) - (3)$	0,00%	0,00%	0,10%	0,12%	0,13%	0,12%	0,13%	0,13%	0,13%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$	0,00%	0,00%	0,10%	0,02%	0,01%	-0,01%	0,01%	0,13%	0,13%
Schuldgraad	(16)	2,18%	2,22%	2,21%	2,21%	2,21%	2,20%	2,16%	0,00%	-0,06%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$		0,03%	-0,01%	0,00%	0,00%	-0,02%	-0,04%	0,00%	-0,06%
Endogene evolutie	$(16.a)$		0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,02%	-0,03%	0,00%	-0,05%
Primair saldo	$(16.a1)$		0,09%	0,04%	0,03%	0,02%	0,00%	-0,02%	0,09%	0,07%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a2)$		-0,06%	-0,05%	-0,03%	-0,02%	-0,02%	-0,01%	-0,09%	-0,12%
Exogene evolutie	$(16.b)$		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

In **traject 3** is over 2024-2026 gecumuleerd voor de Franse Gemeenschap een structurele verbetering vereist van 0,05 procentpunt bbp om een bijdrage te leveren tot de doelstelling om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verslechtering van 0,08 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er **gecumuleerd een bijkomende structurele inspanning vereist van 0,13 procentpunt bbp**, als volgt gespreid:

- 0,10 procentpunt bbp in 2024,
- 0,03 procentpunt bbp in 2025,
- 0,01 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor de Franse Gemeenschap in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,11% bbp in 2023 tot -0,05% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -0,12% bbp in 2023 tot -0,07% bbp in 2026, hetzij een verbetering met 0,06 procentpunten bbp,
- een stabilisatie van de schuldgraad en een halvering van de rentelasten over de periode 2024-2026, terwijl bij ongewijzigd beleid een toename van de schuldgraad met 0,34 procentpunt bbp en van de rentelasten met 0,02 procentpunt bbp wordt verwacht.

Tabel 54
Normatief traject voor het Waalse Gewest, dat een schuldgraadstabilisatie op het niveau van de Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt, vertrekkende van de prognoses FPB

Waals Gewest - Traject dat een schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				Stabiliteitsprogramma 4/2023					resp.	resp.
				2024	2025	2026			Σ(Δ 26-24)	Σ(Δ 28-24)
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-0,40%	-0,39%	-0,31%	-0,28%	-0,27%	-0,22%	-0,17%	0,12%	0,22%
Rentelasten	(2)	0,09%	0,10%	0,12%	0,13%	0,14%	0,15%	0,16%	0,04%	0,06%
Primair saldo	(3)	-0,31%	-0,28%	-0,19%	-0,15%	-0,13%	-0,07%	-0,01%	0,16%	0,28%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,43%	-0,34%	-0,30%	-0,27%	-0,26%	-0,21%	-0,17%	0,08%	0,17%
	<i>Δ structureel saldo</i>		0,09%	0,04%	0,02%	0,02%	0,04%	0,05%	0,08%	0,17%
Schuldratio	(5)	6,46%	6,53%	6,66%	6,81%	6,95%	7,03%	7,06%	0,42%	0,53%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,26%	-2,76%	-2,20%	-1,17%	-0,89%	-0,76%	-0,65%		
Rentelasten in % totale uitgaven		2,63%	2,95%	3,45%	3,87%	4,31%	4,78%	5,16%	1,36%	2,21%
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,12%	0,05%	0,01%	0,04%	0,04%	0,17%	0,25%
	$(\Delta 7.a)$			0,04%	0,02%	0,02%	0,04%	0,05%	0,08%	0,17%
	<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>			0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
	$(\Delta 7.a1)$			0,07%	0,02%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,09%	0,08%
	aanbevolen bijkomende structurele inspanning									
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,43%	-0,34%	-0,23%	-0,18%	-0,17%	-0,13%	-0,09%	0,17%	0,25%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,01%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,02%	-0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	(11) = (7) + (8) + (9) + (10)	-0,40%	-0,39%	-0,23%	-0,19%	-0,18%	-0,14%	-0,09%	0,21%	0,30%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,09%	0,10%	0,12%	0,13%	0,14%	0,15%	0,16%	0,04%	0,052%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$		0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,04%	0,05%
Genormeerd structureel primair saldo	(13) = (7) + (12)	-0,34%	-0,24%	-0,11%	-0,05%	-0,03%	0,02%	0,06%	0,21%	0,30%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$		0,10%	0,13%	0,06%	0,02%	0,05%	0,05%	0,21%	0,30%
Genormeerd primair saldo	(14) = (11) + (12)	-0,31%	-0,28%	-0,12%	-0,06%	-0,04%	0,01%	0,06%	0,24%	0,35%
Gecumuleerde primaire inspanning	(15) = (14) - (3)	0,00%	0,00%	0,07%	0,10%	0,08%	0,08%	0,07%	0,08%	0,07%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$		0,00%	0,07%	0,02%	-0,01%	-0,01%	-0,01%	0,08%	0,07%
Schuldgraad										
Jaarlijks verschil, waarvan:	(16)	6,46%	6,53%	6,59%	6,64%	6,70%	6,71%	6,67%	0,16%	0,13%
Endogene evolutie	$(\Delta 16)$		0,07%	0,05%	0,06%	0,05%	0,01%	-0,04%	0,16%	0,13%
Evolutie evolutie	$(\Delta 16.a)$		0,11%	-0,02%	-0,02%	-0,02%	-0,06%	-0,11%	-0,05%	-0,22%
Primair saldo	$(\Delta 16.a1)$		0,28%	0,12%	0,06%	0,04%	-0,01%	-0,06%	0,22%	0,14%
Impact (impliciete rente - groei)	$(\Delta 16.a2)$		-0,17%	-0,14%	-0,07%	-0,06%	-0,05%	-0,04%	-0,27%	-0,36%
Exogene evolutie	$(\Delta 16.b)$		-0,04%	0,08%	0,07%	0,07%	0,07%	0,07%	0,22%	0,35%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

In **traject 3** is over 2024-2026 gecumuleerd voor het Waalse Gewest een structurele verbetering vereist van 0,17 procentpunt bbp om een bijdrage te leveren tot de doelstelling om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,08 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er **gecumuleerd een bijkomende structurele inspanning vereist van 0,09 procentpunt bbp**, als volgt gespreid:

- 0,07 procentpunt bbp in 2024,
- 0,02 procentpunt bbp in 2025,
- -0,01 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor het Waalse Gewest in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,34% bbp in 2023 tot -0,17% bbp in 2026,
- een daling van het nominale vorderingentekort van -0,39% bbp in 2023 tot -0,18% bbp in 2026, hetzij een verbetering met 0,21 procentpunten bbp,

- in vergelijking met de verwachtingen bij ongewijzigd beleid, meer dan een halvering van de toename van de schuldgraad ($\Delta 0,16$ procentpunt bbp tegenover $\Delta 0,42$ procentpunt bbp als geen inspanningen worden geleverd) en een lichte afname van de rentelasten in lichte mate.

Omwille van de verwachte toename van de schuldgraad raadt de Afdeling aan om mogelijke marges niet aan te wenden.

Tabel 55
Normatief traject voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, dat een schuldgraadstabilisatie op het niveau van de Gezamenlijke Overheid mogelijk maakt, vertrekkende van de prognoses FPB

Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Traject dat een schuldgraadstabilisatie toelaat op het niveau van de Gezamenlijke Overheid uitgaande van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 Federaal Planbureau 2/2023										
In % bbp		2022	2023	Horizon			2027	2028	(26 - 23)	(28 - 23)
				Stabiliteitsprogramma 4/2023					resp.	resp.
				2024	2025	2026			$\Sigma(\Delta 26-24)$	$\Sigma(\Delta 28-24)$
Ongewijzigd beleid (02/2023 FPB)										
Vorderingensaldo	(1)	-0,22%	-0,20%	-0,18%	-0,18%	-0,17%	-0,17%	-0,17%	0,03%	0,03%
Rentelasten	(2)	0,02%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,06%	0,06%	0,02%	0,04%
Primair saldo	(3)	-0,20%	-0,17%	-0,14%	-0,13%	-0,12%	-0,11%	-0,10%	0,05%	0,07%
Structureel saldo (SB)	(4)	-0,23%	-0,20%	-0,18%	-0,17%	-0,17%	-0,17%	-0,17%	0,03%	0,03%
	Δ structureel saldo		0,03%	0,02%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
Schuldratio	(5)	1,80%	1,98%	2,13%	2,29%	2,44%	2,58%	2,71%	0,45%	0,73%
(impliciete rentevoet - nominale bbp-groei)	(6)	-8,43%	-2,75%	-2,13%	-1,06%	-0,75%	-0,59%	-0,45%		
Rentelasten in % totale uitgaven		1,76%	2,31%	3,00%	3,61%	4,21%	4,84%	5,45%	1,90%	3,13%
Genormeerd scenario:										
STRUCTURELE VERBETERING										
<i>bij ongewijzigd beleid</i>										
<i>waarvan afbouw maatregelen energiecrisis</i>										
aanbevolen bijkomende structurele inspanning										
	$(\Delta 7) = (\Delta 7.a) + (\Delta 7.b)$			0,07%	0,03%	0,00%	0,02%	0,02%	0,10%	0,15%
	$(\Delta 7.a)$			0,02%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
	$(\Delta 7.a.1)$			0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%
	$(\Delta 7.b)$			0,05%	0,02%	0,00%	0,02%	0,02%	0,07%	0,11%
Genormeerd structureel saldo (SB)	(7)	-0,23%	-0,20%	-0,13%	-0,10%	-0,10%	-0,08%	-0,05%	0,10%	0,15%
Cyclische weerslag	(8)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Eénmalige verrichtingen (one shots)	(9)	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Correctie overdrachten	(10)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Genormeerd vorderingensaldo	$(11) = (7) + (8) + (9) + (10)$	-0,22%	-0,20%	-0,13%	-0,11%	-0,10%	-0,08%	-0,05%	0,10%	0,15%
Genormeerde rentelasten	(12)	0,02%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%	0,05%	0,06%	0,02%	0,029%
Evolutie rentelasten	$(\Delta 12)$		0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,02%	0,03%
Genormeerd structureel primair saldo	$(13) = (7) + (12)$	-0,21%	-0,17%	-0,09%	-0,06%	-0,05%	-0,02%	0,00%	0,12%	0,17%
Structurele primaire verbetering	$(\Delta 13)$		0,04%	0,08%	0,03%	0,01%	0,03%	0,03%	0,12%	0,17%
Genormeerd primair saldo	$(14) = (11) + (12)$	-0,20%	-0,17%	-0,10%	-0,06%	-0,05%	-0,03%	0,00%	0,12%	0,18%
Gecumuleerde primaire inspanning	$(15) = (14) - (3)$	0,00%	0,00%	0,05%	0,07%	0,07%	0,09%	0,11%	0,07%	0,11%
Bijkomende primaire inspanning	$(\Delta 15)$		0,00%	0,05%	0,02%	0,00%	0,02%	0,02%	0,07%	0,11%
Schuldgraad	(16)	1,80%	1,98%	2,08%	2,17%	2,26%	2,31%	2,34%	0,27%	0,35%
Jaarlijks verschil, waarvan:	$(17) = (\Delta 16)$		0,19%	0,10%	0,09%	0,08%	0,06%	0,03%	0,27%	0,35%
Endogene evolutie	$(16.a)$		0,13%	0,06%	0,04%	0,04%	0,01%	-0,01%	0,14%	0,14%
Primair saldo	$(16.a.1)$		0,17%	0,10%	0,06%	0,05%	0,03%	0,00%	0,22%	0,24%
Impact (impliciete rente - groei)	$(16.a.2)$		-0,05%	-0,04%	-0,02%	-0,02%	-0,01%	-0,01%	-0,08%	-0,10%
Exogene evolutie	$(16.b)$		0,06%	0,04%	0,05%	0,04%	0,04%	0,04%	0,13%	0,22%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023).

In **traject 3** is over 2024-2026 gecumuleerd voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest een structurele verbetering vereist van 0,10 procentpunt bbp om een bijdrage te leveren tot de doelstelling om het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid onder de referentiewaarde van 3% bbp te brengen in 2026. Rekening houdend met een verbetering van 0,03 procentpunt bbp bij ongewijzigd beleid, is er **gecumuleerd een bijkomende structurele inspanning vereist van 0,07 procentpunt bbp**, als volgt gespreid:

- 0,05 procentpunt bbp in 2024,
- 0,02 procentpunt bbp in 2025,
- 0,00 procentpunt bbp in 2026.

Dit traject resulteert voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in:

- een verbetering van het structurele saldo van -0,20% bbp in 2023 tot -0,10% bbp in 2026,
- een halvering van het nominale vorderingentekort van -0,20% bbp in 2023 tot -0,10% bbp in 2026, hetzij een verbetering met 0,10 procentpunten bbp,
- een minder sterke toename van de schuldgraad dan verwacht bij ongewijzigd beleid ($\Delta 0,27$ procentpunt bbp tegenover $\Delta 0,45$ procentpunt over de periode 2024-2026) en een kleine daling van de rentelasten.

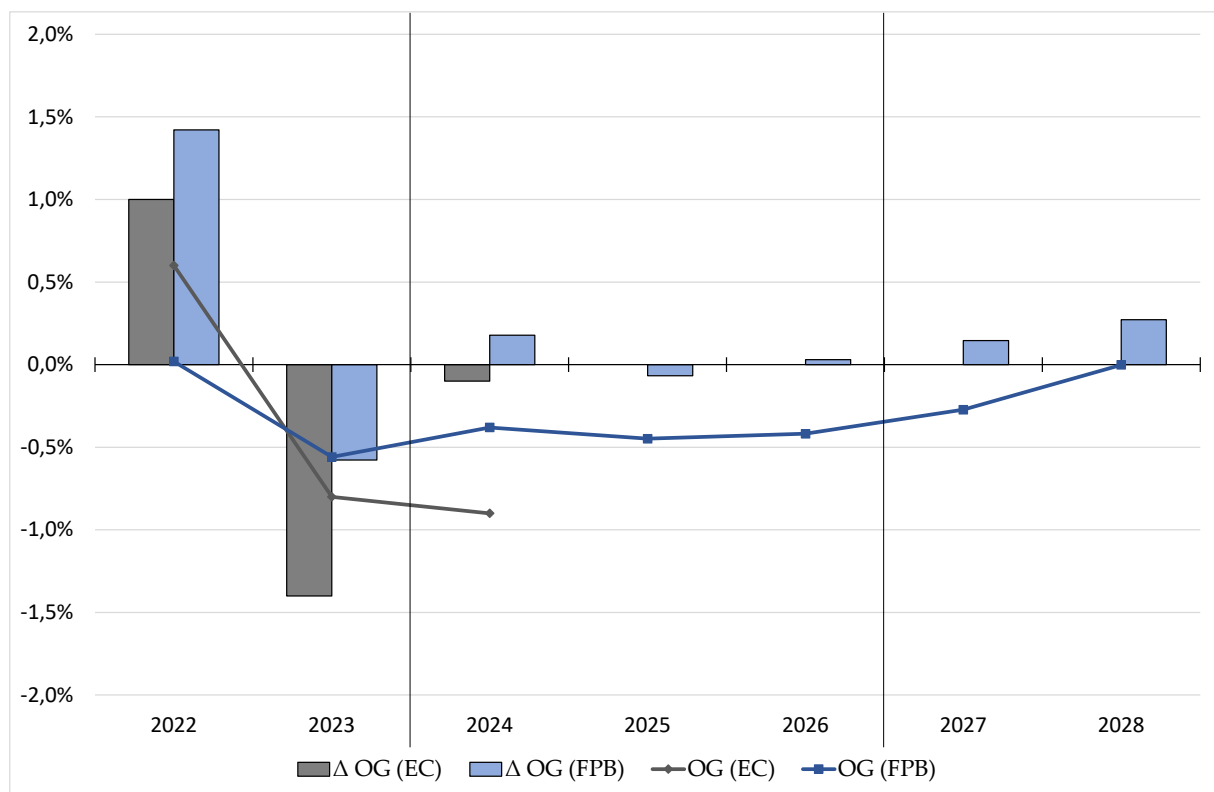
4 BIJLAGEN

4.1 Vergelijking van de ramingen van de output gap tussen het FPB en de Europese Commissie

Bij het opstellen van zijn scenario inzake potentiële groei gebruikt het FPB dezelfde methodologie als de Europese Commissie (EC). Het past die evenwel toe op zijn eigen gegevensbanken, waaronder die betreffende de prospectieve gegevens afkomstig van zijn economische vooruitzichten, en eigen statistische concepten. Op die wijze zijn de vooruitzichten inzake potentiële groei coherent met de macro-economische projectie op middellange termijn.

Grafiek 9 geeft het verschil weer tussen de raming van de output gap (als niveau en als evolutie) van het FPB en van de meest recente raming van de Europeses Commissie binnen het kader van het Autumn Forecast 2022. Het niveau van de door het Federaal Planbureau geraamde output gap is lager dan de ramingen van de Europese Commissie (EC) in 2022 en vice versa in 2023-2024.

Grafiek 9
Ramingen van de output gap volgens het FPB en de Europese Commissie (in %)

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023) en de EC (Autumn Forecast 2022).

Tabel 56 toont de wijze waarop de verschillen in de evolutie van de output gap voortvloeien uit verschillen in de ramingen van de potentiële bbp-groei en de reële bbp-groei tussen de twee instellingen (p.m. $\Delta OG \approx y-y^*$).

Het verschil tussen de twee ramingen voor de output gap in 2022 is toe te schrijven aan een hogere raming voor het potentiële bbp volgens het FPB. In 2023 en 2024 leidt de combinatie van hogere ramingen voor de reële bbp-groei en lagere ramingen voor de potentiële bbp-groei tot minder negatieve vooruitzichten voor de output gap volgens het FPB. Dit betekent ook een verbetering van de output gap in 2024 volgens het FPB, in tegenstelling tot de vooruitzichten van de EC.

Tabel 56
Ramingen van de potentiële en reële groei van het bbp volgens het FPB en de Europese Commissie (in %)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
FPB							
OG	0,0%	-0,6%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,3%	0,0%
ΔOG	1,4%	-0,6%	0,2%	-0,1%	0,0%	0,1%	0,3%
Potentieel bbp (% groei)	1,7%	1,6%	1,5%	1,4%	1,3%	1,2%	1,1%
Reëel bbp (% groei)	3,1%	1,0%	1,7%	1,3%	1,4%	1,4%	1,4%
EC (Autumn Forecast)							
OG	0,6%	-0,8%	-0,9%				
ΔOG	1,0%	-1,4%	-0,1%				
Potentieel bbp (% groei)	1,8%	1,7%	1,6%				
Reëel bbp (% groei)	2,8%	0,2%	1,5%				
<i>p.m. Reëel bbp (% groei) Winter Forecast</i>	3,1%	0,8%	1,6%				

Bron: Berekeningen van de HRF op basis van het FPB (februari 2023) en de EC (Autumn Forecast 2022, behalve laatste lijn: Winter Forecast 2023).

Op 13 februari 2023 heeft de Europese Commissie de (Interim) Winter Forecast 2023 gepubliceerd. In tegenstelling tot de gedetailleerde publicaties “Autumn Forecast” en “Spring Forecast” is de “Winter Forecast” eerder beperkt. De Winter Forecast voorziet enkel in een update van de vooruitzichten inzake reële bbp-groei en inflatie. Ten opzichte van de Autumn Forecast 2022 werd de geraamde reële bbp-groei voor België in de Winter Forecast 2023 voor de jaren 2022, 2023 en 2024 opwaarts herzien, respectievelijk tot 3,1%, 0,8% en 1,6%. Hiermee is de Winter Forecast voor 2023 en 2024 iets minder optimistisch dan de vooruitzichten van het FPB inzake reële bbp-groei. In tegenstelling tot de Autumn Forecast 2022 van de EC en de Economische begroting 2022-2023 van september 2022 van het FPB, bevatten de Winter Forecast 2023 van de EC en de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van februari 2023 van het FPB geen technische recessie in 2022-2024.

4.2 De begrotingsresultaten van de Gezamenlijke Overheid voor 2016-2021

Tabel 57 geeft een overzicht van de begrotingsresultaten van de Gezamenlijke Overheid voor de periode 2016-2021 op basis van de Nationale Rekeningen die gepubliceerd zijn in oktober 2022. Dit zijn rekeningen die opgesteld zijn conform de methodologie van het Europees Stelsel van Nationale en Regionale Rekeningen 2010 (ESR 2010).

Tabel 57
Begrotingsresultaten van de Gezamenlijke Overheid voor 2016-2021 (in % bbp)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Δ 2020-2021 (in p.p.)	p.m. nominale groei (%) in 2021
Ontvangsten	50,8%	51,3%	51,4%	49,9%	49,9%	49,9%	0,0%	9,2%
Fiscale en parafiscale ontvangsten	43,6%	44,2%	44,2%	42,9%	42,9%	43,1%	0,2%	9,7%
Directe belastingen op de gezinnen (w.o. PB), niet-inwoners en IZW's	12,5%	12,5%	12,4%	11,9%	12,4%	11,9%	-0,5%	5,0%
Directe belastingen op de vennootschappen (w.o. VenB)	3,5%	4,1%	4,4%	3,8%	3,3%	3,9%	0,6%	28,2%
Indirecte belastingen	13,4%	13,3%	13,4%	13,3%	13,0%	13,4%	0,5%	13,2%
Werkelijke sociale premies	13,5%	13,4%	13,3%	13,2%	13,5%	13,0%	-0,5%	5,4%
Kapitaalbelastingen	0,8%	0,8%	0,8%	0,7%	0,7%	0,8%	0,1%	24,1%
Niet-fiscale ontvangsten	7,1%	7,2%	7,1%	7,0%	7,0%	6,9%	-0,2%	6,6%
Primaire uitgaven	50,4%	49,7%	50,1%	49,9%	57,0%	53,8%	-3,2%	3,2%
Lopende uitgaven	47,1%	46,5%	46,7%	46,5%	53,4%	49,9%	-3,4%	2,2%
Bezoldigingen	12,5%	12,4%	12,4%	12,3%	13,1%	12,5%	-0,7%	3,7%
Aankopen van goederen en diensten	4,1%	4,0%	4,1%	4,1%	4,3%	4,3%	-0,1%	7,8%
Subsidies aan bedrijven	3,7%	3,7%	3,7%	3,7%	5,0%	4,3%	-0,7%	-5,8%
Sociale uitkeringen	24,7%	24,6%	24,6%	24,5%	27,9%	26,3%	-1,7%	2,8%
Inkomstenoverdrachten	2,2%	1,8%	2,0%	2,0%	3,0%	2,6%	-0,4%	-4,3%
Kapitaaluitgaven	3,3%	3,2%	3,4%	3,3%	3,6%	3,9%	0,3%	17,6%
Bruto-investeringen in vaste activa	2,4%	2,4%	2,6%	2,6%	2,7%	2,7%	0,0%	9,9%
Overige kapitaaluitgaven	0,9%	0,8%	0,8%	0,7%	0,9%	1,2%	0,3%	41,0%
Primair saldo	0,3%	1,7%	1,3%	0,0%	-7,0%	-3,9%	3,2%	
Rentelasten	2,7%	2,4%	2,1%	2,0%	1,9%	1,7%	-0,3%	-4,9%
Vorderingensaldo	-2,4%	-0,7%	-0,9%	-1,9%	-9,0%	-5,6%	3,4%	
Cyclische component	0,0%	0,1%	0,2%	0,6%	-3,5%	-0,9%	2,6%	
One shots	-0,1%	0,4%	0,6%	0,2%	0,0%	-0,5%	-0,5%	
Structureel saldo	-2,3%	-1,2%	-1,7%	-2,7%	-5,5%	-4,2%	1,3%	
Structureel primair saldo	0,4%	1,2%	0,4%	-0,8%	-3,6%	-2,5%	1,0%	
Brutoschuld	105,0%	102,0%	99,9%	97,6%	112,0%	109,2%	-2,8%	

Bron: INR (Rekeningen van de overheid, oktober 2022), Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (februari 2023), en berekeningen van de HRF.

4.3 Verschillen in de prognoses van het FPB van 2/2023 ten opzichte van 2/2022

Tabel 58
Verschillen in de prognoses van het FPB van 2/2023 ten opzichte van 2/2022

Economische vooruitzichten FPB in % bbp (tenzij anders vermeld)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
februari 2023							
reële bbp-groei	6,1%	3,1%	1,0%	1,7%	1,3%	1,4%	1,4%
potentiële bbp-groei	1,5%	1,7%	1,6%	1,5%	1,4%	1,3%	1,2%
output gap	-1,4%	0,0%	-0,6%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,3%
nominale bbp-groei	9,2%	9,9%	4,4%	4,1%	3,2%	3,0%	3,0%
deflator bbp (jaarlijkse verandering)	2,9%	6,5%	3,4%	2,3%	1,9%	1,7%	1,7%
<u>Gezamenlijke Overheid:</u>							
structureel saldo	-4,2%	-4,2%	-5,2%	-5,1%	-5,2%	-5,5%	-5,6%
vorderingensaldo	-5,6%	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%
schuldratio	109,2%	105,0%	106,8%	108,4%	110,8%	113,6%	116,3%
februari 2022							
reële bbp-groei	6,1%	3,0%	1,9%	1,5%	1,3%	1,3%	1,2%
potentiële bbp-groei	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%	1,3%	1,2%	1,1%
output gap	-2,0%	-0,5%	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,1%	0,0%
nominale bbp-groei	10,7%	6,5%	3,2%	2,9%	2,6%	2,8%	2,9%
deflator bbp (jaarlijkse verandering)	4,3%	3,3%	1,3%	1,4%	1,3%	1,5%	1,6%
<u>Gezamenlijke Overheid:</u>							
structureel saldo	-4,7%	-3,9%	-4,0%	-4,1%	-3,8%	-4,0%	-4,1%
vorderingensaldo	-6,0%	-4,2%	-4,0%	-4,2%	-3,9%	-4,0%	-4,1%
schuldratio	108,9%	106,3%	107,5%	109,0%	110,6%	112,0%	113,5%
verschil (02/2023 t.o.v. 02/2022)							
reële bbp-groei	0,0%	0,1%	-0,9%	0,2%	0,0%	0,1%	0,1%
potentiële bbp-groei	-0,1%	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
output gap	0,6%	0,5%	-0,4%	-0,3%	-0,3%	-0,3%	-0,2%
nominale bbp-groei	-1,4%	3,4%	1,2%	1,2%	0,6%	0,2%	0,2%
deflator bbp (jaarlijkse verandering)	-1,3%	3,2%	2,1%	1,0%	0,5%	0,1%	0,0%
<u>Gezamenlijke Overheid:</u>							
structureel saldo	0,4%	-0,3%	-1,3%	-1,0%	-1,4%	-1,5%	-1,5%
vorderingensaldo	0,4%	0,2%	-1,7%	-1,3%	-1,6%	-1,7%	-1,6%
schuldratio	0,3%	-1,4%	-0,7%	-0,6%	0,3%	1,5%	2,9%

Bron: Economische Vooruitzichten van 2022-2027 en 2023-2028 van het FPB (gepubliceerd op 24.02.2022 respectievelijk 23.02.2023).

4.4 Economische vooruitzichten voor de eurozone: ramingen van de Europese Commissie en de OESO

Tabel 59 vergelijkt de ramingen inzake reële bbp-groei voor de verschillende landen van de eurozone uit de volgende publicaties:

- Winter Forecast 2023 van de Europese Commissie (februari 2023);
- Autumn Forecast 2022 van de Europese Commissie (november 2022);
- Economic Outlook no 112 (Autumn) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) (november 2022).

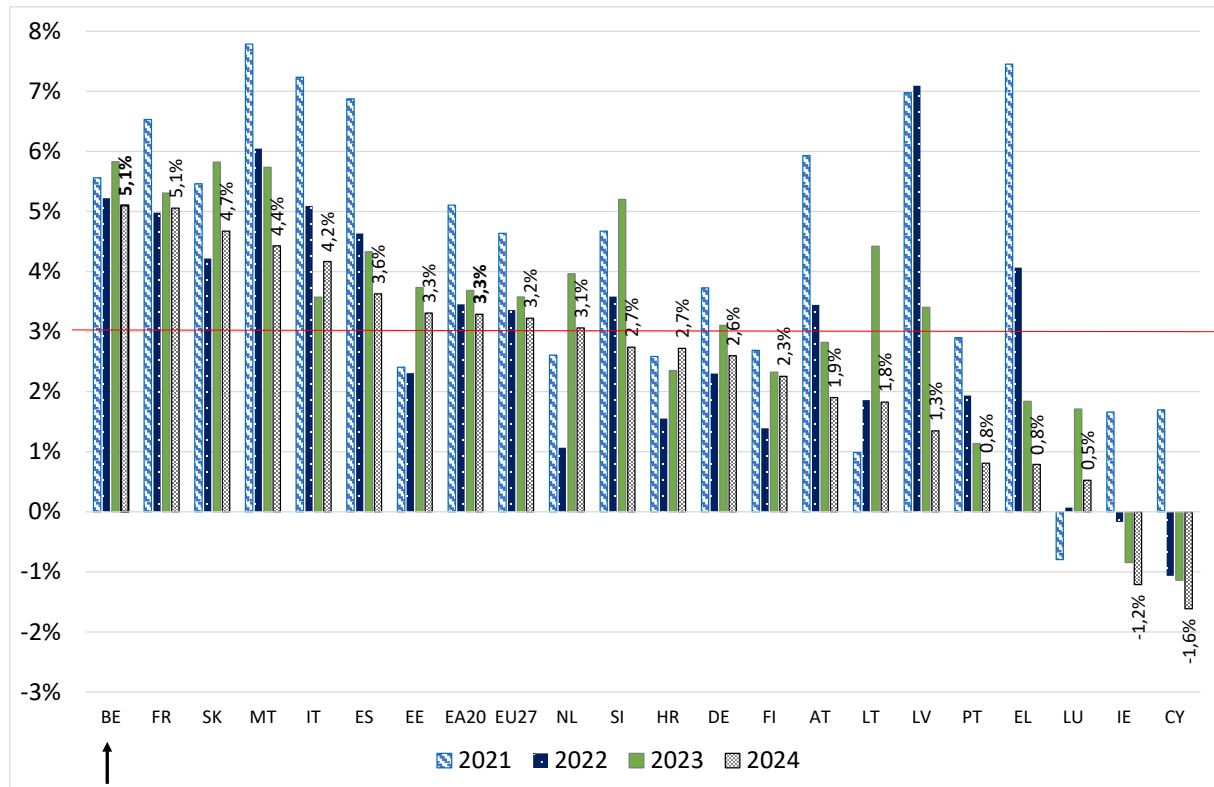
Tabel 59
Ramingen van de reële bbp-groei van de landen van de eurozone volgens de Europese Commissie en de OESO (% groei t.o.v. voorgaande jaar)

		2021	EC Winter Forecast 2023			EC Autumn Forecast 2022			OESO Economic Outlook no 112		
			2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
AT	Oostenrijk	4,6%	4,8%	0,5%	1,4%	4,6%	0,3%	1,1%	4,5%	0,1%	1,2%
BE	België	6,1%	3,1%	0,8%	1,6%	2,8%	0,2%	1,5%	2,9%	0,5%	1,1%
CY	Cyprus	6,6%	5,8%	1,6%	2,1%	5,6%	1,0%	1,9%			
DE	Duitsland	2,6%	1,8%	0,2%	1,3%	1,6%	-0,6%	1,4%	1,8%	-0,3%	1,5%
EE	Estland	8,0%	-0,3%	0,1%	2,8%	-0,1%	0,7%	2,1%	0,8%	0,5%	3,2%
EL	Griekenland	8,4%	5,5%	1,2%	2,2%	6,0%	1,0%	2,0%	6,7%	1,6%	1,6%
ES	Spanje	5,5%	5,5%	1,4%	2,0%	4,5%	1,0%	2,0%	4,7%	1,3%	1,7%
FI	Finland	3,0%	2,0%	0,2%	1,4%	2,3%	0,2%	1,4%	2,2%	-0,3%	1,1%
FR	Frankrijk	6,8%	2,6%	0,6%	1,4%	2,6%	0,4%	1,5%	2,6%	0,6%	1,2%
HR	Kroatië	13,1%	6,3%	1,2%	1,9%	6,0%	1,0%	1,7%	6,4%	0,8%	1,5%
IE	Ierland	13,6%	12,2%	4,9%	4,1%	7,9%	3,2%	3,1%	10,1%	3,8%	3,3%
IT	Italië	6,7%	3,9%	0,8%	1,0%	3,8%	0,3%	1,1%	3,7%	0,2%	1,0%
LT	Litouwen	6,0%	1,9%	0,3%	2,5%	2,5%	0,5%	2,4%	2,5%	1,6%	2,0%
LU	Luxemburg	5,1%	2,0%	1,7%	2,4%	1,5%	1,0%	2,4%	1,7%	1,5%	2,1%
LV	Letland	4,1%	1,8%	0,1%	2,7%	1,9%	-0,3%	2,6%	2,3%	-0,2%	2,3%
MT	Malta	11,7%	6,6%	3,1%	3,7%	5,7%	2,8%	3,7%			
NL	Nederland	4,9%	4,4%	0,9%	1,3%	4,6%	0,6%	1,3%	4,3%	0,8%	1,1%
PT	Portugal	5,5%	6,7%	1,0%	1,8%	6,6%	0,7%	1,7%	6,7%	1,0%	1,2%
SI	Slovenië	8,2%	5,1%	1,0%	2,0%	6,2%	0,8%	1,7%	5,0%	0,5%	2,0%
SK	Slowakije	3,0%	1,7%	1,5%	2,0%	1,9%	0,5%	1,9%	1,6%	0,5%	2,1%
EA20	Eurozone	5,3%	3,5%	0,9%	1,5%	3,2%	0,3%	1,5%	3,3%	0,5%	1,4%
EU27	Europese Unie	5,4%	3,5%	0,8%	1,6%	3,3%	0,3%	1,6%			

Bron: Europese Commissie (Autumn Forecast 2022 (november 2022) en Winter Forecast 2023 (februari 2023)) en OESO (Economic Outlook no 112, november 2022).

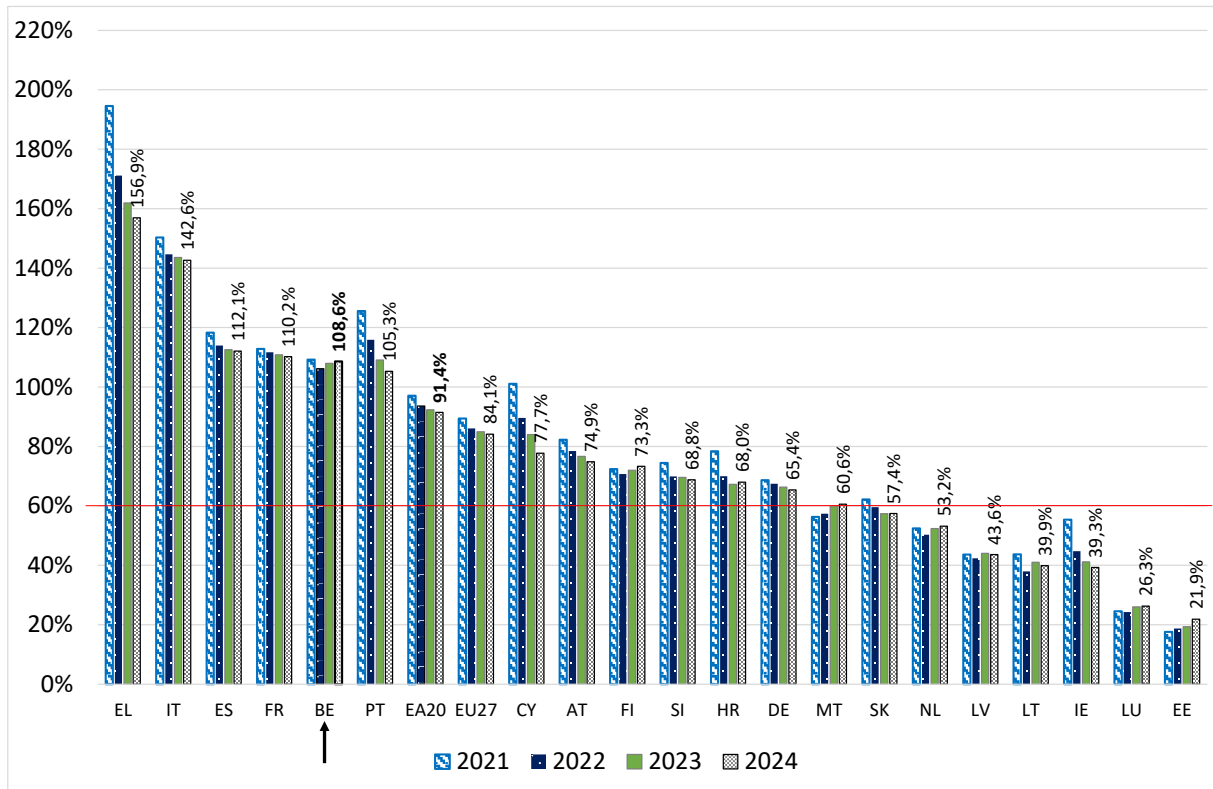
4.5 Ramingen voor het vorderingensaldo en de schuldgraad in de eurozone op basis van de Autumn Forecast 2022 van de Europese Commissie

Grafiek 10
Ramingen voor het vorderingentekort in de eurozone (in % bbp)

Bron: Europese Commissie (Autumn Forecast 2022 (november 2022)).

Grafiek 11
Ramingen voor de schuldgraad in de eurozone (in % bbp)

Bron: Europese Commissie (Autumn Forecast 2022 (november 2022)).

4.6 De procedure bij buitensporige tekorten

De procedure bij buitensporige tekorten (BTP) vangt aan wanneer een Lidstaat:

- de tekortdrempel van 3% van het bbp heeft overschreden of dreigt te overschrijden,
- of de schuldregel heeft geschonden door een overheidsschuld van meer dan 60% van het bbp te hebben, die niet in een bevredigend tempo afneemt. Dit betekent dat de kloof tussen het schuldniveau van een land en de referentie van 60% jaarlijks met 1/20 moet worden verkleind (gemiddeld over drie jaar).

Bij het bepalen of een numerieke inbreuk moet leiden tot het openen van een BTP, specificeert de wetgeving hoe alle relevante factoren in aanmerking moeten worden genomen.

De procedure bij buitensporige tekorten (EDP of *Excessive Deficit Procedure*) volgt een stapsgewijze procedure (in detail in art. 126 van het VWEU).

De Lidstaat wordt onder een nauwer toezicht geplaatst en zal beoordeeld worden op de effectieve actie die zij onderneemt. Het nauwer toezicht verloopt volgens bepalingen⁷⁰ die ervoor zorgen dat Lidstaten tijdig en duurzaam corrigerende maatregelen nemen, door de reikwijdte en frequentie van de informatie die ter beoordeling aan de Commissie en de Raad moet worden voorgelegd, te vergroten.

- de wetgeving voorziet met name in een systeem van graduele monitoring, waaronder regelmatige rapportage door de betrokken Lidstaat om de 6 of 3 maanden, afhankelijk van het stadium van de procedure. Dankzij deze regelmatige rapportage kan vroegtijdig worden opgespoord of een Lidstaat het risico loopt zijn buitensporige tekort niet binnen de door de Raad vastgestelde termijn te corrigeren. Indien een dergelijk risico bestaat, kan de Commissie besluiten een aanbeveling te doen aan de Lidstaat om verdere of andere maatregelen te nemen.
- het is ook vereist dat de Lidstaten van de eurozone die de BTP ingaan, economische partnerschapsprogramma's (EPP's) opstellen, die een stappenplan bieden voor structurele hervormingen die worden beschouwd als instrumenteel voor een effectieve en duurzame correctie van het buitensporige tekort.

⁷⁰ Specifieke bepalingen vervat in de Two Pack-verordening (die op 30 mei 2013 in werking is getreden) over nauwer toezicht op de Lidstaten van de eurozone in de procedure bij buitensporige tekorten.

Landen in BTP krijgen een termijn van zes maanden (of drie voor een ernstige overtreding) om te voldoen aan aanbevelingen die hen een concreet pad bieden om hun buitensporige tekort binnen een bepaald tijdsbestek te corrigeren.

De BTP wordt verzwaard voor Lidstaten waarvan uit de beoordeling blijkt dat zij geen effectieve maatregelen hebben genomen om het buitensporige tekort tijdig te corrigeren. Dit betekent dat zij herziene aanbevelingen zullen ontvangen, waaronder mogelijk een nieuw tijdschema om het buitensporige tekort aan te pakken.

Voor een Lidstaat van de eurozone kan het opvoeren van de BTP ook leiden tot het opleggen of verscherpen van sancties in de vorm van een boete van 0,2% van het bbp. Alle landen (al dan niet behorend tot de eurozone) die steun ontvangen uit de Europese structuur- en investeringsfondsen kunnen worden geconfronteerd met een tijdelijke opschorting van deze financiering.

Bij aanhoudende niet-naleving kan de boete voor Lidstaten van de eurozone worden verhoogd met een variabele component (tot 0,5% bbp) en jaarlijks worden opgelegd zolang het land in kwestie blijft nalaten effectief op te treden.

De BTP wordt opgeheven wanneer het buitensporige tekort op duurzame wijze is gecorrigeerd en op dat moment niet-rentedragende deposito's worden teruggegeven aan de Lidstaten.

Bron: European commission – Economy and Finance – The corrective arm – Excessive Deficit Procedure ⁷¹.

⁷¹ https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure_en

4.7 Impact van de voorschottenbenadering over het traject 2022-2028 bij ongewijzigd beleid

Tabel 60
Impact van de voorschottenbenadering over het traject 2022-2028 bij ongewijzigd beleid

NFS (in % bbp)	2022	2023 ^r	2024 ^r	2025 ^r	2026 ^r	2027 ^r	2028 ^r
<u>G&G</u>							
FPB (ESR)	-1,18%	-1,17%	-0,90%	-0,90%	-0,76%	-0,63%	-0,51%
MoCo (voorschottenbenadering)	-1,31%	-1,04%	-0,86%	-0,87%	-0,74%	-0,60%	-0,49%
MoCo - FPB	-0,13%	0,14%	0,05%	0,03%	0,03%	0,02%	0,02%
<u>LO</u>							
FPB (ESR)	0,03%	-0,12%	-0,20%	-0,08%	-0,05%	-0,01%	0,03%
MoCo (voorschottenbenadering)	0,03%	-0,12%	-0,20%	-0,08%	-0,05%	-0,01%	0,03%
MoCo - FPB	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
<u>Entiteit II</u>							
FPB (ESR)	-1,16%	-1,30%	-1,11%	-0,98%	-0,82%	-0,64%	-0,48%
MoCo (voorschottenbenadering)	-1,28%	-1,16%	-1,06%	-0,95%	-0,79%	-0,61%	-0,46%
MoCo - FPB	-0,13%	0,14%	0,05%	0,03%	0,03%	0,02%	0,02%
<u>Entiteit I</u>							
FPB (ESR)	-2,87%	-4,41%	-4,33%	-4,52%	-4,90%	-5,15%	-5,43%
MoCo (voorschottenbenadering)	-2,78%	-3,56%	-3,50%	-3,68%	-4,15%	-4,55%	-4,93%
MoCo - FPB	0,08%	0,85%	0,83%	0,83%	0,74%	0,60%	0,50%
w.o. impact voorschottenbenadering	0,13%	-0,14%	-0,05%	-0,03%	-0,03%	-0,02%	-0,02%
<u>"onverdeelde"</u>							
FPB (ESR)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
MoCo (voorschottenbenadering)	0,00%	-0,03%	-0,03%	-0,03%	-0,02%	-0,02%	-0,02%
MoCo - FPB	0,00%	-0,03%	-0,03%	-0,03%	-0,02%	-0,02%	-0,02%
<u>GO</u>							
FPB (ESR)	-4,02%	-5,71%	-5,44%	-5,49%	-5,71%	-5,79%	-5,90%
MoCo (voorschottenbenadering)	-4,07%	-4,75%	-4,58%	-4,66%	-4,97%	-5,19%	-5,41%
MoCo - FPB	-0,05%	0,96%	0,86%	0,84%	0,75%	0,60%	0,49%
<u>omzetting van MoCo in ESR</u>							
Entiteit II	-1,16%	-1,30%	-1,11%	-0,98%	-0,82%	-0,64%	-0,48%
Entiteit I	-2,91%	-3,43%	-3,45%	-3,65%	-4,13%	-4,53%	-4,91%
"onverdeelde"	0,00%	-0,03%	-0,03%	-0,03%	-0,02%	-0,02%	-0,02%
GO	-4,07%	-4,75%	-4,58%	-4,66%	-4,97%	-5,19%	-5,41%

Bron: Berekeningen HRF-FIN op basis van de Economische Vooruitzichten 2023-2028 van het FPB (02/2023) en de nota Monitoringscomité (23/03/2023).

4.8 Detaillering en duiding van de verschillen tussen de prognoses FPB en de prognoses Monitoringcomité (beide bij ongewijzigd beleid)

Tabel 61
Evolutie van het vorderingensaldo

		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2023-2026 (in p.p.)	Δ2023-2028 (in p.p.)
FPB										
cyclische gedeelte	(1)	0,0%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,3%
one offs	(2)	0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
rentelasten	(3)	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,3%	2,5%	2,6%	0,5%	0,9%
saldi										
Nominaal vorderingensaldo	(4) Δ(4)	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	0,0%	-0,2%
Nominaal primair saldo	(5) = (4)+(3) Δ(5)	-2,5%	-4,0%	-3,5%	-3,4%	-3,4%	-3,3%	-3,3%	0,5%	0,7%
Structureel vorderingensaldo	(6) = (4)-(1)-(2) Δ(6)	-4,2%	-5,2%	-5,1%	-5,2%	-5,5%	-5,6%	-5,9%	-0,2%	-0,7%
Structureel primair saldo	(7) = (6)+(3) Δ(7)	-2,7%	-3,5%	-3,2%	-3,1%	-3,2%	-3,1%	-3,3%	0,3%	0,2%
MOCO										
cyclische gedeelte	(1)	0,0%	-0,3%	-0,2%	-0,3%	-0,3%	-0,2%	0,0%	0,1%	0,3%
one offs	(2)	0,2%	-0,1%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
rentelasten	(3)	1,5%	1,8%	2,0%	2,2%	2,4%	2,6%	2,8%	0,6%	1,1%
saldi										
Nominaal vorderingensaldo	(4) Δ(4)	-4,1%	-4,8%	-4,6%	-4,7%	-5,0%	-5,2%	-5,4%	-0,2%	-0,7%
Nominaal primair saldo	(5) = (4)+(3) Δ(5)	-2,6%	-3,0%	-2,6%	-2,5%	-2,6%	-2,6%	-2,6%	0,4%	0,4%
Structureel vorderingensaldo	(6) = (4)-(1)-(2) Δ(6)	-4,2%	-4,3%	-4,2%	-4,3%	-4,7%	-5,0%	-5,4%	-0,4%	-1,1%
Structureel primair saldo	(7) = (6)+(3) Δ(7)	-2,7%	-2,5%	-2,2%	-2,2%	-2,3%	-2,4%	-2,6%	0,2%	0,0%
Δ (FPB-MOCO)										
cyclische gedeelte	(1)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
one offs	(2)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
rentelasten	(3)	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	-0,1%	-0,2%
saldi										
Nominaal vorderingensaldo	(4) Δ(4)	0,0%	-1,0%	-0,9%	-0,8%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,2%	0,5%
Nominaal primair saldo	(5) = (4)+(3) Δ(5)	0,0%	-1,0%	-0,9%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,7%	0,1%	0,3%
Structureel vorderingensaldo	(6) = (4)-(1)-(2) Δ(6)	0,0%	-1,0%	-0,9%	-0,8%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,2%	0,5%
Structureel primair saldo	(7) = (6)+(3) Δ(7)	0,0%	-1,0%	-0,9%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,7%	0,1%	0,3%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2023); Economische vooruitzichten 2023-2028 en het Monitoringcomité (maart 2023); Actualisatie 2023 en meerjarenraming 2024-2028 (geactualiseerde versie 23.03.2023).

Tabel 62
Evolutie van de schuldgraad

FPB		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2023-2026 (in p.p.)	Δ2023-2028 (in p.p.)
Schuldratio		105,0%	106,8%	108,4%	110,8%	113,6%	116,3%	119,1%	6,8%	12,3%
Δ schuldratio	$\Delta = (1)+(2)$	-4,2%	1,8%	1,6%	2,4%	2,7%	2,8%	2,8%		
									gecumuleerde	gecumuleerde
									evolutie t.o.v. 2023	evolutie t.o.v. 2023
waarvan endogene evolutie	$(1) = (1a)-(1b)$	-5,8%	1,3%	1,3%	2,1%	2,4%	2,4%	2,5%	5,8%	10,8%
Vereist primair saldo voor stabilisatie	$(1a) = (5)*\text{schuldratio } (t-1)$	-8,3%	-2,7%	-2,2%	-1,2%	-1,0%	-0,9%	-0,8%		
Effectief primair saldo	(1b)	-2,5%	-4,0%	-3,5%	-3,4%	-3,4%	-3,3%	-3,3%		
waarvan exogene evolutie	(2)	1,5%	0,6%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,9%	1,5%
Detail vereist primair saldo										
Nominale bbp-groei (n')	(3)	9,9%	4,4%	4,1%	3,2%	3,0%	3,0%	3,0%		
Impliciete rentevoet (i')	(4)	1,5%	1,7%	1,9%	2,0%	2,1%	2,3%	2,3%		
Gecorrigeerd verschil [(i-n)/(1+n)]	$(5) = [(4)-(3)]/(1+3)$	-7,6%	-2,6%	-2,1%	-1,1%	-0,9%	-0,8%	-0,7%		
MOCO										
Schuldratio		105,2%	106,4%	107,2%	109,0%	111,2%	113,5%	115,9%	4,8%	9,5%
Δ schuldratio	$\Delta = (1)+(2)$	-4,0%	1,2%	0,8%	1,8%	2,2%	2,3%	2,4%		
									gecumuleerde	gecumuleerde
									evolutie t.o.v. 2023	evolutie t.o.v. 2023
waarvan endogene evolutie	$(1) = (1a)-(1b)$	-5,7%	0,3%	0,4%	1,3%	1,7%	1,9%	2,1%	3,5%	7,5%
Vereist primair saldo voor stabilisatie	$(1a) = (5)*\text{schuldratio } (t-1)$	-8,3%	-2,7%	-2,2%	-1,1%	-0,8%	-0,6%	-0,5%		
Effectief primair saldo	(1b)	-2,6%	-3,0%	-2,6%	-2,5%	-2,6%	-2,6%	-2,6%		
waarvan exogene evolutie	(2)	1,7%	0,9%	0,4%	0,5%	0,4%	0,4%	0,4%	1,3%	2,1%
Detail vereist primair saldo										
Nominale bbp-groei (n')	(3)	9,9%	4,4%	4,1%	3,2%	3,0%	3,0%	3,0%		
Impliciete rentevoet (i')	(4)	1,5%	1,8%	1,9%	2,1%	2,3%	2,4%	2,6%		
Gecorrigeerd verschil [(i-n)/(1+n)]	$(5) = [(4)-(3)]/(1+3)$	-7,6%	-2,6%	-2,0%	-1,0%	-0,7%	-0,6%	-0,4%		
Δ (FPB-MOCO)										
Schuldratio		-0,2%	0,4%	1,2%	1,8%	2,4%	2,8%	3,2%	2,0%	2,8%
Δ schuldratio	$\Delta = (1)+(2)$	-0,2%	0,6%	0,8%	0,6%	0,5%	0,5%	0,4%		
									gecumuleerde	gecumuleerde
									evolutie t.o.v. 2023	evolutie t.o.v. 2023
waarvan endogene evolutie	$(1) = (1a)-(1b)$	0,0%	1,0%	0,8%	0,8%	0,7%	0,5%	0,4%	2,3%	3,3%
Vereist primair saldo voor stabilisatie	$(1a) = (5)*\text{schuldratio } (t-1)$	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	-0,3%		
Effectief primair saldo	(1b)	0,0%	-1,0%	-0,9%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,7%		
waarvan exogene evolutie	(2)	-0,2%	-0,3%	0,0%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,4%	-0,5%
Detail vereist primair saldo										
Nominale bbp-groei (n')	(3)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%		
Impliciete rentevoet (i')	(4)	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	-0,3%		
Gecorrigeerd verschil [(i-n)/(1+n)]	$(5) = [(4)-(3)]/(1+3)$	0,0%	0,0%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,2%		

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2023); Economische vooruitzichten 2023-2028 en het Monitoringcomité (maart 2023); Actualisatie 2023 en meerjarenraming 2024-2028 (geactualiseerde versie 23.03.2023).

Tabel 63
Evolutie van de vorderingensaldi van Entiteit I en Entiteit II

FPB	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2023-2026 (in p.p.)	Δ2023-2028 (in p.p.)
Gezamenlijke Overheid	-4,0%	-5,7%	-5,4%	-5,5%	-5,7%	-5,8%	-5,9%	0,0%	-0,2%
<u>Entiteit I</u>	<u>-2,9%</u>	<u>-4,4%</u>	<u>-4,3%</u>	<u>-4,5%</u>	<u>-4,9%</u>	<u>-5,2%</u>	<u>-5,4%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>-1,0%</u>
Federale Overheid	-2,4%	-4,5%	-4,4%	-4,3%	-4,5%	-4,6%	-4,8%	-0,1%	-0,3%
Sociale Zekerheid	-0,5%	0,1%	0,0%	-0,2%	-0,4%	-0,5%	-0,6%	-0,4%	-0,7%
<u>Entiteit II</u>	<u>-1,2%</u>	<u>-1,3%</u>	<u>-1,1%</u>	<u>-1,0%</u>	<u>-0,8%</u>	<u>-0,6%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>0,5%</u>	<u>0,8%</u>
Gemeenschappen en Gewesten	-1,2%	-1,2%	-0,9%	-0,9%	-0,8%	-0,6%	-0,5%	0,4%	0,7%
Lokale Overheden	0,0%	-0,1%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%
MOCO	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2023-2026 (in p.p.)	Δ2023-2028 (in p.p.)
Gezamenlijke Overheid	-4,1%	-4,8%	-4,6%	-4,7%	-5,0%	-5,2%	-5,4%	-0,2%	-0,7%
<u>Entiteit I</u>	<u>-2,8%</u>	<u>-3,6%</u>	<u>-3,5%</u>	<u>-3,7%</u>	<u>-4,2%</u>	<u>-4,6%</u>	<u>-4,9%</u>	<u>-0,6%</u>	<u>-1,4%</u>
Federale Overheid	-2,5%	-3,8%	-3,5%	-3,5%	-3,8%	-3,9%	-4,2%	0,1%	-0,3%
Sociale Zekerheid	-0,3%	0,2%	-0,1%	-0,3%	-0,5%	-0,7%	-0,9%	-0,7%	-1,1%
<u>Entiteit II</u>	<u>-1,3%</u>	<u>-1,2%</u>	<u>-1,1%</u>	<u>-0,9%</u>	<u>-0,8%</u>	<u>-0,6%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>0,4%</u>	<u>0,7%</u>
Gemeenschappen en Gewesten	-1,3%	-1,0%	-0,9%	-0,9%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,3%	0,5%
Lokale Overheden	0,0%	-0,1%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%
Δ (FPB-MOCO)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Δ2023-2026 (in p.p.)	Δ2023-2028 (in p.p.)
Gezamenlijke Overheid	0,0%	-1,0%	-0,9%	-0,8%	-0,7%	-0,6%	-0,5%	0,2%	0,5%
<u>Entiteit I</u>	<u>-0,1%</u>	<u>-0,8%</u>	<u>-0,8%</u>	<u>-0,8%</u>	<u>-0,7%</u>	<u>-0,6%</u>	<u>-0,5%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,4%</u>
Federale Overheid	0,2%	-0,6%	-0,9%	-0,7%	-0,8%	-0,7%	-0,6%	-0,1%	0,0%
Sociale Zekerheid	-0,2%	-0,1%	0,1%	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%	0,3%	0,4%
<u>Entiteit II</u>	<u>0,1%</u>	<u>-0,1%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>
Gemeenschappen en Gewesten	0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Lokale Overheden	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Bron: Berekeningen HRF op basis van het FPB (februari 2023): Economische vooruitzichten 2023-2028 en het Monitoringcomité (maart 2023): Actualisatie 2023 en meerjarenraming 2024-2028 (geactualiseerde versie 23.03.2023).

Zoals aangegeven in Tabel 24 (punt 3.1.1) is het vorderingentekort van de Gezamenlijke Overheid bij ongewijzigd beleid in de prognoses FPB 1,0% bbp ongunstiger dan het NFS in de prognoses MoCo. Dit verschil wordt als volgt verklaard:

Tabel 64
Duiding van het verschil in vorderingensaldo/NFS voor 2023

Gezamenlijke overheid (in % bbp)	2023
FPB lagere inkomsten dan MoCo	-0,8
VenB	-0,7
overwinstbelasting	-0,1
FPB hogere uitgaven dan MoCo	-0,2
sociaal tarief	-0,1
vluchtelingen uit Oekraïne	-0,1
totaal	-1,0

Bron: Monitoringcomité.

Zoals vermeld in Tabel 25 (punt 3.1.1) evolueert het vorderingensaldo van Entiteit I in de prognoses FPB (ESR) over de periode 2023-2028 in ongunstige zin ten belope van 1,0 procentpunt bbp terwijl het NFS (voorschottenbenadering) in de prognoses MoCo met 1,3 à 1,4 procentpunt bbp (af rondingen) verslechtert over die periode. Dit verschil is te wijten aan:

Tabel 65
Duiding van het verschil in evolutie van het vorderingensaldo/NFS in 2023-2028

Entiteit I (in % bbp)	Δ2023-2028
lagere inkomsten dan MoCo	-0,6
VenB	-0,5
overwinstbelasting	-0,1
hogere uitgaven dan MoCo	-0,6
gezondheidszorgen	-0,4
sociaal tarief	-0,1
vluchtelingen uit Oekraïne	-0,1
lagere uitgaven dan MoCo	0,8
intrestuitgaven	0,2
pensioenuitgaven	0,4
ZIV-uitgaven	0,2
niet toepassing van:	0,1
voorschottenbenadering	0,1
totaal	-0,3

Bron: Monitoringcomité.

Zoals vermeld in Tabel 26 (punt 3.1.1) verbetert het vorderingensaldo van Entiteit II in de prognoses FPB (ESR) over de periode 2023-2028 met 0,8 procentpunt bbp terwijl het NFS (voorschottenbenadering) in de prognoses MoCo met 0,7 procentpunt bbp. Het verschil van 0,1 procentpunt bbp is het gevolg van de geraamde evolutie van de impact van de voorschottenbenadering die voor 2023 wordt geschat op 0,14% bbp en voor 2028 nog slechts op 0,02% bbp, hetzij een verschil van 0,12 procentpunt bbp.

D/2023/11.691/1